

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра славістичної філології, педагогіки та методики викладання

ПРАКТИКУМ

«УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

НАВЧАЛЬНО - МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань – 03 «Гуманітарні науки»,
за освітньо - професійною програмою 035.041 «Германські мови
та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Біла Церква – 2022

УДК 821.161.2.09(075.3)

Затверджено до друку
Вченою радою Білоцерківського НАУ
Протокол № 5 від 24.06.2022 р.

Автори - укладачі: **Карпенко С. Д.**, канд. філол. наук, доцент
Римар Н. Ю., канд. філол. наук, доцент

ПРАКТИКУМ «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузь знань – 03 «Гуманітарні науки», за освітньо-професійною програмою 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»: навч. - метод. посіб. /
Автори - укладачі: С. Д. Карпенко, Н. Ю. Римар. – Біла Церква: Білоцерківський НАУ, 2022. 201 с.

Практикум призначений для супроводу навчального модуля «Українська література» освітнього компоненту «Українська мова та література». Програмно та методично структуроване видання містить анотації, змістові й компетентнісні вимоги, теоретичний екскурс (оглядово), завдання для підготовки до практичних занять і зміст самостійної роботи, рекомендації щодо оформлення проєктів та використання додаткових джерел, словник літературознавчих термінів, додатки зі схемами для аналізу художніх текстів різних жанрів тощо. За структурою практикум поділений на тематичні блоки, що відповідають певному періоду чи епосі в українській літературі. Практичні завдання і теми проєктів, комбіновані тестові роботи для рефлексії та завдання для підготовки до підсумкового контролю спрямовані на алгоритмізацію дослідницької діяльності здобувачів освіти у напрямках філології та літературознавства, у т. ч. – в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Значна увага практикуму зосереджена на способах організації самостійної роботи студентів у мережі Інтернет, із використанням інформаційно-комунікативних, медіаосвітніх завдань, дослідницьких проєктах аналізу та зіставлення художніх текстів різних жанрів. Видання збагачене інтерактивними додатками та містить QR-коди текстів, передбачених для самостійного філологічного аналізу.

Видання буде корисним як для здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей, так і для викладачів - філологів.

Рецензенти:

Грищенко І. В., доктор філол. наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка;

Цвид-Гром О. П., канд. філол. наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Білоцерківський національний аграрний університет.

Тиражування видання без дозволу упорядників заборонено.

© Карпенко С. Д., Римар Н. Ю., 2022

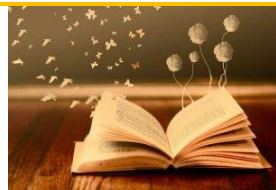
© БНАУ, 2022

ЗМІСТ

Назва розділу (підрозділу)	Сторінка
ВСТУП. Анотація до освітнього компоненту «Українська література»	6
Передумови для вивчення дисципліни	8
Набуття компетентностей за освітнім компонентом	9
Очікувані результати навчання	12
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА УПРОДОВЖ ВІКІВ (від літописів до кінця XX ст.) <i>(1 курс, 1 семестр, модулі 1, 2)</i>	13
Організація навчання	13
Програма навчальної дисципліни	13
ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС	16
1. Давня українська література	16
2. Особливості української літератури епохи Ренесансу	27
3. Епоха українського літературного Бароко	29
4. Полемічна література. Іван Вишенський	31
5. Класицизм	33
6. Український Романтизм	34
7. Український реалізм	41
8. Український Сентименталізм	45
9. Декадентство	47
10. Український Модернізм	48
Замість епілогу	55
ДЛЯ НАВЧАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ	60
ФОКУС ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	61
ФОКУС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	62
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	65

ЗАВДАННЯ для підготовки до практичних занять, для самостійної дослідницької роботи, підсумкової навчальної рефлексії	69
Практичне 1	69
Практичне 2	70
Практичне 3	72
Практичне 4	73
Практичне 5	74
Практичне 6	75
Практичне 7	77
Завдання для підсумкової рефлексії	78
Контрольні запитання до практичних занять	78
Завдання для модульного контролю різного ступеня складності	80
Тести для самоперевірки знань	81
Завдання для підготовки виступів, творчих проєктів, індивідуальної роботи студентів	88
Завдання для індивідуальної роботи	88
Орієнтовна тематика виступів для перевірки рівня індивідуальної роботи студентів	88
Тематика творчих проєктів	90
ПІДСУМКОВА РЕФЛЕКСІЯ	93
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	95
Список творів для прочитання	96
УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ПОСТМОДЕРНОГО ПЕРІОДУ <i>(1 курс, 2 семестр, модулі 3, 4)</i>	100
Організація навчання	100
Програма навчальної дисципліни	100
ДЛЯ НАВЧАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ	103

ФОКУС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	104
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	108
ЗАВДАННЯ для підготовки до практичних занять, для самостійної дослідницької роботи, підсумкової навчальної рефлексії	109
Практичне 8	109
Практичне 9	113
Практичне 10	118
Практичне 11	122
Практичне 12	126
Практичне 13	134
Практичне 14	140
Практичне 15	146
Практичне 16	147
Завдання для підсумкової рефлексії	151
Тести для самоперевірки знань	151
Завдання для рефлексії	156
Завдання для підготовки виступів, творчих проєктів, індивідуальної роботи студентів	161
Завдання для індивідуальної роботи	161
Тематика есе, коментарів та проєктів	161
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	166
СЛОВНИЧОК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ	168
ДОДАТКИ	181
Додаток 1. Читацький щоденник (зразок)	181
Додаток 2. Опорні схеми для аналізу літературних творів	181
Додаток 3. Пам'ятка «Як писати есе?»	192
Додаток 4. Пам'ятка «Як написати коментар до тексту?»	195
Додаток 5. Пам'ятка «Створюємо ІНДЗ у форматі медіатексту»	196
Додаток 6. Рекомендації до виконання творчого проєкту	197

ВСТУП. АНОТАЦІЯ ДО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

Неоціненним скарбом духовної культури людства є література. У всі часи книга була не лише артефактом історичної епохи, а й вчителем, порадиником, що допомагав вирішувати проблемні ситуації. Людина як частина соціуму, підкорена його природним законам, здатна до типового мислення, поведінки, емоцій. Але Божа Іскра, що осяює окремих індивідів, народжуючи геніїв слова – письменників, поетів, стає способом розмови вищого світу (духовного) з матеріальним, земним. Література виконує місію просвітителя, а національна література ще глибше ідентифікує особистість, виховує її менталітет. Тому таким важливим для формування професійної складової особистості, що діятиме у гуманітарній сфері є вивчення літератури.

Українська література є дзеркалом української душі, калейдоскопом типових національних характерів та суспільних проблем. Саме тому навчальний курс дисципліни охоплює найширший спектр літературних жанрів, що розкривають історію української писемності від літописів до сучасності. Вивчення української літератури неможливо розпочати без огляду фольклорних текстів та жанрів. Впродовж віків українське слово як красне письменство формувалося під впливом суспільних та історичних змін. На сьогодні величезний доробок науковців, теоретиків літератури постає перед нами як аналіз та синтез українського слова.

Мета курсу – дати основні відомості про найцікавіші літературні імена, найважливіші проблеми, тематичні та стильові пошуки від давнини до постмодернізму, а також поглибити і розширити розуміння літературного процесу. З огляду на шкільну програму вивчення української літератури, до курсу внесено нові літературні імена та теми, покликані особливостями професійного оволодіння знаннями про витоки, становлення та розквіт української літератури, з усіма можливими спектрами образно-стильової семантики текстів творів та літературознавчої критики. А також виховання студента як компетентної мовної особистості, яка відзначається високою мовною культурою, обізнана з національною літературою та літературними процесами; має навички комунікативно виправданого користування засобами мови та літературознавства в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету; вміє за зразками художнього слова пізнавати національне світосприйняття, ментальність рідного народу.

Упродовж вивчення освітнього компоненту перед студентами ставляться наступні **завдання**:

1. Зрозуміти специфіку поетичних особливостей творів письменників різних періодів літератури (від літописів до нашого часу ХХІ ст.).

2. Оволодіти літературознавчою термінологією і користуватися нею під час аналізу текстів.

3. Визначати місце народно-поетичного слова в українській літературній традиції.

4. Давати характеристику основним художнім напрямом та літературним жанрам певного періоду.

5. Виявляти зв'язки між розвитком філософської та загальнокультурної думки і літературної практики періоду.

6. Проводити паралелі між певними феноменами української словесності та відповідними типологічними явищами зарубіжної літератури.

Згідно навчального плану, модуль «Українська література» є складовою освітнього компоненту «Українська мова та література» (обов'язкова) ОП «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», вивчається на першому курсі упродовж двох семестрів та передбачає підсумок у формі заліку (1 семестр) та іспиту (2 семестр). Співвідношення навчальних годин становить: 3 кредити ECTS / 90 годин, з них 14 лекцій, 32 практичних, 10 індивідуальна робота, 34 самостійна робота здобувача. Мова викладання – українська.

Формат модуля. Для денної форми навчання дисципліна викладається в очному форматі зі застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. У разі дистанційного і змішаного навчання використовуються навчальна платформа Moodle Білоцерківського НАУ, онлайн-платформи Zoom, Google Meet, e-mail, мобільні додатки Viber, Telegram, Whats App. Студенти отримують індивідуальні консультації у засвоєнні навчального матеріалу.

Політика. *Політика щодо академічної доброчесності:* очікується, що письмові роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача (списування, відсутність посилань на використані джерела, фабрикація, фальсифікація, обман) є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування занять: очікується, що здобувачі відвідають усі практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Відпрацювання пропущених занять згідно графіку консультацій викладача. За об'єктивних причин навчання може відбутись в он-лайн режимі.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: здобувачі мають дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт.

Політика щодо виконання завдань: позитивно оцінюється відповідальність, старанність, креативність.

Політика оцінювання: засоби та критерії оцінювання прописані в робочій програмі дисципліни, розміщеної на платформі Е-навчання Білоцерківського НАУ (Moodle).

Методи навчання. У системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання: від пояснювально-ілюстративного та репродуктивного – до максимально продуктивних – проблемного, евристичного та дослідницько-пошукового. Передбачено, що всі форми організації навчання є практико зорієнтованими, оскільки повноцінно реалізують мету студентоцентрованого навчання – активізувати пізнавально-творчу діяльність здобувачів вищої освіти, організувати суб'єктно-суб'єктну взаємодію. Під час лекційного курсу застосовується слайдова презентація (у програмі PowerPoint), дискусійне обговорення проблемних питань. На практичних заняттях вирішуються ситуаційні завдання, набуваються навички засвоєння матеріалу через виконання аналізу комунікативних ситуацій, публічний захист науково-дослідних міні проєктів. Використовуються елементи і прийоми: критичного мислення, рефлексії, дискусії, мозкового штурму, мозаїки тощо.

В умовах змішаної та дистанційної моделей навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle BNAU для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитування, Google Classroom тощо.

Завдання вищої школи – готувати фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних, які б досконало, ґрунтовно володіли українською літературною мовою у повсякденно-професійній, офіційно-документальній сфері, зокрема набули навичок комунікативно виправданого використання засобів мови та літератури, оволоділи мовою конкретної спеціальності, фаху.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами для вивчення модуля «Українська література» є проходження ідентичних курсів за шкільною програмою, складання ЗНО з української мови та літератури. Також важливими компонентами передумов є студії історії України та світу. В разі вивчення дисципліни іноземним студентом, що вперше читатиме художні твори українських письменників,

обов'язковою передумовою буде достатній рівень володіння українською мовою.

Модуль має безпосередні та опосередковані відношення до таких освітніх компонент спеціальності як: Філософія, Історія зарубіжної літератури, Лінгвокраїнознавство, Редагування перекладів, Практика письмового та усного перекладу, Основи теорії мовної комунікації, Практична стилістика.

Набуття компетентностей за освітнім компонентом

Код	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Знання	Уміння
Інтегральна компетентність (ІК)			
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі філології (переклад включно) у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.		
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Історія становлення філологічних наук від давнини до сучасності (літературознавство, лінгвістика, теорія літератури і літературна критика, психолінгвістика, лінгводидактика тощо). Історія розвитку української літератури.	Практичне дослідження художніх творів з огляду на розвиток українського літературознавства. Реалізація прийомів інтерактивного, групового навчання.
ЗК 3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Норми і правила публічного виступу. Есе проблемного змісту. Аналіз тексту	Мовне вправління у контексті виконання різних завдань усно і письмово, коригування

		та відповідних йому медіаконтентів.	й розвиток ситуативних комунікативних умінь.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним	Філологічне дослідження художніх і літературно - критичних текстів на основі їх зіставлення.	Навчання з використанням технології критичного мислення, критичного аналізу та зіставлення медіаджерел, наукових статей, довідкових матеріалів тощо.
ЗК 5	Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.	Творчий проєкт. Доповідь. Повідомлення.	Планування самостійної роботи, що відображено у виконанні індивідуальних і групових проєктних завдань, підготовці інформаційно - наукових повідомлень.
ЗК 6	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	Поняття медіатексту. Інформаційні джерела та їх види, наукові видання, фольклорні та літературні тексти.	Виконання творчих проєктів, підготовка виступів за матеріалами сучасних видань, опорних конспектів.
ЗК 8	Здатність працювати в команді та автономно.	Колаборативне навчання, індивідуальні завдання.	Робота в групах та індивідуально.
ЗК 10	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Види філологічного аналізу (літературознавчий, стилістичний, структурно - семантичний, лінгвістичний тощо).	Систематизація висновків у формі схем - опор, інших форм наочностей (ментальних карт, хмар тегів, таблиць тощо).
ЗК 11	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ІНДЗ та етапи його виконання. Презентація власних напрацювань.	Проведення та презентації результатів досліджень студентів, у т.ч. – зразків перекладу (підрядного, художнього, ділового).

ЗК 12	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	ІКТ. Медіаграмотність і література.	Використання технологій дистанційного навчання, підготовка презентацій та медіатекстів (буктрейлерів, буклетів, хмар тегів, афіш, постерів).
ЗК 13	Здатність проведення досліджень на належному рівні.	Проект, стаття, доповідь, тези, презентація. Правила академічної доброчесності.	Опрацювання основних жанрів наукових досліджень у ході вивчення тем курсу. Захист ІНДЗ, виголошення доповідей, написання тез і підготовка презентацій до занять.

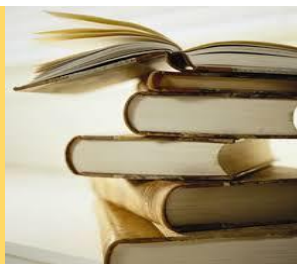
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 1	Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.	З історії становлення філологічних наук від давнини до сучасності.	Практичне дослідження художніх творів українських письменників з огляду на розвиток українського літературознавства.
СК 3	Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мови, що вивчаються.	Історичний і культурний контекст розвитку української мови.	Дослідження взірцевих текстів української літератури з опорою на історичне тло.
СК 5	Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного	Історико - культурна характеристика розвитку української літератури від давнини до класицизму.	Проведення літературознавчого аналізу текстів творів: історичний контекст, родо - жанрові характеристики, аналіз персонажів, художні особливості творів.

	процесу та української літератури.		
СК 7	Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації тексту.	Текст як літературне джерело та історико - культурне явище. Літературний факт та його художні інтерпретації.	Контекстуальний філологічний аналіз літературного тексту, його історико - культурних інтерпретацій.
СК 10	Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (перекладацький) аналіз текстів різних стилів і жанрів.	Види аналізу тексту художнього твору.	Здатність безпосередньо формується у процесі аудиторного й самостійного навчання.
СК 12	Здатність до організації ділової комунікації.	Теоретична і практична підготовка студентів до публічних виступів, виголошення доповідей, інформаційних повідомлень, результатів філологічних досліджень.	

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результату в навчання	Програмні результати навчання
ПРН 8	Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання в професійній діяльності.
ПРН 13	Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі.
ПРН 15	Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (перекладацький) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА УПРОДОВЖ ВІКІВ (від літописів до кінця ХХ ст.)

(1 курс, 1 семестр, модуль 1, 2)

3 кредити ECTS / 90 годин, з них 14 лекцій, 32 практичних, 10 індивідуальна робота, 34 самостійна робота здобувача.

Організація навчання

Робоча навчальна програма з модуля має таку структуру:

- загальний обсяг годин – 48 (1,6 кредиту ECTS);
- лекційні заняття – 14 годин;
- практичні заняття – 14 годин;
- індивідуальна робота – 4 години;
- самостійна робота студентів – 16 годин.

Підсумкова форма контролю – тест.

Вивчаючи модуль студенти виконують творчі, індивідуальні та групові проектно-дослідницькі роботи, комбіновані тестові завдання та підсумкові модульні контрольні роботи.

Програма дисципліни є фахово орієнтованою, тому активно виствітлюються й досліджуються питання теорії літератури, практики та майстерності українського письменства.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Давня українська література

Тема 1. Книжна словесність Київської доби

Витоки української писемної традиції: жанрові різновиди української народної творчості. Початки писемності в Україні та її релігійний характер. Освіта і школа, їх рівень. Письменство XI – XII ст. «О Законі і Благодаті». Поетичні твори Володимирського циклу. Церковна поезія. «Слово о полку Ігоревім». Творчість XII – XIII ст. Дружинна повість.

Тема 2. Українська література Галицько-Волинської доби

Галицький літопис. Повісті про татарщину. Моління Данила Заточника. Моралістичні повісті. Церковна література. Українські першодрукарі.

«Литовський літопис». «Короткий Київський літопис». «Повість про Подільську землю». Братства. Письменники Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький), учені (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський), друкарі (Спиридон Соболь). Полемічна література: «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького, «Книжка» Василя Острозького, «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія, «Апокрисис» Христофора Філалета. Творчість Івана Вишенського. Віршована література. Діяння Климентія Зиновіїва. Козацькі літописи. Драматургія.

Тема 3. Європейські традиції Бароко, Відродження та Просвітництво в українській літературі

Філософія Григорія Сковороди. Збірка «Сад божественних пісень». Байки. Притчі. Основні надбання української літератури до XIX ст. Становлення нової української літератури. Роль Івана Котляревського у формуванні нової літературної мови. Перше українське Відродження. Становлення нової літератури в Галичині. Народознавчі студії Григорія Квітки-Основ'яненка. Гумор і сатира.

Змістовий модуль 2. Нова українська література

Тема 4 Романтизм в українській літературі. Література XIX ст.

Українська література XIX ст. Популярні жанри: оповідання, повість, поезія, драма. Тарас Шевченко. Леонід Глібов. Степан Руданський. Проза. Марко Вовчок. Микола Костомаров. Пантелеймон Куліш. Юрій Федькович. Драматургія.

Тема 5. Жанрово-стильова палітра першої чверті XX ст.

Історичні та суспільно-політичні проблеми доби. Жанрова палітра періоду. Перша хвиля модернізму як нове віяння в українській літературі. Проза, поезія та драматургія, їх проблематика, філософсько-літературна канва, зв'язок з дійсністю.

Тема 6. Традиції та новаторство прозових і поетичних жанрів у другій чверті XX ст.

Друга хвиля модернізму. Її переклик з історичною добою та світовими проблемами. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого. Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками. Зв'язок з народом та українським фольклором.

Тема 7. Вплив політики на літературні жанри та долі метців у третій чверті XX ст.

Історико-соціальна характеристика періоду. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів. Прорадянська політика щодо української мови та літератури. Хрущовська відлига. Явище шістдесятників як прояв української національної свідомості й непокори радянщині.

Тема 8. Явище модернізму та його традиції в літературі останньої чверті XX ст.

Історичні та політичні події доби в літературі. Злет національного духу. Проза, поезія та драматургія доби. Предтечі постмодерної української літератури. Ідея незалежності у літературі.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС:

1. Давня українська література

Давня українська література – це умовний, великий за обсягами та проблематикою період, що бере свій початок від часів давньоруської феодальної держави Київської Русі та триває до часу умовно названого сучасна українська література (від часів Київської Русі до кінця XVIII ст.). Також в історії літературознавства існував ще поділ на літературу дожовтневу (жовтень 1917 р. сталася революція) та пожовтневу (час радянський). На сьогодні цей поділ не актуальний, тому що українська література сучасна пов'язана з іменами І. Котляревського та Т. Шевченка, а вони жили у дожовтневий час. За вісім століть своєї історії давня українська література пройшла кілька якісних етапів розвитку.

Перший етап розвитку позначений становленням та розквітом літератури часів Київської Русі, або умовно названої *давньоруською літературою*. Ця література виникає на ґрунті усної народної словесності, слов'янської міфології, засвоєння (після запровадження 988 р. християнства) візантійсько-болгарського літературного досвіду. До наших днів дійшло два види пам'яток давньоруської літератури: *перекладні та оригінальні*. Із прийняттям християнства, будівництвом храмів і запровадженням шкільної освіти зріс попит на християнську церковну літературу, богословські книги, що й зумовило появу перекладної літератури (біблійні книги, апокрифи, «житія», патерики й ін.). Перекладна література приходила на Русь переважно із Візантії. Процес асиміляції чужоземних пам'яток сприяв не тільки культурному збагаченню, засвоєнню філософського, морально-етичного досвіду інших народів, а й стимулював розвиток оригінальної творчості.

Оригінальна давньоруська література представлена у жанрах: *літопису* («Повість минулих літ», «Київський літопис»), *повчань* («Поученіє» Володимира Мономаха), *ораторсько-моралізаторської прози* («Слово про закон і благодать» Іларіона), *агіографічних творів*, або життєписів святих («Сказання про Бориса і Гліба», «Києво-Печерський патерик») та ін. Найвидатнішою пам'яткою літератури Київської Русі є анонімне «Слово о полку Ігоревім».

У ті часи співіснували мови давньоруська та старослов'янська, або церковнослов'янська. Давньоруською мовою писалися літературні твори, а також державні документи, скажімо, «Поученіє» Володимира Мономаха, «Слово о полку Ігоревім», збірник правових документів «Руська Правда», різні грамоти, ділові акти, договори руських князів (Олега, Ігоря, Святослава) з греками. Після прийняття християнства поряд із давньоруською мовою використовували і церковнослов'янську, якою перекладали книги, потрібні для проведення християнського культу.

З другої половини XIII ст. давньоруську державу, знесилену князівськими міжусобицями, феодальною роздробленістю, поневолюють татаро-монголи; у XIV ст. більшу частину колишніх давньоруських земель (Волинь, Чернігово-Сіверщину, Поділля, Київщину) захопило Литовське князівство. Державною мовою у ньому була літературна мова колишніх руських князівств, яка складалася з елементів давньоруської та церковнослов'янської мов, а також живих народних говірок. Наприкінці XIV ст. велике князівство Литовське об'єдналося з Польщею (Кревська унія 1385 р.). 1569 р. у Любліні була проголошена нова унія, за умовами якої Литва і Польща стали однією державою – Річчю Посполитою. Для захисту й оборони рідної землі в Україні постала Запорозька Січ. Всіма цими суспільними подіями (татарським лихоліттям, литовським та польським поневоленням) і зумовлюється літературна проблематика тієї доби.

В цей час набув розвитку український епос — історичні пісні й думи. У них звучать мотиви боротьби за соціальні та національні права, оспівується мужність і патріотизм новопосталих захисників рідної землі – козаків, а також тяжка доля бранців у турецько-татарській неволі (думи «Плач невольників», «Втеча трьох братів з города Азова», «Маруся Богуславка»). Продовжують розвиватися літописання («Галицько-Волинський літопис»), ораторська та агіографічна проза.

Якісно новим етапом була література другої половини XVI – середини XVII ст. Боротьба проти соціального гноблення та колонізації зумовила розвиток національно-культурного руху, який знайшов своє відображення і в літературі. Виникають та розвиваються братства – організовані заможною частиною міського населення, які стали осередками боротьби проти шляхетсько-католицької експансії. Історичні обставини того часу спричинили появу полемічної літератури, найвидатнішим представником якої був Іван Вишенський. Визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького (1648 – середина XVII ст.) викликала літературний інтерес. З'являються *козацькі літописи* («Літопис Самовидця», «Літопис Самійла Величка», «Літопис Григорія Грабянки»), в яких відображений народний погляд на національного героя. Проблеми тогочасного суспільно-історичного життя знайшли свій вияв і в *історичній драмі* («Милость божія» невідомого автора, «Володимир» Ф. Прокоповича). Окрім історичної драми, з'являються *віршові діалоги, містерії, інтермедії та інтерлюдії*, які розширюють тематичний і образний ряд української літератури. Авторами інтермедій були викладачі й спудеї (так тоді називали студентів) Києво-Могилянської академії, заснованої 1632 р.

У козацькі часи зародилася література **українського бароко**, представлена передусім жанрами *героїчної поезії* («Вірші на жалісний погреб... Петра Конашевича-Сагайдачного» Касіяна Саковича) та історичної прози. У літературі другої половини XVII – XVIII ст. особливого розвитку набуває *вірш*, що заявив про себе у жанрах історичного, ліричного,

духовного вірша. Видатними представниками поезії того часу були, зокрема, Климентій Зіновійв та Іван Некрашевич. Особливою сторінкою культурно-освітнього життя XVII – XVIII ст. була літературна й культурно-просвітницька діяльність мандрівних дяків. Їх різдвяні та великодні вірші, позначені травестійно-бурлескним стилем, вплинули на процеси демократизації літератури, на становлення літературної мови на народній основі. Своєрідне явище української літератури XVIII ст. – вертепна драма, комедійна частина якої (інтермедія) сприяла розвитку нової драматургії.

У XVII – XVIII ст. українська література була різномовною, що обумовлювалося життям українського народу не в одномовному, а в багатомовному державному утворенні. Паралельно з церковнослов'янською мовою та книжною староукраїнською, літературні твори писалися польською, латинською (загальноєвропейська тенденція того часу), а з кінця XVII ст. – і російською мовами. Найвидатнішою постаттю в культурному і літературному житті України XVIII ст. був філософ, просвітитель і письменник Григорій Сковорода. (Адаптовано з джерела <https://ukrlit.net/info/ask/104nu.html>)

Датування та періодизація. Відлік літературного часу починається з XI ст., оскільки найстаріший рукопис «Остромирове євангеліє» датують 1056 – 1057 рр.

Вивчення давньої української літератури почалося лише у XIX ст., і відразу постало питання національної приналежності літератури. Спадщиною українського народу є все те, що було створене на території сучасної України її автохтонним населенням від найдавніших часів до сучасного періоду.

Упродовж двох століть сформувалася система періодизації української давньої літератури, яка представлена різними вченими-літературознавцями та істориками. Розгляньте дані в таблицях та спробуйте розповісти про особливості періодизацій виведених кожним науковцем.

Періодизація давньої літератури

Автор	№ періоду	Назва та межі періоду
За М. Максимовичем	1	із 60-х років IX ст. до середини XI ст.
	2	із середини XI ст. – до 1125 року.

	3	із 1125 р.(від смерті Володимира Мономаха) – до 70-х рр. XIII ст.
За С. Єфремовим	1	Доба національно-державної самостійності до з'єднання з Литвою і Польщею. Спроби витворити громадсько-державні форми, в писемності – візантійський вплив. Доба ділиться на 2 періоди: до татарська – доба розвитку, по татарська – занепаду.
	2	Доба національно – державної залежності від кінця XIV до кінця XVIII ст.
	3	Доба національного відродження від кін. XVIII ст.
За Д. Чижевським	1	Доба монументального стилю, що охоплює XI ст. Традиційно у підручниках ця епоха називається періодом Київської Русі. Вона принесла українській літературі такі визначні пам'ятки, як «Повість минулих літ», «Київський літопис», «Житіє Бориса та Гліба», «Житіє Феодосія Печерського».
	2	XII – середина XIII ст. Доба орнаментального стилю. Літературна творчість побутувала в жанрах, зафіксованих ще в попередню епоху, проте відбувалося їх олітературнення. Продовжує побутовати літописання (Галицько-Волинський, Західно-Руський), агіографія, ораторська проза. Це був час і рукописних збірників, які вбирали в себе пам'ятки Київської Русі, зберігаючи їх від знищення. Особливо був поширений на українських землях «Ізмарагд», що вміщав понад 150 проповідей. Здійснювалися також нові переклади Євангельських текстів, укладалися нові «Четї-Мінеї».

	3	Перехідна доба, XIV-XV ст.
	4	Український ренесанс та реформація (кінець XV – кінець XVI ст.). Впроваджується латиномовна та польськомовна література, виходять перші друковані книжки. Представниками були Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський та ін. Їх творчість визначала культурну переорієнтацію України на Європу і сприяла її виходу з консервативної ізоляції. Більшість літературознавців відносить до цього періоду і деякі зразки полемічної прози.
	5	Українське бароко (кінець XVI – XVIII ст.). У цей час спостерігається культурне піднесення, яке принесло в українську літературу багато нового, наприклад, шкільну драму, україномовні вірші; змінюються традиційні жанри – ораторська проза та літописання.
За Ігорем Ісіченком	1	Література Середньовіччя (кінець X – середина XV ст.) а) раннє (до кінця X ст.) б) зріле (XI – XII ст.) в) пізнє (XIII – середина XV ст.)
	2	Література Ренесансу (середина XV – XVI ст.)
	3	Література Бароко (XVII – XVIII ст.) а) раннє (перша третина XVII ст.) б) зріле (30 - ті роки XVII ст. – 10 - ті роки XVIII ст.) в) пізнє (20 – 90 - ті роки XVIII ст.)

Також літературознавці визначили головні риси давньої літератури, чим зумовили критерії розпізнавання творів (наприклад, якщо відсутні в тексті вказівки на дату створення чи інші орієнтири).

Основні риси давньої літератури

№	<i>Риси давньої літератури</i>
1	Здебільшого рукописний характер. Первинний текст (протограф), з якого списували копії частково або повністю, до сучасного читача не завжди доходив. Списки фігурували як варіанти протографа. Створювалися також компіляції – своєрідні комбінації з різних текстів. Книги писалися кирилицею, так званим уставом, пізніше напівуставом. При переписуванні допускалися зміни, скорочення, розширення тексту. Тому існує багато редакцій відомих творів («Києво-Печерський патерик», «Повість минулих літ» та ін.).
2	Тоді ще не розвинулось почуття авторської власності, тексти багатьох творів не зберегли ні імені їхніх авторів, ні дат написання.
3	Теоцентризм. У ті часи література переважно була пов'язана з церквою. Завдяки християнізації Русі Біблія стала важливим джерелом і взірцем для письменства. Це стосується й інших творів ранньовізантійської доби.
4	Символізм та алегоризм. Мистецтво тлумачення символів та алегорій є сферою літературної герменевтики.
5	Своєрідність авторської свідомості, яка формувалася під впливом середньовічних уявлень про те, що книжник є не творцем, а виконавцем волі Божої. Тож середньовічний автор не прагнув до індивідуального самовираження, а орієнтувався на апробовані взірці. Він вишукував цитати у Святому Письмі, використовував готові штампи, кліше, словесні формули. Не усвідомлюючи себе автором написаної книги, книжники свої твори здебільшого не підписували.
6	Нові редакції творів з'являлися під впливом змін літературних смаків (редакція літописів, «Києво-Печерський патерик»).
7	Багатомовність – явище, характерне для середньовічної та барокової літератури різних народів. Давня українська література писана церковнослов'янською, руською, латинською, польською, староукраїнською мовами.

Особливої уваги потребує від філологів та істориків питання труднощів прочитання творів давньої української літератури. Розгляньте випадки за яких важко прочитати твори що належать до давньої літератури.

№	Труднощі вивчення давньої української літератури
1	Мовний бар'єр, адже більшість творів давнини створено такою книжною (літературною) мовою, яка відрізняється від новочасної, тому для читання і розуміння давніх текстів необхідні філологічні знання та навички.
2	Давнє письменство належить до середньовічного типу літератур, а це означає, що воно розвивалося за відмінними від новоєвропейських естетичних систем канонами і правилами, мало свою систему жанрів та специфічний набір художніх засобів. Відтак слід спершу ознайомитися із ключовими поняттями тогочасного літературного життя і в жодному разі не міряти давні твори мірками нової літератури.
3	Художній світ давнини навряд чи зможе викликати у сучасного читача естетичні почуття такого порядку, як літературні твори XIX чи XX ст., тому вони можуть видатися непривабливими й неактуальними з естетичного погляду.

Давню літературу можна поділити на дві групи:

Перекладна	Оригінальна
1. Біблія	1. Літописи
2. Апокрифи	2. Повчання (напр. «Повчання Володимира Мономаха...»)
3. Агіографії	3. Агіографії
4. Перекладні повісті, напр. «Александрія»	4. Апокрифи
5. Житійна література	5. Житія
6. Природничо-наукова література	6. Слово (напр. «Слово про похід Ігорів»)
7. Збірники афоризмів	
8. Хронографи	

Давня українська література має велику кількість жанрових утворень, що вказує на досить розвинену художню і поетичну традицію слова. Проте серед них вирізняють особливо поширені, які наводяться в таблиці нижче.

№	Основні літературні жанри періоду
1	<p>апокриф – біблійні-релігійні тексти, що виникли в межах біблійної традиції, але офіційно не були визнані священиками і не ввійшли до канону Біблії. Вони часто визнавалися не лише помилковими, хибними, а й облудними, фальшивими (Наприклад: «Дитинство Ісуса», «Ходіння Богородиці по муках», «Бунт Люципера та ангелів» тощо). Найпопулярнішими були апокрифи есхатолічні – про потойбічне життя, про рай і пекло, про кінець світу і страшний суд.</p>
2	<p>житія (агіографія) – жанр християнської історично-біографічної літератури, у якій описувалося життя святих і аскетів-подвижників. Повчальна література, мета якої полягає у створенні позитивного ідеалу християнина. Ієрархічна типологія агіографічної літератури визначається типом героїв: мученики, сповідники, святителі, преподобні, стовпники. Відповідно розрізняються види житій – мученицькі, сповідницькі, святительські, преподобницькі, стовпницькі тощо. На Русі агіографічна література почала розповсюджуватися з прийняттям християнства і стала найбільш продуктивною і масовою з-поміж інших видів літератури. Як літературний твір житія відрізняються від біографії культовою спрямованістю: його мета – дати взірць подвижництва для наслідування, життя і подвиги святих розглядаються як приклад для наслідування, його страждання – як знак Божественної обраності. Орієнтуючись на Святе Писання, житіє зазвичай відповідає на центральні питання людського буття з християнських позицій.</p>
3	<p>літопис – найраніший вид оригінальної києво-руської літератури, своєрідна форма літературно-історичного твору, де в хронологічному порядку розміщувалися розповіді про історичні події. Самі події об'єднані за річними чи «порічними» статтями (порічні записи). Цим літописи принципово відрізняються від відомих у Київській Русі візантійських хронік, у яких події були розподілені не за роками, а за царюванням імператорів. Серед перших літописних пам'яток слов'ян науковці називають Літопис попа Дуклянина, хроніки Галла Ананіма і Кузьми Празького і, звичайно, Нестора, до складу якої, імовірно,</p>

увійшов гіпотетичний Літопис Аскольда (860 – 866), реконструйований М. Брайчевським. Спочатку літописи в Київській Русі мали характер коротких записів про різні події, їх вели спершу при дворі князя, згодом у монастирях. Такі записи почалися в X ст. В XI ст. з'явилися літописні зведення, автори яких ставили вже собі певну мету – пов'язати ці записи з політичним життям. Перше таке зведення було докладно зроблено за 1037 – 1039 роки в Києво-Печерській лаврі. Продовження цього зведення був літопис, автором якого вважають ченця Києво-Печерського монастиря Никона Великого, який довів літопис від 1060 – 1073 р. У 1037 – 1039 рр. постало третє літописне зведення, відоме як Початковий літопис, у ньому автор проводить ідею єдності Русі. 1113 року було завершено ченцем Нестором четверте літописне зведення, назване ним «Повість временних літ».

4 **повчання** – це жанр давньої української літератури, написаний у формі відкритих листів, промов. Наприклад, «Повчання Володимира Мономаха».

5 **слово** – ораторський жанр церковно-релігійного й повчального змісту в Київській Русі («Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона з першої половини XI ст.; вісім «Слів» Кирила Туровського з другої половини XII ст. та ін.), а також церковно-ораторська проза XVII ст. (наприклад, велика збірка церковних проповідей Л. Барановича «Труби словес проповідних», 1674). У Київській Русі «Слово» мало значення також поетичного сказання — поетичної повісті; найвизначніший зразок: «Слово о Полку Ігоревім» (XII ст.).

6 **ходіння** – жанр паломницької літератури. Наприклад, «Ходіння ігумена Даниїла» – пам'ятка Київської Русі XII ст., присвячена мандрівці до Палестини ігумена Даниїла, що була здійснена ним між 1106 і 1108 роками.

7 **трактат** – літературний твір, як правило, наукового чи релігійного характеру.

8 **послання** – різновид епістоли, літературний жанр, віршований та публіцистичний твір, написаний у формі листа або звернення до

конкретного адресата чи широкого загалу.

- 9 містерія** – релігійна драма, що виникла на основі літургійного дійства. В основу містерії різдвяної та великодньої покладено біблійні сюжети.
- 10 міраклъ** – один із жанрів релігійно-повчальної драми, за основу якої бралися розповіді про «чуда», здійснені Богородицею та святими.
- 11 мораліте** – жанр повчальної алегоричної драми.
- 12 інтермедія** – невеличкий розважальний драматичний твір, який виконують між актами вистави.

Увесь літературний спадок давнини у літературознавстві та мистецтві прийнято поділяти на стилі, що відрізняються ознаками використання як безпосередньо мовних конструкцій, так і поетичних тропів. Нижче в таблиці наведено основні стилі давньої літератури з їх характеристиками.

№	Стилi давньої української літератури
1	<p>Епічний стиль визначається прагненням описати реальні історичні події мовою міфа, вводячи їх в історичну пам'ять народу. Оцінки подій даються з позицій традиційної народної моралі. Літературних пам'яток, де панівним стилем був би епічний, не збереглося. Натомість вплив епічного стилю помітний у тих частинах «Повісті временних літ» і «Галицько-Волинського літопису», які складені на фольклорній основі.</p>
2	<p>Монументальний стиль має такі характерні риси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Думки часто концентруються в певну афористичну формулу, здебільшого наприкінці викладу. Іноді повторюється кілька разів протягом викладу. Літературне

завдання твору або кожного розділу зосереджене на одній думці й рідко відходить від неї. Виклад «монотематичний».

- Часта неясність композиції, простота синтаксису. Мало дбає про те, аби надати елементам певного порядку. Окремі елементи просто йдуть один за одним. Типові відступи в тексті з кінцевою формулою: «повернімось до попереднього».
- Синтаксична простота. Виклад здебільшого з коротких речень, що уривчасто йдуть одне за одним, іноді повторюючи попереднє. Часті повторення того самого підмета або додатка в сусідніх реченнях або майже в кожному реченні: «ідіть до міста, а я завтра відступлю від міста та піду в своє місто».
- Любов до сталих формул, які часто повторюються в тому самому творі або розділі. Численні тексти Святого Письма або загальноживані формули. Самоповтори, самоцитування й охоче цитування інших.
- Паралелізм сусідніх речень або думок, висловлених у сусідніх реченнях. Паралелізм, посилюваний численними повтореннями окремих слів та імен.

3 *Орнаментальний стиль* позначається атмосферою порізнення християнського світу, спрямування хрестових походів проти Константинополя, поглиблення кризи внаслідок експансії степу. Половецькі набіги. Зростання небезпеки Володимир-Суздальської держави. Водночас набувають інтенсивності духовні шукання. На Заході поширюється готичний стиль.

4 *Епоха Ренесансу та Бароко* приносить рішучу зміну в духовному житті. У цей період відбувається знайомство з античною літературною спадщиною, зміна характеру стосунків з загальноєвропейським контекстом, синтез жанрових пошуків. Інтегрування до європейської спільноти спричиняє поширення латинської мови і як реакцію - повернення до грецької мови та спроби унормування мови церковнослов'янської.

2. Особливості української літератури епохи Ренесансу

Історичні обставини склалися так, що українські і білоруські землі стали здобутком об'єднаної литовсько-русько-польської держави, яка спочатку засвоювала київську культуру і вченість. Українська (руська) мова і культура тривалий час співіснувала з польською і збагачувала її, але згодом стала об'єктом гонінь і зазнала нищення єзуїтами – войовничим католицьким орденом.

Полонізація і покатоличення українців створювали передумови національно-визвольної боротьби, якій потрібна була ідеологічна зброя – розвинена література. Саме тому староукраїнська культура XVI століття творила ідеологічне забезпечення тієї перебудови суспільства, яку принесла національно-визвольна війна часів Богдана Хмельницького.

Література XVI ст. (епохи Ренесансу) – складна система, яка творилася різними мовами, зокрема латинською. Поети, які нею писали, були колишніми студентами, а часто викладачами європейських університетів, вони міцно трималися своїх духовно-релігійних, народних традицій, з гордістю називали себе русинами, роксоланами, рутенцями, вихідцями із Русі, підкреслюючи цим свою національну приналежність.

Найвідоміші з них – *Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Григорій Русин із Самбора, Георгій Тичинський, Микола Гусовський, Іван Туробінський Рутенець, Севастьян Кленович, Симон Пекалід, Ян Домбровський та інші*. Вони створили новолатинську ренесансну поезію, цілком нову за типом художнього мислення, за ставленням до світу і до людини в ньому. Ідеї Гуманізму та італійського Відродження сприяли розвитку світського письменства, а гуманістичні ідеї проникали в духовну, релігійну літературу і відповідно в ній трансформувалися.

Українська ренесансна поезія (хай навіть латинською мовою) трималася духовно-релігійних традицій, об'єднувала патріотично налаштовану частину національної інтелігенції, підкреслювала свою приналежність (коли не особисто, то через батьків) до «грецького обряду», тобто до православної віри. Майже всі поети були відомими вченими, ректорами чи професорами університетів Європи.

Наприклад, *Юрій Дрогобич* був першим серед українців доктором медицини і доктором мистецтв у Болонському університеті, ректором цього університету, одним із вчителів астронома Миколая Коперника.

Павло Русин викладав античну словесність у Краківському університеті.

Севастьян Фабіан Кленович закінчив Краківську академію і був бургомістром Любліна.

Іван Туробінський Рутенець навчався в Краківській академії, згодом став її професором і ректором, був ученим-правознавцем.

Григорій Чуй Русин із Самбора у Краківському університеті здобув ступінь бакалавра вільних мистецтв, був ректором лицю в Перемишлі, ректором Львівської школи, професором Краківського університету.

Георгій Тичинський був професором риторики й поезики в Краківській академії, пізніше – дипломатом.

Однією з центральних тем у творчості латиномовних поетів була драматична тема батьківщини, сучасного її стану, автори висловлювали тривогу і стурбованість її майбутнім. Такі мотиви звучать у творах *Станіслава Оріховського, Миколи Гусовського, Адама Чагаровського* та інших поетів. Поети прагнули латинською і польською мовами розповісти про свій народ і про українську землю.

Довгий час українські та західноєвропейські вчені зараховували всю латиномовну творчість до католицьких цінностей і відносили виключно до польської літератури, а тому й заперечували проникнення Гуманізму й Ренесансу в межі православного східнослов'янського світу, забуваючи, що українські вчені не опосередковано через польську вченість засвоювали провідні загальноєвропейські ідеї, а самі були частиною загальноєвропейської ренесансної інтелігенції. Наприклад, Павло Русин закликав у поезіях віддаватися науці, творити в ім'я правди, істини і добра, а Микола Гусовський як автор латиномовної поеми «Пісня про зубра» (1523) виступив натхненним співцем Русі, всієї Слов'янщини, її природи, краси й мужності її народів, що ведуть постійну боротьбу за свою незалежність.

У той час стало загальною тенденцією цікавитись історичним минулим свого народу. Паралелі, зіставлення з античною історією, її образами у творчості латиномовних поетів подавали українську історію у зв'язках і співвідношеннях з іншими народами, а це означає – на рівні світового контексту. Таким чином, латиномовні і польськомовні поети активно пропагували гуманістичну ідеологію, збагачували літературно-художнє життя України ідеями, мотивами, жанрами, образами античної літератури, підносили культ розуму. (Джерело <https://zno.if.ua/?p=6490>)

3. Епоха українського літературного Бароко

Епоха українського літературного Бароко тісно пов'язана з історичними подіями XVII століття. Попереднє століття – це був тяжкий шлях патріотичної інтелігенції за оформлення духовного обличчя свого народу. Національно-визвольна війна була тісно пов'язана із боротьбою релігійною. Твори *Герасима Смотрицького*, *Андрія Римши*, *Лаврентія Зизанія*, *Христофора Філілета* та багатьох анонімних авторів у культурному розвитку орієнтувалися на давню візантійсько-києво-руську традицію і протистояли орієнтації на католицизм і Ватикан. На основі традицій Острозької академії, Львівського братства починає формуватись інший світогляд, пов'язаний з ідеями Реформації – він хоча й декларував поворот до візантійської традиції, але насправді ухилявся від плекання культу тілесного занепаду, а натомість підносив лицарську доблесть, героїку боротьби за віру, за національну незалежність.

Києво-Могилянська академія

Якщо в період боротьби проти унії (1596) симпатії до західної літератури й католицизму сприймалися як зрада національних інтересів, то в нових умовах першої половини XVII століття знання західноєвропейської культури, освіти, ідеології (навіть для боротьби з ними) було майже обов'язковим, засвоєння античної літератури стало нормою.

На початку XVII ст. Україна пережила глибоку ідеологічну кризу: від православ'я відійшов до унії київський митрополит Михайло Рогоза і більшість єпископів. З різних причин в унію перейшли Касіян Сакович, Мелетій Смотрицький, Кирило Транквіліон-Ставровецький. Вони шукали засобів, як без порушення прав і привілеїв дійти до єдності уніатів з не уніатами. Інтереси національно-визвольної боротьби вимагали відродження історичного значення Києва, який був віддалений від ідеологічних центрів католицького воїнства. Тому в Києві була заснована друкарня (у лаврі), постають лаврська і братська школи, які в 1632 році були об'єднані Петром Могилою в Києво-Могилянський колегіум, що скоро здобув статус академії.

Поезія в цей період творилася в основному в *трьох соціальних середовищах* – *міщанському, козацькому і академічному (шкільному)*. Вона була своєрідною за тематикою, жанрами, ідейним спрямуванням, художніми засобами.

Письменники з *міщанського середовища* виявляли інтерес до роздумів про людське життя, про політику, філософію, науку, історію.

Козацькі поети більше цікавилися батальною тематикою, вони висміювали ворога, звеличували власних героїв.

Письменники із *академічних* кіл та освітніх центрів не цуралися будь-якої тематики, але на першому місці для них були питання науки, освіти, культури, релігійно-духовного життя та полеміки з ідеологічними противниками.

Особливе значення в XVII столітті, втім як і завжди, мало українське міщанство. Воно не лише мурувало кам'яниці, забудовувало міські квартали, а й плекало високу культуру ремесел. З кінця XVI ст. саме міщанство почало створювати по всій Україні міські братства і братські школи. Саме в середовищі міщан формувалися визвольні ідеї, нові культурні течії і рухи. Народжене в міщанському середовищі поетичне слово найчастіше було еретичним або сповненим світського, людського змісту.

У поезії першої половини XVII століття прстають риси ренесансної поезії, успадкованої від латиномовної XVI століття – посилений інтерес до освіти, знань, книгодрукування, загальна гуманістична спрямованість. Ця поезія давала ідеологічне забезпечення визвольній війні 1648 – 1654 років, тому що освячувала в літературі й мистецтві барокову концепцію людини і світобудови: у ній утверджувалась нова влада українських гетьманів (наприклад, «Вірші на жалостний погреб... Петра Конашевича-Сагайдачного» Касіяна Саковича).

Поети прагнули охопити думкою безкінечність простору, вічність буття, підносили честь і гідність незмірно вище, ніж людське щастя і навіть життя. Як стверджують дослідники, рання барокова поезія, хоч і була мистецтвом синтезу, все ж прагнула не примирення суперечностей, а їх крайнього загострення, зіткнення земного й небесного, духовного й світського, тлінного й вічного, життя і смерті.

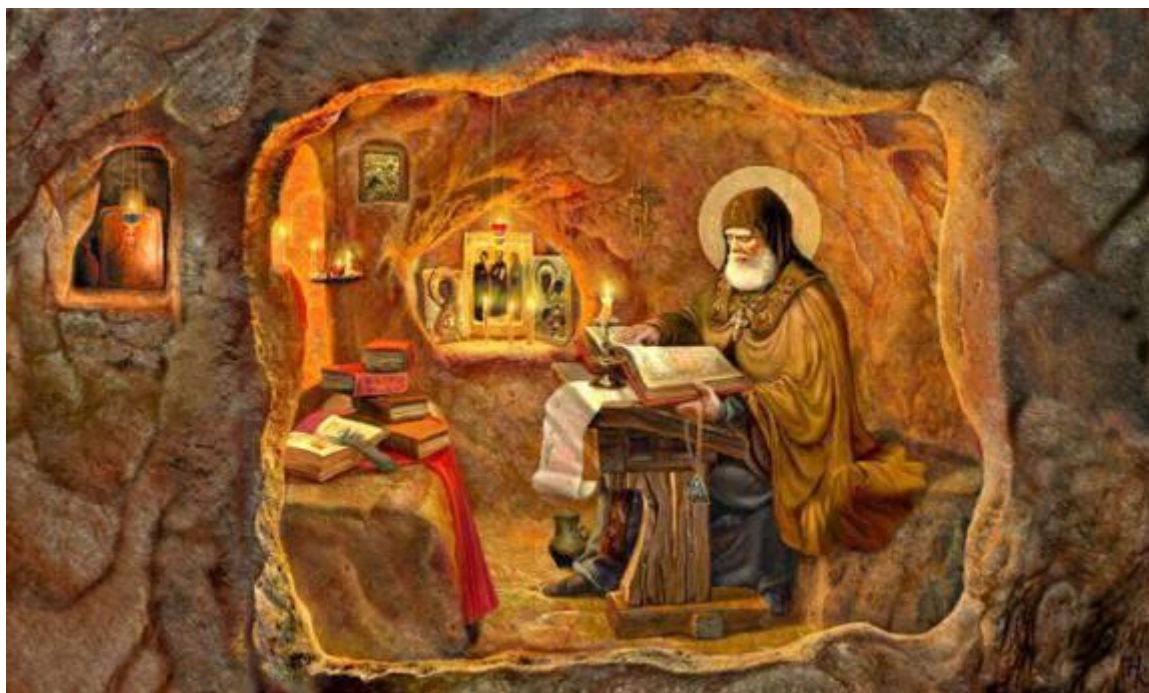
Джерела українського поетичного бароко: *запорозьке козацтво, національна історія, народна поезія*.

Найяскравіші зразки українських барокових віршів є в духовній поезії: *вірші різдвяні, великодні, молитовні пісні, «покаянні» пісні, вірші про смерть, про окремі свята, чудеса, ікони тощо.*

Світська поезія була тематично багатша за духовну: настроями, відтінками почуттів від меланхолійних до еротично-сороміцьких. Автори шукали універсальні, всеохоплюючі формули-образи, картини-метафори, передавали найрізноманітніші настрої, застосовували різні засоби художньої виразності. Окремі явища поетичного бароко – Закарпаття, поети Києво-Могилянської академії, поети – вихідці із української шляхти чи козацької старшини, поети-посполиті: міщани, козаки, селяни, провінційні священики, ченці, студенти, мандрівні дяки тощо. Серед них були і жінки.

Отже, визначальна риса ренесансної і барокової української поезії – її багатомовність. Поети оспівували *рідний народ, православну віру, батьківщину, розмірковували про вічні цінності латинською, польською, церковнослов'янською та іншими мовами, але всі вони повністю чи частково вписувались у контекст української літератури.*

4. Полемічна література. Іван Вишенський

Одним із культурних і політичних явищ доби Бароко була полемічна література, яка мала на меті протистояти покатоличенню українців після Люблінської унії (1569 р.) та Брестської унії (1596 р.). Представники єзуїтського ордену виконували своє завдання будь-якими засобами: читали проповіді, проводили диспути, на яких ганьбили православ'я, лютеранство, кальвінізм та інші релігії, поширені в Литві. Вони писали спеціальні твори, переконували шляхту в недосконалої православної віри, засновували

школи, в яких навчали молодь зневажати будь-яку віру, крім католицької. Іновірці зазнавали всіляких утисків, були зневажені у багатьох правах. Від принижень і кривд православних вірян не захищали навіть укази польських королів, якими гарантувалася українцям свобода їхньої віри.

Велику допомогу українцям у їхньому протистоянні католицизму (його ще називали латинством) надавав князь Костянтин Василь Острозький, який власним коштом у своєму місті Острозі заснував академію і друкарню. Українські міщани мужньо захищали свої громадянські права і духовні цінності – створювали релігійні братства, опікувалися школами, запрошували до викладання в них відомих учених, письменників. Вони навіть добилися від константинопольського патріарха права ставропігії – тобто могли контролювати місцевих священиків, керівників церкви, оскаржувати їхні дії перед найвищими церковними особами і підкорятися лише митрополитові чи самому патріархові. У своїх друкарнях вони стали друкувати не лише церковні книги, а й твори, спрямовані на захист своєї віри. Серед найвідоміших авторів-полемістів цього часу були Герасим Смотрицький, Василь Суразький, Мелетій Смотрицький та інші.

Одним із найталановитіших полемістів був *Іван Вишенський*, автор відомих творів «Вельможним їхнім милостям панам...» (послання до єпископів), «Викриття диявола-світодержця», «Тобі, котрий мешкає в землі, що зветься Польська» та ін. Письменник був переконаний, що католицька церква відійшла від первісних християнських ідеалів простоти і чесної бідності, а її служителі втратили свою моральну чистоту, намагаючись здобути високі посади, маєтки, гроші та коштовності. Саме цим, на думку І. Вишенського, вони відступились від Бога. Щоб очиститися від гріхів, їм слід повернутися до простоти, жити аскетично, бо людина висока своєю духовністю, моральними чеснотами, а не багатством чи високим становищем.

Ревно захищаючи православ'я, І. Вишенський іноді навіть вдавався до крайнощів. Наприклад, співчуваючи убогим і вважаючи благочестиву бідність засобом вдосконалення, заперечував народні традиції, радощі життя. Виступаючи проти язичництва, відкидав і значення спадщини античних філософів, зокрема Платона і Арістотеля. Засуджуючи католицьку систему освіти й науки, не помічав у ній того, чого б варто було б повчитися.

Дослідженню світогляду й полемічної спадщини І. Вишенського присвятив свої праці І. Франко. Зокрема у статті «Іван Вишенський, його час і письменницька діяльність» критик зазначив: «Головна сила полеміки Вишенського, яка дуже часто переходить у сатиру, лежить у його глибокім розумінні етичної сторони спору між латинниками і православними, а головна сила таланту – в ілюструванні релігійних віровчень та суспільно-політичних відносин подробицями та порівняннями, взятими з дійсного життя». (Джерело <https://zno.if.ua/?p=6490>)

Українська література епохи Ренесансу та епохи Бароко

- представлена різними жанрами,
- торкалась багатьох суспільно-політичних сфер реального життя,
- дбала про морально-етичне здоров'я людини,
- закликала українців свого часу дбати про батьківщину, родину,
- здобувати освіту,
- захищати віру предків,
- жити за законами справедливості, покладаючись у всьому на Бога та Його милосердя.

Козак Мамай (легендарний поет)

Відпочинок козаків

5. Класицизм

Класицизм – це напрям в європейській літературі та мистецтві, який уперше заявив про себе в італійській культурі XVI ст., найбільшого розквіту досяг у Франції (XVII ст.), був притаманний усім європейським літературам до першої чверті XIX ст., в Україні не розвинувся як цілісна структурована система, переважно орієнтувався на низькі жанри (травестійна поема, комедія, байка, епіграма).

№

Характерні ознаки:

- 1 абсолютизація естетичного ідеалу античності;
- 2 проста прозора побудова твору;
- 3 краса як досконалість форми - основна мета художнього твору;

4	найточніше, без прикрас, формулювання думки;
5	традиційна канонічність (змалювання чітко окреслених художніх образів).

№	Особливості українського класицизму:
1	Проіснував недовго, розвинувся мало.
2	Поширення набули переважно «низькі» жанри: траверсійна поезія, комедія, байка.
3	Твори «високих» жанрів писали переважно російською мовою.
4	Саме в цей період відбувся перехід від українізованої книжно-слов'янської до живої народної мови.

Представники: І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемівський, О. Левицький, В. Гоголь-Яновський. (Джерело <https://ivanna-site.in.ua/navchannya/9-klas/ukrajinska-literatura-9-klas/331-literaturni-techiji-napryamki-19-stolittya>)

6. Український Романтизм

Український романтизм – ідейний рух у літературі, науці й мистецтві.

№	Ознаки Романтизму
1	ідеалізм у філософії і культ почуттів, а не розуму
2	захоплення фольклором і народною мистецькою творчістю
3	звернення до народності
4	пошук історичної свідомості й посилене вивчення історичного минулого (історизм)
5	інколи втеча від довколишньої дійсності в ідеалізоване минуле або у вимріяне майбутнє чи у фантастику

Романтизм призвів до появи романтичного світогляду та романтичного стилю і постання нових літературних *жанрів* – *балади, ліричної пісні, романсової лірики, історичних романів і драм.*

Своїми ідеями і настановами, зокрема наголошуванням народності і ролі та значення національного у літературі і мистецькій творчості, романтизм відіграв визначну роль у пробудженні й відродженні слов'янських народів, зокрема українського. Першими виявами українського романтизму були: видана 1818 р. у Петербурзі «Грамматика малороссийского наречия» Олександра Павловського і збірка Миколи Цертелева «Опыт собрания старинных, малороссийских песней» з висловленими в них думками про глибоку своєрідність і самостійність української мови й української народної поезії. До виявів українського передромантизму зараховують також виданий у Москві 1827 р. збірник «Малороссийские песни» М. Максимовича і балади П. Гулака-Артемовського («Твардовський» і «Рибалка», 1827). Український романтизм виник не так, як реакція проти не надто значного в українській літературі класицизму, а проти наявних у ній тоді бурлескних і травестійних традицій і розвинувся під впливом поглибленого вивчення народної творчості, з одного боку, та писань польських романтиків – з другого. Зокрема чималий вплив на утвердження романтизму в українській літературі мали **українські школи** в польській літературі (романтиків А. Мальчевського, Б. Залеського й С. Гошинського).

Романтизм в літературі

XIX ст. – це доба становлення національної самосвідомості. Поетична збірка «Кобзар» Тараса Шевченка, яка побачила світ у 1840 році, фактично стала проголошенням літературної та інтелектуальної незалежності українців. Творчість Тараса Шевченка визначила на десятиліття вперед подальший розвиток української літератури – (не тільки поезії, а й прози і драматургії). Шевченкова поезія стала важливим етапом і в розвитку української літературної мови. Шевченко завершив процес її формування, розпочатий ще його попередниками (Котляревський, Квітка-Основ'яненко, поети-романтики та ін.), здійснивши її синтез з живою народною мовою і збагативши виражальні можливості українського художнього слова. Ім'я Тараса Шевченка стало символом української культури у світі, подібно до таких емблематичних імен універсального рівня як Шекспір, Гете, кожен з яких асоціюється не тільки з літературою, а й культурою своїх країн.

Харківський осередок. Становлення українського романтизму відбувалося паралельно з розвитком таких ділянок науки, як етнографія і історія, виявом чого були збірки етнографічних і фольклорних матеріалів – українських народних пісень М. Максимовича (1827, 1834, 1849), історичних пісень і дум І. Срезневського (у тому числі й написаних ним самим) у збірці «Запорожская старина» (1833-1838), народної усної творчості П. Лукашевича

(1836), як також публікації історичних праць і пам'яток: Д. Бантиш-Каменського (1822), М. Маркевича (1842-1843), О. Бодяньського (1846-1848, у тому числі козацьких літописів й «Історії Русів»), А. Скальковського (1846) та інших. Основоположницею для розвитку українського романтизму була харківська школа з її двома гуртками – першим, що створився ще у 1820-х рр. навколо І. Срезневського і що з ним були пов'язані найвидатніші з поетів-романтиків Л. Боровиковський і О. Шпигоцький, та другим, що діяв у середині 1830-х рр. також під проводом І. Срезневського, до нього були причетні: А. Метлинський (псевдонім – Амвросій Могила), М. Костомаров (псевдонім – Ієремія Галка) й О. Корсун з М. Петренком і С. Писаревським та іншими.

Програмовими для діяльності цих гуртків були часописи «Украинский альманах» (1831) та «Запорожская старина».

Тематика творів харківського гуртка поетів (між ними й І. Срезневського як автора українських і російських віршів) характеризує:

- *ідилічно-песимістичне захоплення українським минулим,*
- *культ могил й історичних героїв і особливо співців та бандуристів,*
- *слабе й безперспективне у своїх прагненнях слов'янофільство.*

Галицький осередок. Одночасно з харківським осередком у Галичині виступила «Руська трійця» з участю М. Шашкевича, І. Вагилевича і Я. Головацького для яких була програмовою «Русалка Дністровая» (1837) з її *елегійним захопленням ідеями народності і слов'янського братерства.* Послідовниками «Руської трійці» в її романтичних змаганнях за народність української мови й літератури стали згодом М. Устиянович і А. Могилинецький у Галичині та О. Духнович на Закарпатті.

Київський осередок. Другим осередком чи й етапом українського романтизму, уже з багатшим на мистецькі засоби і літературні жанри творчим доробком і з виразнішим національним і політичним обличчям, був Київ другої половини 1830-1840-х рр. з М. Максимовичем, П. Кулішем, Т. Шевченком і прибулими туди з Харкова А. Метлинським і М. Костомаровим. *Філософський романтизм* членів цього гуртка і близьких до нього тогочасних київських учених, професорів Київського університету, поєднаний з *вивченням української народної творчості і історії та ідеями слов'янофільства* вплинув на постановня Кирило-Мефодіївського братства з його виробленою М. Костомаровим *романтично-християнською програмою* – «Книгами Битія українського народу» і, з другого боку, дав *нову за поетичними засобами і діапазоном політичного мислення* поезію Т. Шевченка з його *візією майбутньої України.*

Літературними трибунами цього етапу українського романтизму були альманахи:

- «Киевлянин» (1840, 1841, 1850) М. Максимовича;
- «Ластівка» (1841) Є. Гребінки;

- «Сніп» (1841) О. Корсуна;
- «Молодик» (1843, 1844) І. Бецького;
- «Южный русский сборник» (1848) А. Метлинського.

Так само, як харківський осередок романтиків не був обмежений тільки Харковом, причетними до київського осередку були українські романтики з інших міст України й Росії. У «Ластівці» друкувалися поезії чернігівців В. Забіли, в «Молодику» виступив полтавець О. Афанасьєв-Чужбинський, у Москві жив і працював видавець історичних українських матеріалів і одночасно автор романтичних віршів О. Бодянський.

№	Осередок	Часопис	Тематика творів
1	Руська трійця	«Русалка Дністровая»	○ захоплення ідеями народності і слов'янського братерства
2	Харківський осередок	«Украинский альманах» «Запорожская старина»	○ ідилічно-песимістичне захоплення українським минулим ○ культ могил й історичних героїв і особливо співців та бандуристів ○ слабке й безперспективне у своїх прагненнях слов'янофільство
3	Київський осередок	«Киевлянин» (1840, 1841, 1850) М. Максимовича; «Ластівка» (1841) Є. Гребінки; «Сніп» (1841) О. Корсуна; «Молодик» (1843, 1844) І. Бецького; «Южный русский сборник» (1848) А. Метлинського	○ філософський романтизм, ○ вивчення української народної творчості і історії та ідеї слов'янофільства, ○ вироблення М. Костомаровим романтично-християнської програми – «Книги Битія українського народу», ○ поетичні засоби і діапазон політичного мислення поезії Т. Шевченка з його візією майбутньої України,

○ *наслідування шевченкового стилю у поезії та прозі.*

Журнали українських літературних романтиків

Третім етапом українського романтизму була діяльність, згуртованих навколо журналу «Основа» (1861-1862) письменників і діячів, між якими були: кирило-мефодіївці В. Білозерський, П. Куліш (автор першого історичного роману «Чорна Рада» (1857) й видавець альманаху «Хата» (1860)) і Т. Шевченко (автор перейнятих національно-політичним пафосом, але романтичних в основі подражаній пророкам і поем «Юродивий» і «Неофіти»). До цього ж етапу пізнього романтизму зараховуються: О. Стороженко (автор багатьох повістей і оповідань з фантастичними сюжетами й мотивами), ліричні поети Я. Щоголев, Ю. Федькович. Найвні елементи романтизму у ранніх поетів другої половини XIX століття

Течії українських літературних романтиків

В цілому, у поетичній творчості українського романтизму помітні дві течії – *національно-патріотична* у більшості поетів-романтиків і *суб'єктивно-лірична* у таких його представників, як М. Петренко, В. Забіла, згодом Я. Щоголів.

Український романтизм вирізняється:

- **історичністю в епічних жанрах,**
- **ідеалізуванням минулого й національними мотивами,**
 - **неособистої печалі в ліриці,**
 - **нахилом до форм пісенної творчості в стилі.**

В цьому український романтизм має більше спільних рис із польським, румунським, словацьким, угорським романтизмом.

Відкриваючи значення й вагу народної поезії і народного мистецтва для розвитку й зростання літератури та історичних пам'яток і досліджень для національного самовизначення, український романтизм сприяв одночасно з цим до вироблення й усамостійнення української літературної мови й до удосконалення поетичних засобів. Проте, обмежений переважно *жанрами балади і ліричної поезії*, український романтизм не збагатився творами інших жанрів: романтичної поеми, історичного роману і драми. Винятком були ранні поеми Т. Шевченка та історичний роман «Чорна Рада» П. Куліша. Позитивним фактором було те, що українські теми й сюжети у творах

романтиків вплинули на ознайомлення з Україною, українською історією й культурою в західній літературі й науці.

№	Характерні ознаки романтизму:
1	протиставлення реальній дійсності, що не задовольняє митця, картин життя бажаного, витвореного мрією, піднесеного над дійсністю;
2	виняткові характери у виняткових обставинах;
3	ліризм, фантастика;
4	повернення до правди, простоти і народності, що дало окрилені образи, простір живому виразові письменницької індивідуальності;
5	протест проти класицистичного культу розуму (подібно до сентименталістів);
6	основна увага приділяється не раціональному, а почуттєвому, не зовнішньому, а внутрішньому, не об'єктивному, а суб'єктивному. «Світ душі торжествує перемогу над зовнішнім світом» (Гегель);
7	зображення «почуттєвої» сторони людського буття не так однобічно, як у сентименталістів: романтики приділяють увагу єдності почуттів і розуму, емоцій та ідей;
8	посилений інтерес до фольклору:
9	взаємопроникнення та взаємодія поезії, музики, живопису (романтики особливо цінували музику);
10	народ та історія - основні теми української романтики;
11	утвердження в українській літературі нових жанрів: балади, історичної та ліро - епічної поеми, думи, медитації, трагедії, драми, громадянської та інтимної лірики;
12	розширення проблематики літератури, розвиток художньої фантазії та умовних засобів;
13	література романтизму «свідомо поставила собі завдання утворити "повну літературу", яка могла б задовольнити духовні потреби всіх кіл

та шарів українського суспільства»

(за Д. Чижевським).

№	Розвиток українського романтизму має три періоди:
1	1835 - 1844 – харківський;
2	1840 - 1847 – київський;
3	1855 - 1862 – петербурзький.

№	Характерні риси українського романтизму
1	Наявність потужного патріотичного пафосу;
2	Нового значення набуває релігійна лірика;
3	Відтворення духу справжньої народної пісні, органічний зв'язок з фольклором.

№	Жанри
1	Лірична поезія;
2	Релігійна поезія;
3	Ліро-епічна поема, балада;
4	Історичний роман;
5	Історична драма;
6	Фантастичні оповідання, повість.

Художник В.Маковський 1870 р.

Художник А.Мокрицький «Портрет дружини» 1853 р.

7. Український реалізм

Реалізм – це стиль і метод у мистецтві й літературі, а також філософська доктрина, яка вчить, що предмети видимого світу існують незалежно від людського відчуття і пізнання.

Літературний процес другої половини XIX ст. формувався під впливом творчості цілої плеяди талановитих письменників – Івана Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Панаса Мирного, Михайла Коцюбинського, Івана Франка, Ольги Кобилянської, Бориса Грінченка та ін. Для літератури того часу характерні різноманітність художніх напрямів та індивідуальних стилів письменства, використання різних жанрів – від епічних романів і повістей до новел, фейлетонів, оповідань тощо. Значна частина письменників цієї доби вела активну політичну і просвітницьку діяльність.

Реалістичні доктрини були розвинуті ще античними греками та середньовіччям, проте найбільший їх розвиток припадає на XIX і XX століття. У мистецтві й літературі реалізм прагне до найдокладнішого опису спостережених явищ, без ідеалізації. Проте поняття реалізм дуже широке: реалістичним можна назвати монументальне єгипетське мистецтво, але реалістами є й митці, які з фотографічною точністю копіюють природу. Популярність реалізму зумовлена загальною доступністю і зрозумілістю його мистецьких засобів, тому його тенденції в українському мистецтві проявлялися за кожної доби і як стиль він актуальний понині.

№	Визначальні риси реалізму
1	раціоналізм, раціоцентричний психологізм (ототожнення психіки і свідомості, недооцінка позасвідомих процесів);
2	правдиве, конкретно-історичне, всебічне зображення типових подій і характерів у типових обставинах при правдивості деталей;
3	принцип точної відповідності реальній дійсності усвідомлюється як критерій художності, як сама художність;
4	характер і вчинки героя пояснюються його соціальним походженням та становищем, умовами повсякденного життя;
5	конфліктність (драматизація) як сюжетно-композиційний спосіб формування художньої правди;
6	вільна побудова творів;
7	превалювання (перевага) епічних, прозових жанрів у літературі, послаблення ліричного струменя мистецтва;
8	розв'язання проблем на основі загальнолюдських цінностей.

У літературі український реалізм почався з половини ХІХ ст., прийшовши на зміну романтизмові, від якого він перебрав захоплення етнографізмом та героїзацію історичних постатей. «Народні оповідання» Марка Вовчка (1857) при всій реалістичній актуальності тем ще забарвлені романтичним фольклором. Далі реалізм використовувано з позицій народницьких і просвітянських (С. Руданський, А. Свидницький) та громадсько-програмових (особливо О. Кониський). Дальшим етапом школи реалістів була «об'єктивна проза» 80-90-х років: І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, Б. Грінченка й І. Франка. Вона визначається *епічною шириною описів і розповіді, уведенням соціальних і національних тем, поширенням тематики з селянської верстви на робітничу й нову інтелігенцію*, поданих на тлі тодішнього розвитку капіталізму в Росії й Австрії. У І. Франка, не без впливу Е. Золя, з'являється психологічна мотивація, що набирає рис натуралізму. Типові для реалістичної поезії – вірші Б. Грінченка і П. Грабовського («Громадська поезія»); Франко від реалістичних «Панських жартів» пішов у напрямі психологічно-філософських зрушень, – і його «Мойсей» (1905) це вже твір на межі модернізму. Як і в мистецтві, на зміну реалізму прийшли інші напрямки, але реалізм фактично ніколи не здавав позицій – і, особливо в прозі, був завжди актуальним стилем.

№ Реалістичні течії другої половини XIX століття в українській літературі

- 1 **Побутово-просвітницький реалізм:** письменники демократизовано звертаються до життєвого матеріалу, у художніх творах з'являються представники різних соціальних верств, митець свідомо втілює радощі та хвилювання своєї епохи і розкриває певний настрій часу. Елементи побутово-просвітницького реалізму мають місце у творах: «Катерина» Т. Шевченка, «Людина» О. Кобилянської, «Інститутка» Марка Вовчка, «Хазяїн» І. Карпенка-Карого, «Перехресні стежки» І. Франка, «Чорна рада» П. Куліша та ін.
- 2 **Революційний реалізм:** наявність у творах ідей кардинальної зміни життя суспільства, неприхованого заклик до боротьби за кращу долю народу, за утвердження дійсного миру, прекрасного і справедливого («Заповіт», «Гайдамаки» Т. Шевченка, «Гімн» І. Франка та ін.). Пізніше революційний реалізм переріс у соціалістичний.
- 3 **Класичний реалізм:** «спадкоємець» просвітницького реалізму, збагачений досягненнями художньо-психологічними, об'єкт письменницького зображення – людина та її внутрішній світ, який досить глибоко досліджується, розкривається психологія звичайної, типової людини. Класичний реалізм має унікальну якість: він піднімається над своїми творцями і залишає їх далеко позаду («Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного, «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького, «Хазяїн» І. Карпенка-Карого та ін.).
- 4 **Критичний реалізм:** в основі – принцип історизму, правдивого зображення дійсності; сміливе викриття вад суспільного устрою, заперечення законів існуючої системи, завдання мистецтва не тільки відобразити світ, але й дати йому оцінку («Сон» («У всякого своя доля...»), «Кавказ» Т. Шевченка, «Мойсей» І. Франка» та ін.).

(Джерело <https://ivanna-site.in.ua/navchannya/19-stolittya>)

В Радянській Україні реалізм – стиль майже обов'язковий і виступає у формі соцреалізму. Соцреалістичні теорії розглядають реалізм як основну мету і завершення творчості, тоді як антиреалісти приймають реалізм як вихідну пізнавальну основу, на якій можна розвивати вищі форми мистецтва.

Соціалістичний реалізм (соцреалізм) – організований за чіткою програмою літературний метод, який передбачав оспівування комуністичної партії і її провідної ролі в житті народу, у будь-яких сферах.

№

Характерні ознаки соцреалізму:

- 1 Ідеалізація людини як носія кращих моральних якостей, вихованих соціалістичною системою;
- 2 Піднесення борця, будівника нового суспільства;
- 3 Зображення художньої дійсності прикрашеною;
- 4 Конфлікт полягав у боротьбі проти чужих ідей, за ідеологічну спільність та єдність.

Представник соцреалізму в українській літературі: О. Довженко.

(Джерело <https://ivanna-site.in.ua/>)

Михайло Івасюк. В'їзд Б. Хмельницького в Київ

Корнило Устянянович. Шевченко на засланні

Михайло Івасюк. Мати

8. Український Сентименталізм

Сентименталізм – це літературний напрям, що виник у другій половині XVIII – на початку XIX ст. Письменники-сентименталісти прагнули відтворити світ почуттів простої людини, й викликати співчуття до героїв у читачів. Назву напрям дістав від роману англійського письменника «Сентиментальна подорож по Франції та Італії» (1768 р.).

Герої сентименталізму
часто є людьми добрими,
непритосованими до жорстокості світу,
які вміють співчувати та любити.

Сентименталізм відкидає класичні канони композиції. Твір будується не за правилами суворої логічності, а вільно. Досить частими в творах цього напрямку є *ліричні відступи*. Сентименталісти *описують почуття, занурюються у думки героя, вони спонукають читача уявляти образи не як чіткі форми, а як ніжні картини намальовані аквареллю*.

Представниками сентименталізму в українській літературі вважають Григорія Квітку-Основ'яненка та Івана Котляревського. Проте не всі твори цих письменників належать до цього напрямку. Риси сентименталізму найяскравіше виражені в п'єсі «Наталка Полтавка» І. Котляревського та в повістях «Маруся», «Сердешна Оксана», «Щира любов» Григорія Квітки-Основ'яненка. Скептики твердили, що з україномовних авторів ніхто не здатен написати щось «і звичайне, і ніжненьке, і розумне». Саме ці вимоги (послідовно сентименталістські) Квітка і намагався зреалізувати у своїй повісті «Маруся».

В літературознавстві не існує єдиної думки на предмет наявності сентименталістського напрямку в українській літературі. Видатні українські літературознавці О. Білецький та Д. Чижевський вважали, що сентименталізм не здобув вияву в українській літературі. Дмитро Чижевський зауважує «В українській літературі немає потреби утворювати з кількох творів Квітки та одного твору Котляревського окремого літературного напрямку».

Проте існує протилежна точка зору. Сучасне українське літературознавство виокремлює сентименталізм в окрему літературну течію в українській літературі XIX ст. (О. Борзенко, І. Лімборський, М. Шкандрій, Д. Чик).

І. Лімборський вбачає типологічну спорідненість українських письменників ХУІІ – ХУІІІ століть із європейським сентименталізмом. Дослідник стверджує, що в першій половині XIX ст. сентименталізм проявив себе у всіх родах української літератури.

I. Лімборський вирізняє низку ознак сентименталізму як явища, що ознаменувало собою *«переорієнтацію художньої свідомості з «життя розуму» на «життя серця»*:

- це ґрунтування на сенсуалістичному підході до дійсності,
- морально-етичний концепт вищості позитивного героя над своїм оточенням,
- раціоналістичний схематизм,
- звернення до зображення «людини природи»,
- «умоглядна теза про можливість перевірки порядності і щиросердості людини за допомогою чуттєвості і навіть за зовнішніми проявами «природної натури» – сліз».

Учений узагальнює, що українському сентименталізму були притаманні такі атрибути, як глибоко емоційна особистість, ліризація нарації, глибокий художній психологізм, інтимізація хронотопу: «у макролітературному масштабі український сентименталізм (як, до речі, і класицизм) свідчив про глибокі типологічні збіжності художніх пошуків українських письменників із західноєвропейськими, які належали до цього літературного напрямку».

Подібної точки зору дотримується О. Борзенко, який акцентує на специфіці українського сентименталізму, зазначаючи, що він, «...зберігаючи основні ознаки європейської моделі, багато в чому, і це природно, живився з джерела місцевої, передусім фольклорної емоційності». О. Борзенко зараховує до основних ознак сентименталізму культ природи та природності, критику міської культури й зображення переваг «серця» над «розумом». В українському варіанті сентименталізму, як підкреслює він, культ простоти та природності єднається з артистизмом та індивідуалізмом. М. Шкандрій першим і найвідомішим україномовним сентименталістським твором називає «Марусю» Г. Квітки-Основ'яненка. До ознак сентименталізму, які можна зауважити у творах українського письменника, учений зараховує протиставлення простого селянського життя міській афектації, зображення внутрішнього світу індивідуальних почуттів, обрання за своїх шляхетних і трагічних героїв селян і простих людей (демократизація літературного сентименталізму. (Адаптовано за джерелом <https://uk.wikipedia.org/wiki>)

№	Характерні ознаки сентименталізму
1	особлива увага до духовного світу людини;
2	герої творів - духовно багаті, чутливі., добросерді люди;
3	ідеалізація дійсності;
4	культ природи;

5	перебільшення почуттів;
6	основна увага приділялася почуттям і пристрастям простої людини (моральні риси простої людини - зразок досконалості); мета - розчулити читача, викликати співчуття до нещасної долі героїв;
7	головну роль відіграє психологічне вмотивування поведінки персонажів.

№	Особливості українського сентименталізму
1	в українській літературі виявився слабо – лише у декількох повістях Г.Квітки-Основ'яненка;
2	елементи сентименталізму присутні у творах багатьох українських письменників 19 ст. (це пов'язано зі специфікою української душі, схильної до сентиментальності);
3	культове ставлення до природи в українському сентименталізмі набуло нового значення - поетизація рідної землі.

(Джерело <https://ivanna-site.in.ua/navchannya/>)

Художник В.Боровиковський

9. Декадентство

Декадентство – літературна течія в європейській літературі, мистецтві та культурі (кінець ХІХ – поч. ХХ ст.), яка проповідувала ідеї «чистого мистецтва» («мистецтва для мистецтва»), відмежовування від соціальних

конфліктів тощо. У Галичині письменники-декаденти створили літературне угруповання «Молода муза» (1906-1909). У Східній Україні декаденти групувалися навколо «Української хати».

(Джерело <https://ivanna-site.in.ua/>)

Молода муза – угруповання молодих авторів, що постало у Львові в 1907-му році. Їхніми зусиллями видавався двотижневик «Світ». Роки існування гурту стали новим етапом у розвитку українського модернізму: адже саме «Молода муза» вперше послідовно відстоювала свободу митця чи мисткині від громадських обов'язків.

Своєрідним її «маніфестом» (і всього раннього українського модернізму в цілому) стала публікація *Остана Луцького* «Молода Муза»^[16], яку гостро засудив Іван Франко, що був своєрідним антагоністом «Молодої музи». На думку Соломії Павличко, члени угруповання «спромоглися лише позначити певні координати нового модерного дискурсу й нової філософії мистецтва, однак розвинути їх не змогли»^[17].

Знаковою подією в історії українського модернізму став вихід у 1909-1914 роках журналу «*Українська Хата*», в якому модерністський дискурс утвердився вповні. Одним із завдань часопису була модернізація української культури, а її настанови були підкреслено антинародницькими^[18]. Критика в «Українській Хаті» «ґрунтувалася головним чином на засадах естетики», і розвивалася у полеміці з газетою «Рада», редактором якої був народник Сергій Єфремов. Центральними постатями тогочасної критики «хатян» були М. Сріблянський та Микола Євшан. Останній ще в 21-річному віці опублікував брошуру «Під прапором мистецтва», де запропонував свій канон раннього українського модернізму. Також знаковою стала його стаття «Лицар темної ночі», у якій він гостро критикував діяльність Єфремова. Видання журналу (як і майже всіх інших часописів та книжок) було перервано у зв'язку з початком Першої світової війни.

10. Український модернізм

Модернізм – філософсько-естетична й художня система, що склалася на межі XIX - XX ст. і об'єднала новітні напрями й течії, яким притаманна більша увага до внутрішнього світу людини і більша творча свобода у його розкритті. Модерністи проголошували переважну увагу до індивідуальних, а не суспільних цінностей, зосередження на складності й неоднозначності сучасної дійсності.

З появою на зламі століть нової генерації авторів українська література зазнає впливу європейського модернізму. Найяскравіше цей підхід позначився на творчості двох провідних літературних постатей цього періоду – поетеси *Лесі Українки* та прозаїка *Михайла Коцюбинського*. Леся Українка збагатила українську літературу образами світової літератури й сюжетами з

історії, міфології різних епох і різних народів світу. Поряд з великим талантом поетеси Леся Українка виявила неабиякий хист перекладача. Їй належать чудові переклади з творів Гомера, Г. Гейне, В. Шекспіра, Дж. Байрона, В. Гюго, єгипетських та італійських народних пісень, індійського епосу. (Адаптовано за джерелом <https://uk.wikipedia.org/wiki>)

№	Характерні риси українського модернізму
1	прагнення проникнути в душу людини, у суть явища;
2	індивідуалізм – на зміну масовізму (зосередження на «Я» автора, героя, читача);
3	використання символу як засобу пізнання і відтворення світу;
4	естетизм;
5	у творах затверджується перевага форми над змістом;
6	психологізм, пильна увага до позасвідомих сфер психіки, до внутрішньої боротьби роздвоєного людського «Я»;
7	ліризм у прозі, драматургії, публіцистиці;
8	умовність;
9	ідеологічність;
10	краса – мета творчості (і форма, і зміст);
11	культ сили волі, активності, боротьби;
12	поява нових жанрів: <i>ліричної новели, ліричної драми, драматичної поеми, драми - феєрії та ін.</i>

Модерніські течії

Експресіонізм

Експресіонізм – одна з авангардистських течій в літературі та мистецтві першої чверті ХХ ст., представники якої проголошували єдинопідійним духовний світ людини, що часто поданий у фантастичному чи гротескному ракурсі.

№	Ознаки експресіонізму
1	Відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське "Я", напругу його переживань та емоцій;
2	«Нервова» емоційність;
3	Ірраціональність;
4	Фрагментарність;
5	Плакатність;
6	Позбавлення прикрас;
7	Схильність до контрастування барв;
8	Гротескність;
9	Гіперболізація;
10	Використання символів;
11	Відчуття повсякденного болю;
12	Страх за майбутнє людини.

Експресіонізм в українській літературі представили: В. Стефаник «Камінний хрест», М. Куліш, О. Турянський, театральні вистави Леся Курбаса.

Імпресіонізм

Імпресіонізм – течія в мистецтві (живописі, скульптурі, літературі, музиці) другої половини ХІХ - початку ХХ ст. «Пейзажне бачення» навколишньої дійсності, зображення життя соціальних низів, використання художньої деталі для передачі найменших відтінків навколишньої дійсності.

№	Ознаки імпресіонізму:
1	Тонкий психологізм змалювання персонажів;
2	Прагнення відтворити найтонші відтінки настрою;
3	Прагнення схопити миттєві враження;
4	Тяжіння до лаконізму прози, її ритмічності;
5	Багатство відтінків у змалюванні дійсності;
6	Посилена увага до кольорів, звуків і яскравих художніх деталей.

Імпресіонізм в українській літературі презентували: Михайло Коцюбинський «Цвіт яблуні», «Intermezzo», М. Хвильовий, С. Васильченко «Талант».

Футуризм

Футуризм – напрям в літературі (переважно поезії) і мистецтві початку ХХ ст., який пропагував "мистецтво майбутнього", відповідним новій добі з її технічним прогресом, новими ритмами тощо. Футуризм в українській літературі пов'язаний з діяльністю М. Семенка, який протягом 1914-1919 рр. видав 11 футуристичних збірок.

№	Основні принципи естетики футуризму
1	Відмова від традицій;
2	Егоцентризм;
3	Формалістичне експериментаторство;
4	Словотвір.

Особливістю українського футуризму було підкреслене протиставлення урбаністичної культури «сільській» поезії. З ініціативи Семенка виникли групи «Фламінго» (1919), «Аспанфут» (1922-1924), «Комункульт» (1924), «Нова генерація» (1927-1931). До футуристів в Україні деякий час належали Г. Шкурній, О. Слісаренко, В. Ярошенко, М. Бажан, Ю. Яновський та ін.

Неоромантизм

Неоромантизм – це напрям кінця XIX – поч. XX ст., вид модернізму, який зародився у Франції і генетично пов'язаний із романтизмом.

№	Ознаки неоромантизму:
1	Прагнення поєднати ідеал з дійсністю;
2	Виразність суспільних ідеалів;
3	Прагнення до визволення особистості;
4	Виняткова й активна особистість може підняти до свого рівня інших;
5	Гострий конфлікт між добром і злом, правдою і кривдою;
6	Привернення уваги до чуттєвої сфери людини;
7	Піднесення постаті самотнього визначного героя.

Неоромантизм в українській літературі: Леся Українка «Лісова пісня», О. Кобилянська «Земля», «Битва», М. Коцюбинський «Тіні забутих предків», Микола Хвильовий, О. Довженко, Ю. Яновський, поезії Олександра Олеся, Є. Плужника, Б.-І. Антонича.

Неореалізм

Неореалізм – це стильова течія, що виявила себе на межі XIX – XX століть і характеризувалася документальною достовірністю, філософсько-аналітичним заглибленням у дійсність і ліричною стихією. Героями неореалістичних творів є люди звичайні, проте з багатим внутрішнім світом; об'єктом зображення є не стільки вчинки, як відчуття і роздуми персонажів. Неореалізм в українській літературі: В. Винниченко «Момент», В. Підмогильний, Григорій Тютюнник.

Неокласицизм

Неокласицизм – течія в літературі й мистецтві, що з'явилася значно пізніше занепаду класицизму як літературного напрямку і знайшла свій вияв у використанні античних тем та сюжетів, міфологічних образів і мотивів, проголошенні гасел «чистого» мистецтва та культу позбавленої суспільного змісту художньої форми, в оспівуванні земних насолод. Неокласицизм виник у західноєвропейській літературі в середині XIX ст.

№	Ознаки неокласицизму:
1	Повернення до вічних законів мистецтва;
2	Орієнтація на кращі здобутки античності;
3	Інтелектуалізм;
4	Естетизм;
5	Використання зразків античної культури і культури епохи Відродження;
6	Гармонія між розумом і почуттями;
7	Аристократизм духу;
8	Несприйняття радянської дійсності (комуністичної ідеології - всього, що призвело до падіння рівня духовності).
9	Принцип неокласиків: «На теми, що нові, античний вірш складаймо».
10	<i>Характерні жанри: сонет, олександрина, терцина, октава, рондо тощо.</i>

Неокласицизм в українській літературі презентували: «П'ятірне гроно» неокласиків – М. Драй-Хмара, М. Зеров, Освальд Бургардт (Юрій Клен), П. Филипович, М. Рильський. Поети «празької школи».

Символізм

Символізм – це стильова течія модернізму, головним художнім засобом якої є символ як спосіб вираження незбагненої суті явищ життя та індивідуальних уявлень митця. Засновником символізму вважається Шарль Бодлер.

№	Ознаки символізму:
1	Заміна думок, понять відповідними знаками - символами, що мають прихований зміст;

2	Бунт проти консервативної народної моралі;
3	Естетство (захоплення витонченою поетичною формою й недооцінка змісту);
4	Культ екзотичних і заборонених тем;
5	Увага до позасвідомого з метою вирватися за межі повсякденного.

Символізм в українській літературі: П. Тичина, М. Вороний, О. Кобилянська.

Екзистенціалізм

Екзистенціалізм (від лат. *exsistentia* - існування) – модерністська течія в літературі, що оформилась на початку 40-х років ХХ ст. і найвиразніше виявила себе у творчості Ж.-П. Сартра, А. Камю.

№	Характерні ознаки екзистенціалізму:
1	Песимізм
2	Заперечення раціонального пізнання;
3	Твердження інтуїтивного розуміння реальності.
4	Людське існування (екзистенція) виявляється через турботу, страх, рішучість, совість.
5	Людина осягає екзистенцію в граничних ситуаціях (боротьба, страждання, смерть).

Екзистенціалізм в українській літературі представив В. Підмогильний.

(Джерело <https://ivanna-site.in.ua/>)

***Замість епілогу

Зважаючи на особливий інтерес до переломних періодів в історії та духовній культурі України, підсумки розвитку літератури початку ХХ ст. можемо окреслити наступним есе.

Потужним поштовхом для розвитку літератури стали революційні роки, які сколихнули суспільство. Український народ, а з ним і його література ввійшли в нову добу. То була справді велика історична доба. Народ, усвідомивши свою силу, став, за висловом Михайла Грушевського, «на порозі Нової України».

Вперше за довгі сторіччя українська книга вільно зустрілася зі своїм читачем. Розвиваються преса і журналістика. Упродовж чотирьох бурхливих років національно-державного відродження сформувались основи цілого ряду літературно-мистецьких шкіл і напрямків, серед яких і ті, що не вичерпали себе й сьогодні: революційні романтики (В. Еллан, В. Чумак), неокласики (А. Кримський, М. Рильський, П. Филипович, В. Отроковський), символісти (Я. Савченко, Д. Загул, В. Кобилянський, В. Ярошенко), футуристи (М. Семенко), кларнетисти (П. Тичина, Аркадій Казка, В. Свідзінський, О. Слісаренко).

Лесь Курбас заклав новий експериментальний «Молодий театр», що пізніше вилився в блискучу добу «Березіля». Тріумфального піднесення здобув національний дореволюційний реалістичний театр під керівництвом Миколи Садовського.

Засновано Українську академію наук. Закладаються Академія Мистецтв та Архітектурний інститут. Починає працювати ряд видавництв: «Сяйво», «Шлях», «Дзвін», «Друкар», «Грунт», «Криниця» та інші. Виходять літературно-критичні місячники та альманахи: «Літеатрально-науковий вісник», «Шлях», «Універсальний журнал», «Нашеминуле», «Літературно-критичний альманах», «Книгар», «Музагет», «Наша думка», «Мистецтво», «Зшитки боротьби», «Гроно» та інші.

Національно-визвольна революція 1917 р. дала поштовх для розвитку української літератури. Поруч з визнаними митцями — В. Винниченком, О. Кобилянською, В. Стефаником, О. Олесем, М. Філянським, М. Вороним, Г. Чупринкою, П. Карманським, В. Пачовським - відбувається творче становлення молодих талановитих поетів: П. Тичини, М. Рильського, П. Филиповича, Я. Савченка, Д. Загула, О. Слісаренка, М. Семенка, В. Еллана, В. Чумака, М. Зерова та інших.

У роки національно-визвольної революції українські письменники були зі своїм народом. Дехто з них загинув на фронті (М. Євшан, А. Заливчий), дехто — від куль убивць, підісланих ворогом (І. Стешенко, О. Єфіменко, М. Леонтович), від куль денікінської розвідки (Г. Михайличенко, В. Чумак, Клава Ковалева), у

підвалах ЧК (Григорій Чупринка, Олександр Грудницький). Усі вони — не лише носії українського слова і української свідомості, а й натхненні трибуни і просто рядові борці української революції.

Серед письменників є й такі, що не тримали в руках зброї, але не випускали пера, а значить були зі своїм народом. Це такі майстри слова, як О. Олесь, В. Самійленко, М. Філянський, С. Черкасенко, М. Вороний, П. Тичина, Д. Загул, М. Зеров, Я. Савченко, Л. Курбас, О. Слісаренко, М. Семенко, П. Филипович, М. Рильський.

Кінець 1920 р. вилився для України в катастрофу, яка замикає добу Української Народної Республіки, а з нею і літературний процес цієї доби. Від 1921 р. українська література вступає в новий період свого розвитку, виявлений багатьма стилями, напрямками, ідеями.

Літературний процес доби Української Народної Республіки після 1920 року пішов двома шляхами: 1) літературний процес у радянській Україні; 2) літературний процес поза її межами: у Західній Україні; в еміграції. Цей феномен був зумовлений суспільно-політичними обставинами України, внаслідок яких, з одного боку, українські землі відійшли до інших держав, а з другого — значна кількість відомих і відданих народів письменників змушена була виїхати в еміграцію і започаткувати там літературний процес.

На рубежі XIX-XX століть українська мала проза стала явищем європейського масштабу. Плеяда талановитих новелістів — серед яких і письменники західноукраїнських земель — стрімко розширювала естетичні обрії українського письменства, утверджувала нові стильові напрями. У такому блискучому контексті твори Василя Стефаника були зустрінуті найавторитетнішими тогочасними критиками як явище значне і цілковито новаторське.

Література Західної України, крім Стефаника, представлена й такими іменами, як Ольга Кобилянська, Петро Карманський, Василь Пачовський, Михайло Яцків, Богдан Лепкий, Роман Купчинський, Юрій Шкрумеляк, Василь Бобинський, Михайло Рудницький, Антін Крушельницький, Василь Гренджа-Донський та ряд молодих письменників — Ігор-Богдан Антонич, Вадим Лесич, Святослав Гординський, Богдан Кравців та багато інших.

Літературний процес в радянській Україні започатковує у вересні 1921 р. збірник «Жовтень», що після довгої паузи став маніфестом нового покоління письменників. Відкривався збірник «Універсалом». Це було своєрідне звернення трьох маловідомих українських письменників — Миколи Хвильового, Майка Йогансена і Володимира Сосюри — до українських пролетарів. Не приєднуючи себе до жодної існуючої школи чи літературного напрямку («неокласиків», «футуристичних безмайбутників», імажиністів, ком-футуристів тощо), вони оголошували «нову еру пролетарської поезії», пророками якої стали Шевченко і Франко. А літературний критик того ж гуртка Володимир Коряк в своїй статті

«Етапи» висловився за знищення всіх традицій у зв'язку з початком «нової ери». Тож серед теоретичних проблем, висунутих літературним процесом цього періоду, можливо, центральною є проблема визначення художнього методу та проблема поєднання традицій та новаторства в літературі.

Проте, не дивлячись на всю наївність і патетику висловлювань молодих літераторів і критиків, вони мали велике значення, бо започаткували новий ідейно-мистецький період становлення української літератури.

Провідною ідеєю літератури 20-х рр. є гуманізм, а носієм і виразником цієї ідеї — людина. Ця ідея включала в себе цілу гаму проблем: соціальних, моральних, культурних. До неї схилялись всі українські письменники, не залежно від того, де вони творили — в радянській Україні, в Західній Україні чи в еміграції.

20-ті рр. характеризувались боротьбою різних стилів та напрямків за вищий рівень мистецького бачення світу. Саме в цей період поезія, проза, драма вперше досягли різноманітного жанрового і мистецького вияву: від лірично-пісенної поезії Андрія Панова — до модерних, сповнених гострої іронії творів Миколи Бажана, Василя Мисика та Євгена Плужника; від реалістично-побутової повісті Андрія Головка й імпресіоністичної новели Григорія Косинки — до соціально-утопічного роману В. Винниченка; від революційно-побутової і психологічної драми Якова Мамонтова — до нової філософсько-трагедійної, активно-романтичної драми Миколи Куліша.

На 20-ті рр. припадає зростання української літературної критики й наукового літературознавства. Молоді українські письменники і літературознавці на чолі з Сергієм Єфремовим, Володимиром Пере-тцом, Миколою Зеровим, Олександром Білецьким, Павлом Філіповичем, Миколою Хвильовим, Володимиром Юринцем, Андрієм Річицьким, Яковом Савченком та багатьма іншими розпочали дослідження тисячолітньої історії української літератури: від фольклорної доби — до найновіших пореволюційних зразків. Вперше до українського читача дійшли найкращі твори зарубіжної літератури, а світова література стала об'єктом досліджень кваліфікованих українських дослідників і критиків.

На цей період припадає розквіт українського театру, зокрема «Березілю» з Курбасом на чолі. Разом з театром зростає національна драматургія Миколи Куліша, Івана Дніпровського, Івана Кочерги, Мирослава Ірчана.

Досягає значного розвитку українське образотворче мистецтво. На світову арену виходить українське кіномистецтво. Фільми Олександра Довженка «Звенигора» й «Земля» й досі представляють Україну на світовому екрані.

Покоління молодих майстрів слова занепокоєне тим, що українство в більшості своїй недооцінює власну значущість. Унаслідок вікового рабства, фізичного і психологічного приниження у народу з'явився комплекс нижчої вартості та провінційності. Тож однією з панівних ідей 20-х рр. була ідея

боротьби з так званим «малоросійським комплексом», яка знайшла свій вияв в літературі. Ця ідея пронизує комедію «Мина Мазайло» і «Татетичну сонату» М. Куліша та багато інших творів, включаючи «Вальдшнепи» Миколи Хвильового, «Вертеп» Аркадія Любченка, «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича, «Розмова сердець» М. Бажана, «Майстер корабля» Ю. Яновського, «Чорне озеро» В. Гжицького, «Нас було троє» О. Досвітнього, «Робітні сили» М. Івченка, «Місто» В. Підмогильного.

Це була доба активного романтизму, «українського ренесансу», який поклав кінець віковій гегемонії російської літератури в Україні. Українська література стала на власний суверенний шлях розвитку, орієнтуючись на здобутки світової літератури.

Нова доба свідчила, що народжувалась і утверджувалась свідомість молодій нації, свідомість народу, «що вгору йде, хоч був запертий в льох». І тепер цей народ повірив у своє майбутнє. Це було становлення народу і становлення його літератури, яка утверджувалась на високих мистецьких позиціях двадцятих років.

Роком «великого перелому» став 1929 р., бо перекреслив всі досягнення і здобутки двадцятих років. Постанова ЦК ВКП(б) від 22 квітня 1932 р. «Про перебудову літературно-художніх організацій» остаточно припинила буремне життя літератури. Настала доба нав'язаного «згори» творчого методу «соціалістичного реалізму», який став єдиним творчим методом письменників радянської країни.

Літературний процес вступив у моторошну добу «проклятих років». «Український ренесанс» зустрівся зі страшною дійсністю. Українським письменникам не можна було не писати, бо це розцінювалось би, як вияв протесту проти режиму. Треба було або писати так, як того вимагали, або йти на загибель. Більшість — понад 220 письменників — була знищена. Меншість — близько тридцяти шести — писала. До неї долучались молоді письменники, і літературний процес зовні продовжувався.

Розпочалась страхітлива доба «культу особи», яка визначила ідейно-мистецьку спрямованість літератури. Почали з'являтися програмові і пропагандистсько-партійні твори, витримані ідеологічно, але художньо безбарвні і неправдиві. Лише кілька виданих в ті роки творів можна виділити з маси сірих і бездарних — «Кварцит» О. Досвітнього, «Вершники» Ю. Яновського і «Людолови» Зінаїди Тулуб, але всі ці романтичні твори присвячені героїчній боротьбі минулого.

Поезія перетворюється на примітивну пропаганду з бойовими воєнними маршами, лозунгами і гімнами вождю.

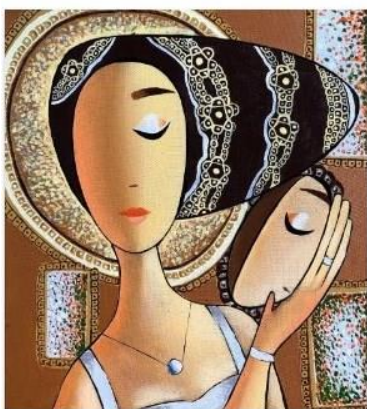
Подібна криза позначилась і на українській драматургії. Драма цих років — це не художнє зображення життя, а примітивна пропаганда антинародних,

антиісторичних і антинаукових політичних гасел та настанов партії в добу терору і «культу особи».

Українське літературознавство фактично перестало існувати. У ті жахливі роки не вийшло жодної солідної монографії, жодного підручника з історії української літератури. Не вийшло жодного академічного видання класичної літератури. Цілий ряд творів, що не відповідали духу того часу, було просто викинуто з повної збірки.

Отже, тридцять років — це роки терору і знищення всіх основних письменницьких кадрів. Для літературознавства, критики й мистецької літератури це — мертва доба.

(Джерело <http://www.ukrlit.vn.ua/zno/155.html>)

Для навчальної рефлексії:

Перевірте себе!

✓ У результаті опрацювання теоретичного матеріалу з пропонованих джерел ви:

	– встановлюєте хронологічні межі історико - культурних епох та орієнтуєтесь у специфіці розвитку української літератури;
	– даєте цілісну характеристику епосі, визначаєте ідейно - художні особливості періоду розвитку української літератури, літературного напрямку, творчого методу;
	– знаєте постаті найвідоміших представників літературної епохи, а також встановлюєте їхню роль у розвитку української літератури, формуванні творчої традиції;
	– називаєте найвідоміші літературознавчі праці, імена дослідників творів літературних епох, напрями філологічних досліджень за матеріалами літературної критики (1 - 2 джерело до кожної літературної епохи);
	– маєте загальне уявлення про те, як художній твір представлений у сучасному культурному медіапросторі через художні переклади та переспіви, мистецькі інтерпретації, екранізації;
	– здатні створювати власний інформаційний (презентація пошукового характеру), дослідницький (тези / доповідь / презентація за результатами філологічного дослідження, художній переклад), творчий (медіа) проєкт за матеріалами вивченого з курсу.

ФОКУС ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	ТЕМАТИКА	К-ть ГОДИН
Змістовий Модуль 1. Давня українська література		
1	Вступ. Давня українська література. Фольклорні джерела. Жанри церковної та світської літератури.	2
2	Літописи Київського та Галицько-Волинського циклів. Літературознавча критика про літописи. Жанрові різновиди давньої літератури у праці Д. Чижевського «Історія української літератури».	2
3	Література доби бароко та відродження. Жанровий розподіл. Формування літературної традиції.	2
4	Література доби просвітництва. Проблематика та художні особливості творів цього періоду.	2
Змістовий модуль 2. Література нового формату		
5	Романтизм в українській літературі. Значення творів І. Котляревського. Явище котляревщини у літературі. Доба народного слова у літературі часів Т. Шевченка та після нього. Початок української літератури та її традиції. Зрілий романтизм.	2
6	Реалізм у літературі. Проблематика творів та їх поетика. Досягнення літературознавчої школи.	2
7	Дискурс Модернізму в літературі. Спектр жанрів та стилів, проблематика та філософія творів. Літературознавча критика.	2
Всього		14

ФОКУС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	ТЕМАТИКА	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Давня українська література		
1	<p style="text-align: center;"><i>Книжна словесність Київської доби</i></p> <p>Витоки української писемної традиції: жанрові різновиди української народної творчості. Початки писемності в Україні та її релігійний характер. Християнська лірика. Християнський епос. Освіта і школа, їх рівень. Письменство XI – XII ст. Твори побутово-культурного характеру: «Слово о Законі і Благодаті», «Хождіння Данилове», «Поучення дітям Володимира Мономаха» (1106 р.). Поетичні твори Володимирського циклу. Творчість XII-XIII ст. Дружинна повість. «Слово о полку Ігоревім»: історія тексту, ідеологія, поетичний лад, образність.</p>	2
2	<p style="text-align: center;"><i>Галицько-Волинська доба</i></p> <p>Галицький літопис. Повісті про татарщину. Моралістичні повісті. Церковна література. Українські першодрукарі. Братства. Письменники Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький), учені (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський), друкарі (Спиридон Соболь). Полемічна література: «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького. Творчість Івана Вишенського. Віршована література. Історичні легенди в козацьких літописах: Гр. Грабянка, Самійло Величко, Інокентій Гизелев. Драматургія: містерії, шкільний театр, міраклі, інтерлюдії, комічні сценки, ляльковий театр (вертеп); Т. Прокопович «Володимир»; інтерлюдії Митрофана Довгалевського «Козак і лях»; Ю. Кониський «Воскресіння мертвих», інтерлюдії «Єврей, поляк і мужик», «Сон мужика». Віршування: дидактичні вірші, гумористичні вірші, побутові вірші, панегіричні вірші, інтимна лірика.</p>	2
3	<p style="text-align: center;"><i>Українська література до XIX ст.</i></p> <p>Філософія Г. Сковороди. Збірка «Сад божественних пісень». Байки («Басні Харьковсія»). Притчі. Основні</p>	2

	надбання української літератури до ХІХ ст. Становлення нової української літератури. Роль І. Котляревського у формуванні нової літературної мови. «Енеїда» (1798 р.) – зміна староукраїнської книжної мови. Драматургія (п'єси «Наталка-Потавка», «Москаль-Чарівник»). Наслідування «Енеїди» (котляревщина): П. Білецький-Носенко «Горпинида чи захоплена Прозерпіна», П. Кареницький «Вечорниці», С. Писаревський.	
4	<p><i>Українська література ХІХ ст.</i></p> <p>Перше українське Відродження. Народознавчі студії у творах письменників: П. Гулак-Артемівський, Л. Боровиковський, Є. Гребінка, Гр. Квітка-Основ'яненко. Гумор і сатира. Жанр історичного роману (П. Куліш). Відродження на західних землях України («Руська Трійця» - І. Вагилевич, Я. Головацький, М. Шашкевич; альманах «Русалка Дністрова» (1837)). Літературознавча критика.</p>	2
<i>Змістовий модуль 2. Література нового формату</i>		
5	<p><i>Літературні процеси другої половини ХІХ ст.- початку ХХ ст.</i></p> <p>Історичні та суспільно-політичні проблеми доби. Друге Відродження українського слова. Значення творчості Тараса Шевченка для української літератури. Поезія: Л. Глібов, С. Руданський. Проза: Марко Вовчок, етнографічні оповідання О. Стороженка, Ю. Федькович, А. Свидницький (соціально-побутовий роман «Люборацькі»). Жанр повість – О. Кониський, І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. Франко, Б. Грінченко, Олена Пчілка, Катерина Грушевська, С. Руданський, Я. Щоголів. Драматургія. М. Старицький, М. Кропивницький, І. Карпенко-Карий.</p> <p>Перша хвиля модернізму як нове віяння в українській літературі. Жанрова палітра періоду. Проза, поезія та драматургія, їх проблематика, філософсько-літературна канва, зв'язок з дійсністю. В. Стефаник (новели), О. Кобилянська, Леся Українка, М. Вороний, Б. Лепкий, В. Винниченко, С. Черкасенко, А. Тесленко, О. Олесь, Г. Чупринка.</p>	2

6	<p><i>Вплив політики на літературні жанри та долі митців у ХХ ст.</i></p> <p>Історико-соціальна характеристика періоду. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів. Прорадянська політика щодо української мови та літератури. Хрущовська відлига. Явище шістдесятників як прояв української національної свідомості й непокори радянщині. Поезія: В. Мисик, Л. Первомайський, А. Малишко, Д. Павличко, Л. Костенко, В. Симоненко, М. Вінграновський, І. Драч, Б. Олійник, П. Мовчан, В. Голобородько, В. Базилевський, В. Стус, І. Калинець, І. Світличний, В. Барка, поезія діаспори («ню-йорська група» та ін.). Проза: О. Довженко, О. Гончар, М. Стельмах, І. Вільде, Г.Тютюнник, А. Дімаров, П. Загребельний, Ю. Мушкетик, І. Чендей, В. Земляк, Б. Харчук, Р. Іваничук, Р. Федорів, Є. Гуцало, В. Дрозд, Г. Тютюнник, В. Шевчук, В. Близнець, Ю. Щербак, В. Яворівський. Сатира і гумор. Драматургія. Література для дітей.</p>	2
7	<p><i>Модернізм ХХ ст. – хвилі непокори</i></p> <p>Друга хвиля модернізму. Її переклик з історичною добою та світовими проблемами. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого. Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками. Зв'язок з народом та українським фольклором. П. Тичина, Д. Загул, Я. Савченко, О. Слісаренко, В. Ярошенко, М. Терещенко, М. Семенко, М. Рильський, П. Филипович, В. Чумак, В. Еллан, М. Хвильовий, В. Сосюра, М. Йогансен, В. Поліщук, Є. Плужник, М. Івченко, В. Підмогильний, Г. Косинка.</p> <p>Історичні та політичні події доби в літературі кінця ХХ ст. Злет національного духу. Проза поезія та драматургія доби. Предтечі постмодерної української літератури. Ідея незалежності у літературі: М. Лукаш, М. Сом, М. Наєнко, Ю. Ковалів, М. Дмитренко, М. Жулинський, В. Яворівський, Л. Костенко (роман), Н. Білоцерківець.</p>	2

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	ТЕМАТИКА	К-ть годин
<i>Модуль 1. Давня українська література</i>		
1	Витоки української писемної традиції: жанрові різновиди української народної творчості (заговори, похоронні голосіння, весілля, казки, обрядова лірика: колядки, щедрівки, веснянки, русальні, купалові пісні).	2*
2	<p>Початки писемності в Україні та її релігійний характер. Християнська лірика: Єфрем сирий (IV ст.), Іван Дамаскин (VIII ст.), Василь Великий (IV ст.), «Псалтир». Християнський епос: казання, житія, історичні легенди; збірка «Паренезис» - песимістичні казання Сирина; «Слово» Івана Золотоустого (IV ст.), «Києво-Печерський Патерик» (житія XIII ст.); апокрифи: «Хождіння Богородиці по муках», «Нікодимова Євангелія»; повісті: «Повість про Акира Премудрого», «Повість про Варлаама», «Александрія».</p> <p>Освіта і школа, їх рівень. Письменство XI – XII ст. Твори побутово-культурного характеру: «Слово о Законі і Благодаті», «Хождіння Данилове», «Поучення дітям Володимира Мономаха» (1106 р.). Поетичні твори Володимирського циклу. Творчість XII-XIII ст. Дружинна повість. «Слово о полку Ігоревім»: історія тексту, ідеологія, поетичний лад, образність.</p> <p>Літописи: «Литовський літопис». «Короткий Київський літопис». «Повість про Подільську землю». Галицький літопис. Повісті про татарщину. Моління Данила Заточника. Моралістичні повісті. Церковна література. Українські першодрукарі. Історичні легенди в козацьких літописах: Гр. Грабянка, Самійло Величко, Інокентій Гизелев.</p>	2
3	Братства. Письменники Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький), учені (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський), друкарі (Спиридон Соболь).	2*

4	<p>Полемічна література: «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького, «Книжка» Василя Острозького, «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія, «Апокрисис» Христофора Філалета. Творчість Івана Вишенського. Віршована література. «Пересторога» Юрка Рогатинця. Казання: Лазар Баранович, Йаанікій Галятовський, Антін Радивилівський, Дмитро туптало. Діяння Климентія Зиновііва. Повісті: «Римські Історії», «Велике Дзеркало», «Про Пекельного Марка».</p>	2
5	<p>Драматургія: містерії, шкільний театр, міраклі, інтерлюдії, комічні сценки, ляльковий театр (вертеп); Т. Прокопович «Володимир», «Милость Божія»; інтерлюдії Митрофана Довгалевського «Козак і лях», «Мужик у клітці»; Ю. Кониський «Воскресіння мертвих», інтерлюдії «Єврей, поляк і мужик», «Сон мужика».</p>	2
6	<p>Віршування: дидактичні вірші (Павма Беринда, Кирило Транквіліон Ставровецький «Перло многоцінне», О.Падальський «Піснь о світі»), гумористичні вірші, побутові вірші (вірші Климентієві, Іван некрашевич «Замисл на попа»), панегіричні вірші (О.Бучинський, Митурин «Візерунок цнот»), інтимна лірика (О.Падальський, Захар Дзюбаревич, козак Климовський, Іван Мазепа), усна поезія (думи: «Про трьох братів Азовських», «Про Ганджу Андибера», «Про бойовище на Жовтих Водах»; невольницькі плачі; казки-новели («Догадлива дівчина», «Два брати»).</p>	2
7	<p>Перше українське Відродження. П. Гулак-Артемівський «Оди до Пархома», байки («Пан та собака»). Левко Боровиковський: балада «Маруся». Є. Гребінка: діяльність в альманахах «Ластівка» та ін., байки, повістка «Так собі до земляків». Гр. Квітка-Основ'яненко: повісті «Маруся», «Перекотиполе), оповідання «Салдацький патрет». Народознавчі студії Г. Квітки-Основ'яненка. Гумор і сатира. П. Куліш повість «Орися», історичний роман «Чорна Рада». Відродження на західних землях України («Руська Трійця» - Іван Вагилевич, Яків Головацький, Митрофан Шашкевич; альманах «Русалка Дністрова» (1837)).</p>	2

Модуль 2. Література нового формату

8	<p>Друге Відродження українського слова. Значення творчості Тараса Шевченка для української літератури («Причина», «Тополя», «Катерина», «Гайдамаки», «Сон», «Єретик», «Іван Гус», «Великий Льох», «Кавказ», «Заповіт», «Неофіти», «Марія»).</p> <p>Поезія: Леонід Глібов, Степан Руданський. Проза: Марко Вовчок («Інститутка», «Сестра», «Чумак», «Сон», «Чари», «Кармелюк», «Невільничка», «Дяк»), етнографічні оповідання Олекси Стороженка («Жонатий чорт», Матусине благословення»), Юрій Федькович (оповідання «Побратим», «Оприщок», «Люба згуба», «Сафат Зінич», «Безталанне кохання»).</p> <p>Анатоль Свидницький соціально-побутовий роман «Люборацькі». О. Кониський повісті: «Семен Жук і його родичі» та «Юрій Горовенко». І. Нечуй-Левицький повісті «Микола Джеря», «Бурлачка», «Причепа», «Старосвіцькі батюшки та матушки», «Хмари», «Над Чорним морем». Панас Мирний «Хіба ревуть воли як ясла повні?», «Казка про Правду і Кривду», «Подорож од Полтави до Гадячого», роман «Повія», повість «За водою».</p>	2*
9	<p>Друга хвиля модернізму. Її переклик з історичною добою та світовими проблемами. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого. Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками. Зв'язок з народом та українським фольклором. П. Тичина, Д. Загул, Я. Савченко, О. Слісаренко, В. Ярошенко, М. Терещенко, М. Семенко, М. Рильський, П. Филипович, В. Чумак, В. Еллан-Блакитний, М. Хвильовий, В. Сосюра, М. Йогансен, В. Поліщук, Є. Плужник, М. Івченко, В. Підмогильний, Г. Косинка.</p> <p>Історико-соціальна характеристика періоду. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів. Прорадянська політика щодо української мови та літератури. Хрущовська відлига. Явище шістдесятників як прояв української національної свідомості й непокори радянщині.</p> <p>Поезія: В.Мисик, Л.Первомайський, А.Малишко, Д.Павличко, Л.Костенко, В.Симоненко, М.Вінграновський,</p>	2

	<p>І.Драч, Б.Олійник, П.Мовчан, В.Голобородько, В.Базилевський, В.Стус, І.Калинець, І.Світличний, В.Барка, поезія діаспори («нью-йорська група» та ін.).</p> <p>Проза: О.Довженко, О.Гончар, М.Стельмах, І.Вільде, Г.Тютюнник, А.Дімаров, П.Загребельний, Ю.Мушкетик, І.Чендей, В.Земляк, Б.Харчук, Р.Іваничук, Р.Федорів, Є.Гуцало, В.Дрозд, Г.Тютюнник, В.Шевчук, В.Близнець, Ю.Щербак, В.Яворівський. Сатира і гумор. Драматургія. Література для дітей.</p>	
10	<p>Історичні та політичні події доби в літературі. Злет національного духу. Проза, поезія та драматургія доби. Предтечі постмодерної української літератури. Ідея незалежності у літературі. М. Лукаш, М. Сом, М. Наєнко, Ю. Ковалів, М. Дмитренко, М. Жулинський, В. Яворівський, Л. Костенко (роман), Н. Білоцерківець.</p>	2*
	Всього	20
У т.ч. - на підготовку ІНДЗ (за вибором студентів)		* 4 год.

Примітка: у розрахунку годин на самостійну роботу передбачено й час на виконання ІНДЗ у вигляді презентацій, авторських перекладів чи переспівів, медіатекстів (буктрейлер до твору, хмари тегів до теми, відгук на прочитане, рецензія на твір, постер чи буклет про творчість, рекламна афіша до театральної вистави тощо), досліджень історії українських перекладів творів світової літератури тощо. Орієнтовні теми для вибору й підготовки ІНДЗ позначені символом «*».

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ, ПІДСУМКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Змістовий модуль 1 *Давня українська література*

Практичне - 1.

Книжна словесність Київської доби

Питання для розгляду

Витоки української писемної традиції: жанрові різновиди української народної творчості (заговори, похоронні голосіння, весілля, казки, обрядова лірика: колядки, щедрівки, веснянки, русальні, купалові пісні). **(Завдання: створити кросворд або хмарку тег з використанням назв фольклорних жанрів; навести приклади до кожного з них).**

Початки писемності в Україні та її релігійний характер (див. у Чижевського). Велесова книга.

<https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=11&bookid=0>

(Завдання: створити хмарку тег та постер).

Повість про Аскольда і Діра <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5948-5/12.pdf> (критика) ; <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5929> (текст).

Християнський епос: казання, житія, історичні легенди; збірка «Паренезис» - песимістичні казання Сирина; «Слово» Івана Золотоустого (IV ст.), «Киево-Печерський Патерик» (житія XIII ст.); апокрифи: «Хождіння Богородиці по муках», «Нікодимова Євангелія»; повісті: «Повість про Акира Премудрого», «Повість про Варлаама», «Александрія».

<http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm> **(Завдання: спираючись на запропоновані джерела, написати есе про художні можливості одного з жанрів релігійної літератури).**

Освіта і школа, їх рівень. <https://spadok.org.ua/kyyivska-rus/osvita-v-kyyivskiy-rusi> **(Завдання: написати коментар до теми, спираючись на критичні джерела).**

Письменство XI – XII ст. Твори побутово-культурного характеру: «Слово о Законі і Благодаті», «Хождіння Данилове», «Поучення дітям

Володимира Мономаха» (1106 р.). (Завдання: зробити коментар до одного із запропонованих творів).

Поетичні твори Володимирського циклу. <https://res.in.ua/ukrayinseki-bilini-zbirka-peredmov.html?page=2> (билини). (Завдання: створити постер до теми).

Творчість XII-XIII ст. Дружинна повість.
<http://litopys.org.ua/hrushukr/hrush301.htm>

«Слово о полку Ігоревім»: історія тексту, ідеологія, поетичний лад, образність. <http://litopys.org.ua/slovo67/sl18.htm> (Завдання: створити постер до твору).

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm> Давня українська література.
<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна енциклопедія.

<http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> підручник Д. Чижевського «Історія української літератури»

***Для підготовки хмарок тег, постерів, написання есе та коментарів, а також аналізування творів різних жанрів див. Додатки.

	<p>http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm Українська літературна енциклопедія.</p>
	<p>http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm Давня українська література.</p>

Практичне - 2.

Галицько-Волинська доба

Питання для розгляду:

Галицький літопис. <http://litopys.org.ua/links/galvol.htm>

Повісті про татарщину. Народний епос «Втеча трьох братів з азова»
<https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=11&bookid=1>

Українські першодрукарі. (Завдання: зробити постер до теми).
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

Братства. Письменники Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький), учені (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський), друкарі (Спиридон Соболев). (Завдання: підготуйте повідомлення-презентацію про творчість письменників певного брацтва. Визначте напрями діяльності цього осередку).

Моралістичні повісті. Полемічна література: «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького <http://litopys.org.ua/suspil/sus11.htm> та «Послання до єпископів» Івана Вишенського

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=429&page=6> . (Завдання: напишіть коментар до одного з полемічних творів, використовуючи цитати з нього).

Додаткові твори для розгляду: «Книжка» Василя Острозького, «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія, «Апокрисис» Христофора Фіلالета.

Історичні легенди в козацьких літописах: Гр. Грабянка, Самійло Величко, Інокентій Гизелев. (Завдання: перегляньте декілька літописів та зробіть коментар щодо стилю їх оформлення, а також їх художньо-історичного змісту). <http://izbornyk.org.ua/ipatlet/ipat.htm> Літописи.

Драматургія: містерії, шкільний театр, міраклі, інтерлюдії, комічні сценки, ляльковий театр (вертеп); Т. Прокопович «Володимир» http://litopys.org.ua/old18/old18_26.htm ;

інтерлюдії Митрофана Довгалевського «Козак і лях» <http://litopys.org.ua/ukrinter/int08.htm> (третя інтерлюдія);

Ю. Кониський «Воскресіння мертвих», інтерлюдії «Єврей, поляк і мужик», «Сон мужика» <http://litopys.org.ua/ukrinter/int12.htm> .

(Завдання: об'єднатися у групи та розіграти за ролями уривок із запропонованих творів; написати есе про проблематику одного з творів).

Віршування: дидактичні вірші, гумористичні вірші, побутові вірші, панегіричні вірші, інтимна лірика. (Завдання: конкурс читців – обрати вподобану поезію та продекламувати її).

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<http://izbornyk.org.ua/ipatlet/ipat.htm> Літописи.

<http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm> Давня українська література.

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна енциклопедія.

<http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> підручник Д. Чижевського «Історія української літератури»

Практичне - 3.

Українська література до XIX ст.

Питання для розгляду:

Філософія Г. Сковороди. Збірка «Сад божественних пісень». Байки («Басні Харьковсія»). Притчі. (Завдання: написати есе про творчість Г.Сковороди). <https://www.ukrlib.com.ua/books/author.php?id=4>

Основні надбання української літератури до XIX ст. (Завдання: написати коментар до теми, спираючись на літературознавчі статті). (За підручником Д. Чижевського «Історія української літератури» <http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm>).

Становлення нової української літератури. Роль І. Котляревського у формуванні нової літературної мови. «Енеїда» (1798 р.) – зміна староукраїнської книжної мови. Драматургія (п'єси «Наталка-Потавка», «Москаль-Чарівник»). <https://www.ukrlib.com.ua/books/author.php?id=10> (Завдання: створити постер на один з творів; поділитися на групи та розіграти за ролями уривок із запропонованих творів).

Наслідування «Енеїди» (котляревщина): П. Білецький-Носенко «Горпинида чи вхоплена Прозерпіна», П. Кареницький «Вечорниці», С. Писаревський. (Завдання: написати коментар до теми, спираючись на критичні джерела). <https://ukrlit.net/info/zerov/9.html> ; https://royallib.com/read/zerov_mikola/ukranske_pismenstvo.html#0

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> підручник Д. Чижевського «Історія української літератури»

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна енциклопедія.

https://royallib.com/read/zerov_mikola/ukranske_pismenstvo.html#0
М. Зеров «Українське письменство»

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm>
Українська літературна енциклопедія.

Практичне - 4.

Українська література XIX ст.

Питання для розгляду:

Народознавчі студії у творах письменників: П. Гулак-Артемівський «Оди до Пархома», байки («Пан та собака»). Левко Боровиковський: балада «Маруся». Є. Гребінка: діяльність в альманахах «Ластівка» та ін., байки, повістка «Так собі до земляків». Гр. Квітка-Основ'яненко: повісті «Маруся», «Перекотиполо», оповідання «Салдацький патрет». (Завдання: створити кросворд з назв творів та дійових осіб вказаних вище)

Гумор і сатира. (Завдання: конкурс читців – обрати твір і продекламувати його; створити хмарку тег із імен сатиричних героїв творів). <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%B0>

Жанр історичного роману (П. Куліш «Чорна Рада»). П. Куліш повість «Орися». (Завдання: написати есе до теми).

Відродження на західних землях України («Руська Трійця» - І. Вагилевич, Я. Головацький, М. Шашкевич; альманах «Русалка Дністрова» (1837)). (Завдання: написати коментар до теми, спираючись на критичні джерела).

Літературознавча критика. (Див. матеріали у підручниках Зерова і Чижевського). (Завдання: написати коментар про вектори української літературознавчої критики).

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> підручник Д.Чижевського «Історія української літератури»

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна енциклопедія.

https://royallib.com/read/zerov_mikola/ukranske_pismenstvo.html#0
М. Зеров «Українське письменство»

<https://www.ukrlib.com.ua/books/> Бібліотека української літератури.

Змістовий модуль 2. Література нового формату

Практичне - 5.

Літературні процеси другої половини ХІХ ст.- початку ХХ ст.

Питання для розгляду:

Історичні та суспільно-політичні проблеми доби. Значення творчості Тараса Шевченка для української літератури (твори для розгляду «Причина», «Тополя», «Катерина», «Гайдамаки», «Сон», «Єретик», «Іван Гус», «Великий Льох», «Кавказ», «Заповіт», «Неофіти», «Марія»). **(Завдання: створити кросворд або постер про життя і творчість Т. Шевченка).**

Друге Відродження українського слова. Поезія: Л. Глібов, С. Руданський.

Проза: Марко Вовчок («Інститутка», «Сестра», «Чумак», «Сон», «Чари», «Кармелюк», «Невільничка», «Дяк»), етнографічні оповідання О. Стороженка («Жонатий чорт», «Матусине благословення»), Ю. Федькович (оповідання «Побратим», «Опришок», «Люба згуба», «Сафат Зінич», «Безталанне кохання»). А. Свидницький (соціально-побутовий роман «Люборацькі»). Жанр повість – О. Кониський («Семен Жук і його родичі» та «Юрій Горovenko»), І. Нечуй-Левицький (повісті «Микола Джеря», «Бурлачка», «Причеп», «Старосвіцькі батюшки та матушки», «Хмари», «Над Чорним морем»), Панас Мирний («Хіба ревуть воли як ясла повні?», «Казка про Правду і Кривду», «Подорож од Полтави до Гадячого», роман «Повія», повість «За водою»), І. Франко, Б. Грінченко, Олена Пчілка, Катерина Грушевська, С. Руданський, Я. Щоголів.

Драматургія. М. Старицький, М. Кропивницький, І. Карпенко-Карий. **(Завдання: створити хмарку тег до теми; написати коментар до одного із літературних родів (поезія, проза, драматургія), спираючись на критичні джерела (див. Чижевського, Зерова)).**

Перша хвиля модернізму як нове віяння в українській літературі. Жанрова палітра періоду.

Проза, поезія та драматургія, їх проблематика, філософсько-літературна канва, зв'язок з дійсністю. В. Стефаник (новели), О. Кобилянська, Леся Українка, М. Вороний, Б. Лепкий, В. Винниченко, С. Черкасенко, А. Тесленко, О. Олесь, Г. Чупринка. **(Завдання: конкурс читців – обрати поезію чи уривок з прозового твору і продекламувати його; також створити постер до обраного твору).**

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm> підручник Д. Чижевського «Історія української літератури»

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна енциклопедія.

https://royallib.com/read/zerov_mikola/ukranske_pismenstvo.html#0

М. Зеров «Українське письменство»

<https://www.ukrlib.com.ua/books/> Бібліотека української літератури.

Практичне - 6.

Вплив політики на літературні жанри та долі митців у ХХ ст.

Питання для розгляду:

Історико-соціальна характеристика періоду. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів. Прорадянська політика щодо української мови та літератури. Хрущовська відлига. **(Завдання: написати коментар до теми).**

Явище шістдесятників як прояв української національної свідомості й непокори радянщині.

Поезія: В. Мисик, Л. Первомайський, А. Малишко, Д. Павличко, Л. Костенко, В. Симоненко, М. Вінграновський, І. Драч, Б. Олійник, П. Мовчан, В. Голобородько, В. Базилевський, В. Стус, І. Калинець, І. Світличний, В. Барка, поезія діаспори («ню-йорська група» та ін.). **(Завдання: створити постер до теми; написати есе про творчість одного з письменників).**

Проза: О. Довженко, О. Гончар, М. Стельмах, І. Вільде, Г. Тютюнник, А. Дімаров, П. Загребельний, Ю. Мушкетик, І. Чендей, В. Земляк, Б. Харчук, Р. Іванчук, Р. Федорів, Є. Гуцало, В. Дрозд, Г. Тютюнник, В. Шевчук, В. Близнець, Ю. Щербак, В. Яворівський. **(Завдання: створити постер до теми; написати есе про творчість одного з письменників).**

Сатира і гумор ХХ століття. Проблематика творів. <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/exhibitions/1693-smix2016> **(Завдання: опрацювати запропоновану статтю; конкурс читців – продекламувати гумористичний твір чи уривок з твору на вибір)**

Драматургія. Розвиток театру в Україні упродовж ХХ ст. **(Завдання: написати коментар до теми спираючись на джерела)**
<http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Історія%20української%20драматургії.pptx?id=ccca99ba>

Література для дітей. Дитячі письменники та герої їхніх творів. Ідеологія дитячої літератури в Україні. https://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/16099/

(Завдання: написати коментар до теми; створити постер до творчості одного з дитячих письменників).

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<https://m.krytyka.com/ua/reviews/istoriya-ukrayinskoyi-literatury-xx-stolittya-pidruchnyk-u-dvokh-knyhakh> ; http://litmisto.org.ua/?page_id=2134

В. Дончик Історія української літератури ХХ ст. Підручник

<http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/exhibitions/1693-smix2016>

Майстри українського гумору

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна

енциклопедія.

<https://www.ukrlib.com.ua/books/> Бібліотека української літератури.

https://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/16099/ Дитяча література другої

половини ХХ ст.

	<p>https://www.ukrlib.com.ua/ УкрЛіб – Бібліотека української літератури</p>
	<p>http://ukrlit.org/ Публічна електронна бібліотека української художньої літератури</p>
	<p>http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm Українська літературна енциклопедія.</p>

Практичне - 7.

Модернізм ХХ ст. – хвилі непокори

Питання для розгляду:

Друга хвиля модернізму. Її переклик з історичною добою та світовими проблемами. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого. http://litmisto.org.ua/?page_id=2134 ; http://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/131515/mod_resource/content/1/Павличко (Завдання: написати коментар до теми, спираючись на критичні джерела).

Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками. Зв'язок з народом та українським фольклором. Творчість письменників для розгляду та аналізу (П. Тичина, Д. Загул, Я. Савченко, О. Слісаренко, В. Ярошенко, М. Терещенко, М. Семенко, М. Рильський, П. Филипович, В. Чумак, В. Еллан, М. Хвильовий, В. Сосюра, М. Йогансен, В. Поліщук, Є. Плужник, М. Івченко, В. Підмогильний, Г. Косинка). <https://www.ukrplib.com.ua/books/> (Завдання: створити кросворд або постер про творчість письменників; написати есе до теми).

Історичні та політичні події доби в літературі кінця ХХ ст. Злет національного духу. Проза, поезія та драматургія доби. (Завдання: написати коментар до теми, спираючись на критичні джерела).

Предтечі постмодерної української літератури.

Ідея незалежності у літературі: М. Лукаш, М. Сом, М. Наєнко, Ю. Ковалів, М. Дмитренко (збірка «Квіти добра»), М. Жулинський, В. Яворівський, Л. Костенко (роман «Записки самошедшего»), Н. Білоцерківець. (Завдання: конкурс читців – обрати поезію чи прозовий уривок та продекламувати його; створити постер до вподобаного твору).

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

<http://izbornyk.org.ua/ulencycl/u/le.htm> Українська літературна енциклопедія.

<https://www.ukrplib.com.ua/books/> Бібліотека української літератури.

http://litmisto.org.ua/?page_id=2134 В. Дончик Історія української літератури ХХ ст. Підручник

http://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/131515/mod_resource/content/1/Павличко С.Павличко Дискурс модернізму в українській літературі

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Контрольні запитання до практичних занять

Дайте відповідь на запитання, проілюструйте прикладами

1. Обґрунтуйте літературні теорії щодо витоків нашої письмової традиції.
2. Встановіть початки письменності в Україні та розкрийте її релігійний характер.
3. В чому полягає класовий характер старої церковності і книжності.
4. Охарактеризуйте освіту і школу княжої доби, їх рівень.
5. Охарактеризуйте письменство XI – XII ст.
6. Проаналізуйте твір «О Законі і Благодаті».
7. Охарактеризуйте поетичні твори Володимирського циклу.
8. Охарактеризуйте церковну поезію Володимирського циклу.
9. Проаналізуйте «Слово о полку Ігоревім».
10. Охарактеризуйте творчість письменників XII - XIII ст.
11. Назвіть особливості жанру повість. Наведіть приклад дружинної повісті.
12. Поясніть особливості жанру літопис. Проаналізуйте Галицький літопис.
13. Охарактеризуйте повісті про татарщину.
14. Розкрийте гуманістичне значення в дидактиці моралістичних повістей.
15. Охарактеризуйте церковну літературу.
16. Назвіть українських першодрукарів та перший друкований твір.
17. Охарактеризуйте діяльність друкарів (Спиридон Соболь).
18. Проаналізуйте «Литовський літопис».
19. Охарактеризуйте «Короткий Київський літопис».
20. Проаналізуйте «Повість про Подільську землю».
21. Поясніть роль братств у розвитку літератури.
22. Охарактеризуйте діяльність письменників Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький).
23. Охарактеризуйте внесок учених у розбудову української літератури (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський),
24. Охарактеризуйте полемічну літературу.

25. Проаналізуйте твір «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького,
26. Проаналізуйте «Книжку» Василя Острозького,
27. Проаналізуйте «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія,
28. Охарактеризуйте збірку «Апокрисис» Христофора Філалета.
29. Охарактеризуйте віршовану літературу козацького періоду.
30. Проаналізуйте козацькі літописи.
31. Охарактеризуйте драматургію часів братств.
32. Проаналізуйте байки, притчі та поетичні твори Григорія Сковороди.
33. Охарактеризуйте основні надбання української літератури до ХІХ ст.
34. Охарактеризуйте українську літературу другої і третьої чверті ХІХ ст.
35. Розкрийте основні принципи становлення нової української літератури через творчість Івана Котляревського.
36. Назвіть особливості першого українського Відродження.
37. Проілюструйте прикладами етапи становлення нової літератури в Галичині.
38. Вкажіть основні заслуги в літературі Григорія Квітки-Основ'яненка.
39. Вкажіть на ознаки творчості Тараса Шевченка, що стали ключовими у новій українській літературі.
40. Охарактеризуйте драматургію другої половини ХІХ ст.
41. Вкажіть жанрову палітру періоду передмодернізму в українській літературі.
42. Назвіть ознаки першої хвилі модернізму. Яке нове віяння в українській літературі вона принесла.
43. Охарактеризуйте прозу, поезію та драматургію. Вкажіть на їх проблематику, філософсько-літературну канву, зв'язок з дійсністю.
44. Назвіть основні ознаки другої хвилі модернізму. Вкажіть її переклик з історичною добою та світовими проблемами.
45. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого.
46. Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками.
47. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів.
48. Прорадянська політика щодо української мови та літератури.
49. Охарактеризуйте період Хрущовської відлиги в літературі.
50. Охарактеризуйте явище шістдесятництва як прояв української національної свідомості й непокори радянщині.
51. Обґрунтуйте причини злету національного духу наприкінці ХХ ст. в літературі.
52. Охарактеризуйте прозу, поезію та драматургію кінця ХХ ст.
53. Назвіть предтеч постмодерної української літератури.
54. Розкрийте основні ознаки ідеї незалежності у літературі.

Завдання для МОДУЛЬНОГО контролю різного ступеня складності

Завдання 1. Розкрити ідейно-тематичну основу твору та жанрову особливість.

Слово «О Законі і Благодаті»; «Слово о полку Ігоревім»; Галицько-Волинський літопис; «Моління Данила Заточника»; «Литовський літопис»; «Короткий Київський літопис»; «Повість про Подільську землю».

Завдання 2. Вказати основні заслуги в літературі наступних діячів: письменники Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький), учені (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський), друкарі (Спиридон Соболь).

Завдання 3. Якому письменнику належить який твір:

«Ключ царства небесного»	Герасим Смотрицький
«Книжка»	Василь Острозький
«Казання св.Кирила»	Стефан Зизаній
«Апокрисис»	Христофор Філалет
«Послання до єпископів»	Іван Вишенський.

Завдання 4. Розкрийте ідейний зміст збірки поезій Григорія Сковороди «Сад божественних пісень».

Завдання 5. Проведіть паралелі між «Енеїдою» Вергілія та І. Котляревського.

Завдання 6. Виділіть жанрові особливості сміхової літератури часів Г. Сковороди та І. Котляревського (гумор, сатира, іронія, бурлеск, травестія, чорний гумор, сарказм, гробіанський гумор).

Завдання 7. Вкажіть тематику та жанрові різновиди творів Тараса Шевченка.

Завдання 8. Назвіть твори письменників: Марко Вовчок, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Юрій Федькович та дайте їх жанрову характеристику.

Завдання 9. Визначте жанрово-стильову палітру першої чверті ХХ ст.

Завдання 10. Встановіть часові межі першої хвилі модернізму. Означте жанрово прозу, поезію та драматургію, їх проблематику, філософсько-літературну канву, зв'язок з дійсністю.

Завдання 11. Охарактеризуйте другу хвилю модернізму. Її переклик з історичною добою та світовими проблемами. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого.

Завдання 12. Визначте вплив політики на літературні жанри та долі митців у третій чверті ХХ ст.

Завдання 13. Опишіть явище модернізму та його традиції в літературі останньої чверті ХХ ст.: злет національного духу; предтечі постмодерної української літератури; ідея незалежності у літературі.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Концепцією нового типу естетичної свідомості, віднаходження свого статусу в контексті вітчизняного та європейського письменства є термін ...
 - 1) «фемінізм»;
 - 2) «давня українська література»;
 - 3) «сучасна українська література».
2. Автором першого твору нової української літератури є:
 - 1) Іван Вишенський;
 - 2) Іван Котляревський;
 - 3) Іван Нечуй-Левицький;
 - 4) Григорій Сковорода;
 - 5) Григорій Квітка-Основ'яненко.
3. Стереоскопічна символіка М. Воробйова у творах:
 - 1) збірка «Славія»;
 - 2) збірка «Верховний голос»;
 - 3) збірка «Ікар на метеликових крилах».
4. Позбавлення поетів права на здобуття освіти, на публікації, на легальне літературне життя. Прикладом може бути ...
 - 1) виступи феміністок;
 - 2) знищення першої збірки В. Голобородька «Летюче віконце»;
 - 3) розпад комуністичної партії.
5. Свіжі віяння в українській поезії 80-х розпочаті збіркою Ю. Буряка
 - 1) «Струми»;
 - 2) «Летюче віконце»;
 - 3) «Сади Марії».
6. До «Празької школи» належали:
 - 1) О. Теліга, О. Ольжич, Н. Левицька-Холодна;

- 2) Я. Гашик, І. Красніцький;
3) М. Єфремов, М. Вороний.
7. Поява літератури для дівчаток і хлопчиків покликана гендерним віянням нашої епохи.
1) так; 2) ні; 3) частково.
8. Український модернізм умовно поділено на ... хвилі.
1) 3; 2) 4; 3) 5.
9. Сучасна література для дітей представлена творами В. Нестайка.
1) так; 2) ні.
10. Фемінізм як науковий напрям і суспільний рух виник у ...
1) ХІХ ст. 2) ХХ ст. 3) ХХІ ст.
11. «Химерна проза» постала як можливість уникнення штампів ...
1) прози соцреалізму;
2) візіопоезії;
3) романтизму.
12. Засновником українського друкарства був:
1) Іван Федоров;
2) Франціска Скорина;
3) Святополк Фіоль.
13. Повість «Захар Беркут» – твір:
1) І. Я. Франка;
2) І. С. Нечуя-Левицького;
3) Панаса Мирного;
-
- 4) І. Карпенка-Карого .
14. Термін «авангард» закріпився в українській літературі під час третьої хвилі модернізму.
1) так; 2) ні.
15. Перші феміністичні протести були пов'язані з отриманням жінкою прав на ...
1) участь у голосуванні;
2) освіту;
3) однакові привілеї з чоловіками.
16. До поетичних угруповань належить:
1) ЛуГоСад;
2) КПРС;
3) ЗУНР.
17. Внутрішній розкол шістдесятництва, відгалуження молодих поетів вилилося у ...
1) «київську школу поетів»;
2) «ГЕРАКЛІД»;
3) «червону фіру».
18. «Талан», «Не судилось», «Ой не ходи, Грицю», «За двома зайцями» - це твори, які написав:

- 1) І. Карпенко-Карий;
 - 2) М. Кропивницький;
 - 3) І. Франко;
 - 4) М. Старицький.
19. Проблема українського модернізму та постмодернізму піднімається у ...
- 1) літературознавчих дослідженнях;
 - 2) філософських трактатах;
 - 3) мовознавчих дослідженнях.
20. Ольга Кобилянська та Леся Українка належали до першої хвилі модернізму
- 1) так;
 - 2) ні.
21. «Химерна проза» має традиції фольклору, низового бароко, котляревщини, творчості М. Гоголя, О. Стороженка, М. Йогансена.
- 1) так;
 - 2) ні.
-
22. «Хазяїн» І. Карпенка-Карого за жанром - це:
- 1) комедія;
 - 2) трагедія;
 - 3) драма;
 - 4) водевіль.
23. Полеміка з приводу проблем українського модернізму та постмодернізму на теренах вітчизняного письменства розгорілася
- 1) на початку та впродовж ХХ ст.
 - 2) на межі ХХ та ХХІ ст.
 - 3) у 80-ті роки ХХ ст.
24. Утворення МУРУ (Мистецький Український Рух) пов'язується з ...
- 1) діяльністю УПА;
 - 2) діяльністю української діаспори;
 - 3) діяльністю НКВД.
25. У зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС, в українській літературі виникають поняття:
- 1) ядерна епоха, постчорнобильський текст;
 - 2) постмодернізм;
 - 3) постструктуралізм, фемінізм.
26. Гурти «Українська хата» та «Молода Муза» були однодумцями.
- 1) так;
 - 2) ні.
27. Термін «Візіопоезія» має синонім ...
- 1) зорова поезія;
 - 2) огляд поезії;
 - 3) поетичне бачення.
28. Метафора етногенетичної пам'яті в ліриці В. Голобородька:
- 1) збірки «Славія», «Сонцестояння»;
 - 2) збірки «Зелен день», «Ікар на метеликових крилах»;
 - 3) збірка «Сади Марії».

29. Загальне окреслення динаміки літературного процесу в Україні та в еміграції відбулося:
- 1) впродовж XX ст.
 - 2) на початку XX ст.
 - 3) на початку XXI ст.
30. Період «срібного злету» модернізму припадає на ...
- 1) кінець XX ст.
 - 2) початок XXI ст.
 - 3) початок XX ст.
31. І. Я. Франкові належать збірки поезій:
- 1) «Баляди і розкази»;
 - 2) «З вершин і низин»;
 - 3) «Зів'яле листя».
32. «Хрущовська відлига» пов'язана із ...
- 1) станом погоди;
 - 2) звільнення митця від канонів та соціальної заангажованості;
 - 3) політичними діями керівництва.
33. Четверта хвиля модернізму умовно розпочинається з:
- 1) 1945 р.
 - 2) 1933 р.
 - 3) 1960 р.
34. Виникнення «ню-йорської школи» було майже одночасним з виникненням іншої літературної школи. Якої?
- 1) київська школа;
 - 2) празька школа;
 - 3) харківська школа.
35. Шістдесятництво увійшло в українську літературу з іменем ...
- 1) Л. Костенко;
 - 2) І. Франка;
 - 3) О. Забужко.
36. Бенедьо Синиця - так називається герой повісті:
- 1) «Кайдашева сім'я»;
 - 2) «Лихо давнє і сьогочасне»;
 - 3) «Борислав сміється».
37. Збірка В. Євтушенка «Старі казки на новий лад» адресована ...
- 1) дітям;
 - 2) дорослим;
 - 3) всім категоріям населення.
38. Жанрові різновиди творів, написаних Григорієм Сковородою:
- 1) повісті;
 - 2) байки;
 - 3) поезії;
 - 4) трактати;

- 5) комедії.
39. До одного літературного роду належать усі твори рядка:
- 1) «Чорна рада» Пантелеймона Куліша, «Наталка Полтавка» Івана Котляревського;
 - 2) «Камінний хрест» Василя Стефаника, «Лісова пісня» Лесі Українки;
 - 3) «Чорна рада» Пантелеймона Куліша, «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного;
 - 4) «Intermezzo» Михайла Коцюбинського, «Заповіт» Тараса Шевченка.
40. «Київська школа поетів» як феномен «постшістдесятництва» в українській літературі: спроба реалізації у поезії «триєдності свободи» - це...
- 1) свобода вибору, свобода творчості, свобода особистості;
 - 2) свободи творення, свободи особистості, свободи народу;
 - 3) свобода творення, свобода творчості, свобода вибору.
41. Які твори Григорія Сковороди були видруковані за його життя?
- 1) «Сад божественних пісень»;
 - 2) «Басни Харковскія»;
 - 3) жоден не видрукований.
42. «Украдене щастя» І. Я. Франка за жанром:
- 1) драма;
 - 2) трагедія;
 - 3) комедія.
43. Який твір Івана Вишенського був першим відгуком на Брестську унію?
- 1) «Послання до єпископів»;
 - 2) «Послання до князя Василя Острозького»;
 - 3) «Послання до всіх в Лядській землі живущих».
44. Автором першого роману в українській літературі є:
- 1) Григорій Квітка-Основ'яненко;
 - 2) Іван Нечуй-Левицький;
 - 3) Пантелеймон Куліш;
 - 4) Іван Котляревський.
45. Друга хвиля модернізму позначена терміном «естетизм».
- 1) так; 2) ні.
46. Маскуліно-еротична символіка - це присутність ... начала.
- 1) жіночого;
 - 2) чоловічого;
 - 3) гендерного.
47. Повість «Кайдашева сім'я» І. С. Нечуя-Левицького за специфікою це – ...
- 1) соціально-побутова;
 - 2) соціально-психологічна;
 - 3) історична;
 - 4) фантастична.
48. У якому навчальному закладі навчався Григорій Сковорода?
- 1) Києво - Могилянській академії;

- 2) Київському університеті;
 - 3) Харківському колегіумі.
49. Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного за жанром:
- 1) соціально побутовий;
 - 2) соціально-психологічний;
 - 3) пригодницький;
 - 4) фантастичний.
50. Перша хвиля модернізму у своєму маніфесті використовує термін «народництво».
- 1) так;
 - 2) ні.
51. Елементи імпресіонізму наявні у творі ...
- 1) «Камінних хрест» Василя Стефаника;
 - 2) «Інститутка» Марка Вовчка;
 - 3) «Intermezzo» Михайла Коцюбинського;
 - 4) «Наталка Полтавка» Івана Котляревського.
52. Дисидентський рух в українській поезії започаткували ...
- 1) Д. Павличко;
 - 2) Леся Українка;
 - 3) С. Пиркало.
53. Етичні засади модернізму обстоювали ...
- 1) М. Вороний, «молодомузівці», часопис «Українська хата»;
 - 2) Леся Українка, Марко Вовчок, О. Кобилянська;
 - 3) Г. Тютюнник, Д. Павличко.
54. Період «соцреалізму» пов'язаний в історії України з ...
- 1) радянським періодом;
 - 2) пострадянським простором;
 - 3) феміністським рухом.
55. «Вічний революціонер - Дух, наука, думка, воля не уступить пітьмі поля...» - це рядки вірша:
- 1) «Гімн»;
 - 2) «Гримить»;
 - 3) «Каменярі»;
 - 4) «Гріє сонечко».
56. Спільні та відмінні риси українського модернізму у порівнянні з європейським розглядалися у статтях ...
- 1) М. Рильського, І. Франка;
 - 2) Я. Луцького, М. Євшана, М. Сріблянського;
 - 3) І. Котляревського, Т. Шевченка.
57. Творчість представників «розстріляного відродження» пов'язана з ...
- 1) 30-ми роками ХХ ст.
 - 2) 40-ми роками ХХ ст.
 - 3) 90-ми роками ХХ ст.

58. З яким музичним інструментом не розлучався Григорій Сковорода під час своїх мандрів?

- 1) лірою;
- 2) бандурою;
- 3) сопілкою.

59. Переосмислення «хімерної прози» та надання їй нової якості спостерігається у доробку ...

- 1) О. Ільченка, В. Міняйла, В. Дрозда, Є. Гуцала, В. Шевчука;
- 2) О. Забужко, С. Пиркало;
- 3) Ю. Андруховича, Т. Прохаська.

60. МУР є літературною організацією, що існувала в таборах окупаційної зони.

- 1) так;
- 2) ні.

КЛЮЧІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1(3); 2(2); 3(3); 4(2); 5(2); 6(1); 7(3); 8(2); 9(1); 10(1); 11(1); 12(1); 13(1); 14(1); 15(1); 16(1); 17(2); 18(4); 19(1); 20(1); 21(1); 22(1); 23(2); 24(2); 25(1); 26(2); 27(1); 28(2); 29(1); 30(3); 31(2, 3); 32(2); 33(3); 34(2); 35(1); 36(3); 37(2); 38(2, 3, 4); 39(3); 40(1); 41(3); 42(1); 43(3); 44(3); 45(1); 46(2); 47(1); 48(1); 49(2); 50(1); 51(3); 52(1); 53(1); 54(1); 55(3); 56(2); 57(1); 58(3); 59(1); 60(2).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІГОТОВКИ ВИСТУПІВ, ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

- А. Оформлення читацького щоденника на основі опрацювання текстів для самостійного читання (*Додаток 1: Читацький щоденник (зразок)*).
- Б. Літературознавчий аналіз обраного твору відповідно до специфіки жанру (*Додаток 2: Опорні схеми для аналізу літературних творів*).
- В. Підготовка та презентація групового науково - дослідного проекту до практичного заняття / студентської науково - практичної конференції.

Орієнтовна тематика виступів

для перевірки рівня індивідуальної роботи студентів

1. Початки письменності в Україні та її релігійний характер.
2. Письменство XI – XII ст.
3. Поетичні твори Володимирського циклу.
4. «Слово о полку Ігоревім».
5. Творчість XII-XIII ст. Дружинна повість.
6. Галицький літопис.
7. Повісті про татарщину.
8. Моління Данила Заточника.
9. Моралістичні повісті.
10. Церковна література.
11. Українські першодрукарі.
12. «Литовський літопис».
13. «Короткий Київський літопис».
14. «Повість про Подільську землю».
15. Діяльність братств.
16. Письменники Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький), учені (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський), друкарі (Спиридон Соболю).
17. Полемічна література
18. «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія,
19. «Апокрисис» Христофора Філалета.
20. Творчість Івана Вишенського.

21. Козацькі літописи.
22. Григорій Сковорода. «Сад божественних пісень». Байки. Притчі.
23. Основні надбання української літератури до XIX ст.
24. Українська література другої і третьої чверті XIX ст.
25. Становлення нової української літератури. Іван Котляревський.
26. Перше українське Відродження.
27. Становлення нової літератури в Галичині.
28. Творчість Тараса Шевченка.
29. Творчість Л. Глібова, Є. Гребінки, В. Забіли, А. Метлинського, Л. Боровиковського, М. Петренка, С. Руданського.
30. Школа етнографічного реалізму: Марко Вовчок, О. Стороженко, Ю. Федькович, М. Костомаров, П. Куліш, А. Свидницький, О. Кониський, І. Левицький,
31. Драматургія: М. Старицький, М. Кропивницький, І. Карпенко-Карий.
32. Історичні та суспільно-політичні проблеми доби.
33. Жанрова палітра періоду. Панас Мирний, Іван Франко, Борис Грінченко, Катерина Грінченко, Темофій Бордуляк.
34. Перша хвиля модернізму як нове віяння в українській літературі.
35. Проза, поезія та драматургія, їх проблематика, філософсько-літературна канва, зв'язок з дійсністю. В. Стефаник, О. Кобилянська, Н. Забіла, Леся Українка, М. Яцків.
36. Друга хвиля модернізму. Її переклик з історичною добою та світовими проблемами. В. Винниченко, С. Черкасенко, А. Тесленко.
37. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого.
38. Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками. М. Вороний, О. Олесь, Б. Лепкий, В. Пачовський.
39. Зв'язок літератури з народом та українським фольклором.
40. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів. Літературні угруповання: Плуг, Гарт, Вапліте та ін. П. Тичина, Д. Загул, Я. Савченко, О. Слісаренко, М. Семенко, М. Рильський, П. Филипович, М. Зеров, М. Драй-Хмара та ін.
41. Хрущовська відлига в літературі. Тематика творів українських письменників цього періоду.
42. Явище шістдесятників як прояв української національної свідомості й непокори радянщині. Ліна Костенко, Б. Олійник, І. Драч.
43. Злет національного духу у творах кінця XX ст.
44. Предтечі постмодерної української літератури. Ідея незалежності у літературі.

ТЕМАТИКА ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ (ВОРКШОПІВ)

1. Давня література
2. Література козацького бароко
3. Українська література 18 ст.
4. Українська література 19 ст.
5. Хвилі модернізму в українській літературі
6. Українська література ХХ ст.
7. Гумор та сатира в українській літературі
8. Дитяча література в Україні.
9. Літературознавча критика
10. Тема міжетнічних стосунків у літературі
11. Тема фантастики в українській літературі

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

На початку роботи слід визначити, який проєкт буде виконуватися: індивідуальний чи груповий. Якщо проєкт виконується парою або групою, то вони формуються за інтересами, розподіляються ролі й завдання відповідно до рівня знань, бажаної практичної діяльності в рамках проєкту.

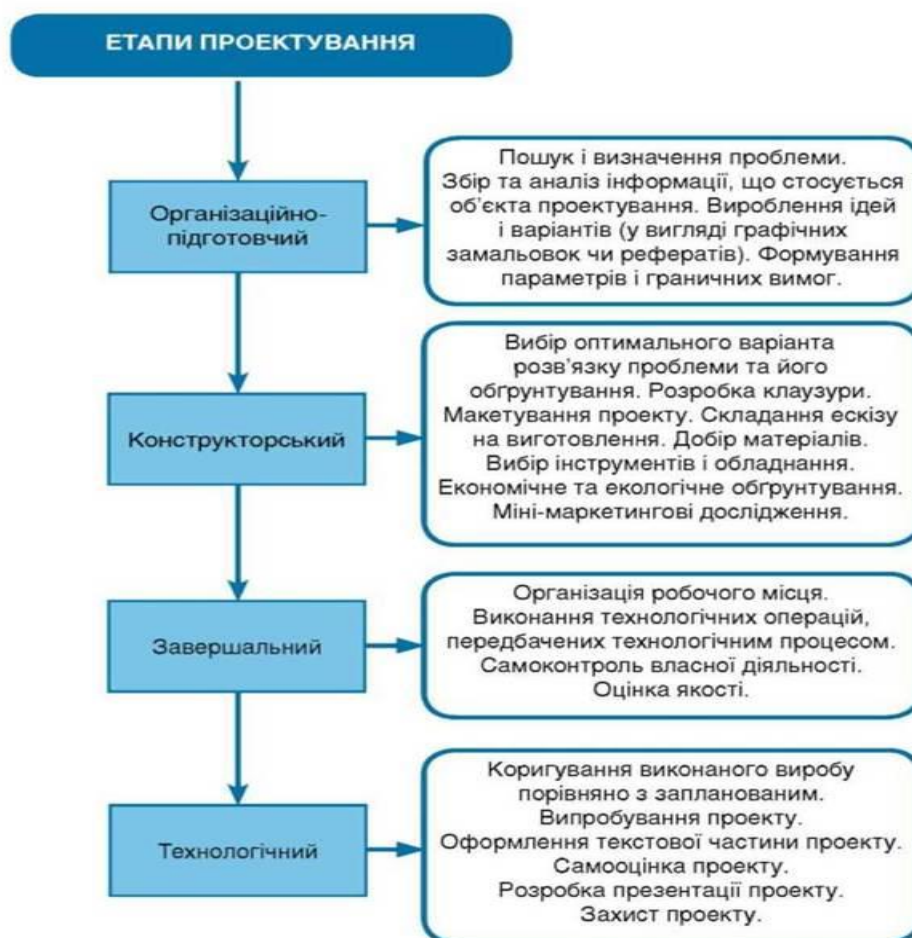
Виконання навчально-дослідного проєкту відбувається за такими етапами: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, завершальний, - кожний з яких передбачає виконання завдань та послідовність дій (див. схему).

Як відомо, в основі проєкту лежить певна проблема, щоб її вирішити, людина повинна мати знання з різних галузей науки, а також володіти певними вміннями: інтелектуальними (робота з інформацією, її аналіз, узагальнення і висновки), творчими (вироблення ідеї, варіантів вирішення проблеми, прогнозування результатів), комунікативними (ведення дискусії, вміння слухати й чути співбесідника, обстоювати свою точку зору, висловлювати власну думку).

Реалізуючи проєкти, варто пам'ятати, що кожен виріб, послугу можна виконати різними способами – варіантів вирішення кожного завдання є безліч. Тому, перш ніж розпочати виконання проєкту, потрібно переконатись у тому, що обраний варіант найбільш технологічний, економічний, екологічний, відповідає вимогам дизайну, найбільше задовольняє вимоги навчального процесу чи споживача.

Перший етап проєкту — організаційно-підготовчий, спрямований на обрання теми, пошук проблеми, усвідомлення значення майбутнього проєкту, тобто визначитись у доцільності його виконання. Збирають інформацію стосовно обраної проблеми, використовуючи довідники, книги, журнали, каталоги, мережу Інтернет. Результатом роботи на цьому етапі

може бути реферат з тієї проблеми, яка досліджується в обраному проекті. Учасники проекту формують і пропонують різноманітні ідеї (дошка ідей – куди можна прикріпити авторське бачення того, як досягти результату), визначають та обговорюють оптимальний варіант; аналізують різні версії з метою виявлення оптимальних результатів. Засобами діяльності (співпраці) є власний досвід, досвід викладача (консультування) та одногрупників, а також засоби масової інформації – журнали, книги, Інтернет тощо.

Другий етап проектування – конструкторський. На цьому етапі складають ескізи, обирають оптимальний варіант для проектного результату (це може бути: портфоліо, відео, словники, довідники, матеріали для навчальних рольових ігор тощо), добирають матеріали та методи дослідження, вираховують затрати на здійснення проекту. Засобами діяльності є всі робочі інструменти і пристрої, якими користуються під час розроблення проекту (гоаджети, Інтернет-ресурси, канцелярське приладдя, папір, тканина тощо).

Перш ніж щось виготовити, слід зважити, скільки коштуватиме запропонована робота, яким буде прибуток чи витрати на виготовлення виробу. Потрібно знаходити раціональні конструкції, проявляти заповзятість,

спритність, кмітливість, щоб виготовити корисну річ з мінімальними матеріальними затратами, з недорогих матеріалів і водночас наділити її низкою переваг.

У творчому проєкті на цьому етапі потрібно подати обґрунтування витрат необхідних матеріалів, засобів, енергії для виготовлення виробу; визначення його собівартості та ціни, передбачуваних прибутку і можливих термінів реалізації.

Третій етап – технологічний – це виконання запланованого, здійснення самоконтролю та оцінки якості результату, а також дотримання технологічної, трудової дисципліни, культури праці. На завершальному етапі здійснюють кінцевий контроль, порівняння і випробування проєкту, виготовлену конструкцію порівнюють із запланованою. Виявлені недоліки намагаються усунути. Виконану роботу аналізують, з'ясовують, чи досягнуто мети, яким є результат праці, роблять самооцінку спроектованого.

Етапи під час виконання творчих проєктів можна простежити за схемою, зображеною нижче.

Етапи виконання творчих проєктів

(За джерелом https://trikultrudove.at.ua/index/konstruktorskij_etap_proektuvannja/0-25)

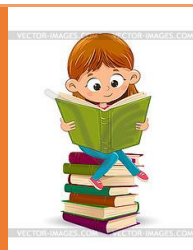

ПІДСУМКОВА РЕФЛЕКСІЯ

Орієнтовний перелік питань для проведення заліку

1. Обґрунтуйте літературні теорії щодо витоків нашої письменної традиції.
2. Встановіть початки письменності в Україні та розкрийте її релігійний характер.
3. В чому полягає класовий характер старої церковності і книжності.
4. Охарактеризуйте освіту і школу княжої доби, їх рівень.
5. Охарактеризуйте письменство XI – XII ст.
6. Охарактеризуйте твір «О Законі і Благодаті».
7. Охарактеризуйте поетичні твори Володимирського циклу.
8. Охарактеризуйте церковну поезію Володимирського циклу.
9. Охарактеризуйте «Слово о полку Ігоревім».
10. Охарактеризуйте творчість письменників XII-XIII ст.
11. Поясніть особливості жанру повість. Наведіть приклад дружинної повісті.
12. Поясніть особливості жанру літопис. Охарактеризуйте Галицький літопис.
13. Охарактеризуйте повісті про татарщину.
14. Розкрийте гуманістичне значення в дидактиці моралістичних повістей.
15. Охарактеризуйте церковну літературу.
16. Назвіть українських першодрукарів та перший друкований твір.
17. Охарактеризуйте «Литовський літопис».
18. Охарактеризуйте «Короткий Київський літопис».
19. Охарактеризуйте «Повість про Подільську землю».
20. Поясніть роль Братств у розвитку літератури.
21. Охарактеризуйте діяльність письменників Київського братства (Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, Леонтій Карпович, Максим Смотрицький).
22. Охарактеризуйте внесок учених у розбудову української літератури (Лаврентій Зизаній, Ісайя Копинський),
23. Охарактеризуйте діяльність друкарів (Спиридон Соболь).
24. Охарактеризуйте полемічну літературу.
25. Охарактеризуйте твір «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького,
26. Охарактеризуйте «Книжку» Василя Острозького,
27. Охарактеризуйте «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія,

28. Охарактеризуйте збірку «Апокрисис» Христофора Фіلالета.
29. Охарактеризуйте віршовану літературу козацького періоду.
30. Охарактеризуйте козацькі літописи.
31. Охарактеризуйте драматургію часів братств.
32. Охарактеризуйте байки, притчі та поетичні твори Григорія Сковороди.
33. Охарактеризуйте основні надбання української літератури до XIX ст.
34. Охарактеризуйте українську літературу другої і третьої чверті XIX ст.
35. Розкрийте основні принципи становлення нової української літератури через творчість Івана Котляревського.
36. В чому особливості першого українського Відродження.
37. Проілюструйте прикладами етапи становлення нової літератури в Галичині.
38. Вкажіть основні заслуги в літературі Григорія Квітки-Основ'яненка.
39. Вкажіть на ознаки творчості Тараса Шевченка, що стали ключовими у новій українській літературі.
40. Охарактеризуйте драматургію другої половини XIX ст.
41. Вкажіть жанрову палітру періоду передмодернізму в українській літературі.
42. Назвіть ознаки першої хвилі модернізму. Яке нове віяння в українській літературі вона принесла.
43. Охарактеризуйте прозу, поезію та драматургію. Вкажіть на їх проблематику, філософсько-літературну канву, зв'язок з дійсністю.
44. Назвіть основні ознаки другої хвилі модернізму. Вкажіть її переклик з історичною добою та світовими проблемами.
45. Роль письменника у вихованні українця та радянського підданого.
46. Ідеологічна боротьба характерів літературних творів та реальне сприйняття дійсності письменниками.
47. Воєнні та повоєнні зміни у жанрах літературних творів.
48. Прорадянська політика щодо української мови та літератури.
49. Охарактеризуйте період Хрущовської відлиги в літературі.
50. Охарактеризуйте явище шістдесятництва як прояв української національної свідомості й непокори радянщині.
51. Обґрунтуйте причини злету національного духу наприкінці XX ст. в літературі.
52. Охарактеризуйте прозу, поезію та драматургію кінця XX ст.
53. Назвіть предтеч постмодерної української літератури.
54. Розкрийте основні ознаки ідеї незалежності у літературі.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ

Основна

1. Чижевський Д.І. Історія української літератури. – <http://litopys.org.ua/chyzh/chy.htm>
2. Історія української літератури ХХ ст. У 2-х книгах. За ред.. В. Дончика – http://litmisto.org.ua/?page_id=2134
3. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – http://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/131515/mod_resource/content/1/Павличко
4. М. Зеров «Українське письменство»
https://royallib.com/read/zerov_mikola/ukranske_pismenstvo.html#0

Додаткова

5. Білецький О. Хрестоматія давньої української літератури. К.: Слово, 1990.
6. Бондар-Терещенко І. Текст 1990-х: герої та персонажі. – Тернопіль: Джура, 2003.
7. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. – Лівів: Літопис, 1997.
8. Мала українська енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ: Брама, 1998.
9. Павличко С. Теорія літератури. – К.: вид-во С.Павличко «Основи», 2002.
10. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. У 4 томах. Упорядник В.Яременко. – К.: АКОНІ, 2001.
11. <https://www.ukrlib.com.ua/> УкрЛіб – Бібліотека української літератури
12. <https://ukreclassic.com.ua/> Українська література
13. <http://ukrlit.org/> Публічна електронна бібліотека української художньої літератури
14. http://litopys.org.ua/old18/old18_33.htm ИЗБОРНИК. Літературний сайт
15. <http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm> Українська літературна енциклопедія.
16. <https://www.ukrlib.com.ua/books/> Бібліотека української літератури.
17. https://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/16099/ Дитяча література другої половини ХХ ст.
18. <http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm> Давня українська література.

Інтернет – навігатор

	<p>https://www.ukrlib.com.ua/ УкрЛіб – Бібліотека української літератури</p>
	<p>http://ukrlit.org/ Публічна електронна бібліотека української художньої літератури</p>
	<p>http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm Українська літературна енциклопедія.</p>
	<p>http://litopys.org.ua/links/inoldlit.htm Давня українська література.</p>

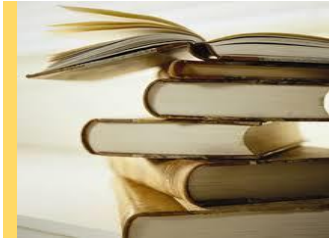
Список творів обов'язкових для прочитання

1. «Слово» Івана Золотоустого (IV ст.)
2. «Києво-Печерський Патерик» (життя XIII ст.)
3. Апокрифи: «Хождіння Богородиці по муках», «Нікодимова Євангелія»
4. Повісті: «Повість про Акира Премудрого», «Повість про Варлаама», «Александрія».
5. «Слово о Законі і Благодаті»
6. «Поучення дітям Володимира Мономаха» (1106 р.).
7. «Слово о полку Ігоревім»
8. Літописи: «Литовський літопис». «Короткий Київський літопис».

9. Полемічна література: «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького, «Книжка» Василя Острозького, «Казання св. Кирила» Стефана Зизанія, «Апокрисис» Христофора Філалета.
10. Твори Івана Вишенського.
11. Казання: Л. Баранович, Й. Галятовський, А. Радивиловський, Д. Туптало.
12. Повісті: «Римські Історії», «Велике Дзеркало», «Про Пекельного Марка».
13. Історичні легенди в козацьких літописах: Гр. Грабянка, Самійло Величко, Інокентій Гизелев.
14. Драматургія: Т. Прокопович «Володимир», «Милость Божія»; інтерлюдії Митрофана Довгалевського «Козак і лях», «Мужик у клітці»; Ю. Кониський «Воскресіння мертвих».
15. Віршування: дидактичні вірші (Павма Беринда, Кирило Транквіліон Ставровецький «Перло многоцінне», О. Падальський «Піснь о світі»), гумористичні вірші, побутові вірші (вірші Климентієві, Іван Некрашевич «Замисл на попа»), панегіричні вірші (О. Бучинський, Митурин «Візерунок цнот»), інтимна лірика (О. Падальський, Захар Дзюбаревич, козак Климовський, Іван Мазепа).
16. Усна поезія (думи: «Про трьох братів Азовських», «Про Ганджу Андибера», «Про бойовище на Жовтих Водах»; невольницькі плачі; казки-новели («Догадлива дівчина», «Два брати»).
17. Філософія Григорія Сковороди. Збірка «Сад божественних пісень», «Басні Харьковсія». Притчі.
18. Іван Котляревський «Енеїда», «Ода до князя Куракіна», п'єси «Наталка-Потавка», «Москаль-Чарівник».
19. Наслідування «Енеїди» (Котляревщина): П. Білецький-Носенко «Горпинида чи вхоплена Прозерпіна», Порфирій Кареницький «Вечорниці».
20. П. Гулак-Артемівський «Оди до Пархома», байки («Пан та собака»).
21. Левко Боровиковський: балада «Маруся».
22. Є. Гребінка повістка «Так собі до земляків».
23. Гр. Квітка-Основ'яненко: повісті «Маруся», «Перекотиполе, оповідання «Салдацький патрет».
24. П. Куліш повість «Орися», історичний роман «Чорна Рада».
25. «Руська Трійця» - Іван Вагилевич, Яків Головацький, Митрофан Шашкевич; альманах «Русалка Дністрова» (1837).
26. Тарас Шевченко «Причина», «Тополя», «Катерина», «Гайдамаки», «Сон», «Єретик», «Іван Гус», «Великий Льох», «Кавказ», «Заповіт», «Неофіти», «Марія».
27. Марко Вовчок «Інститутка», «Сестра», «Чумак», «Сон», «Чари», «Кармелюк», «Невільничка», «Дяк»
28. Олекса Стороженко «Жонатий чорт», Матусине благословення»

- 29.Юрій Федькович «Побратим», «Оприщок», «Люба згуба», «Сафат Зінич», «Безталанне кохання»
- 30.Анатоль Свидницький роман «Люборацькі».
- 31.О. Кониський повісті: «Семен Жук і його родичі» та «Юрій Горovenко».
- 32.І. Нечуй-Левицький повісті «Микола Джеря», «Бурлачка», «Причеп», «Старосвіцькі батюшки та матушки», «Хмари», «Над Чорним морем».
- 33.Панас Мирний «Хіба ревуть воли як ясла повні?», «Казка про Правду і Кривду», «Подорож од Полтави до Гадячого», роман «Повія», повість «За водою».
- 34.І. Франко «Борислав сміється», «На дні», «Захар Беркут», «Сойчине крило». Збірка «Зів'яле листя». Поема «Мойсей».
- 35.Б. Грінченко повісті: «На розпутті», «Під тихими вербами», «Серед темної ночі».
- 36.М. Старицький «Не судилось», «Остання ніч», М.Кропивницький «Глитай, або-ж павук»
- 37.І. Карпенко-Карий «Бурлака», «Наймичка», «Хазяїн», «Сава Чалий».
- 38.В. Винниченко «Записки Кирпатого Мефістофеля»
- 39.П. Тичина поема «Сковорода»
- 40.М. Рильський поема «Чумаки»
- 41.М. Хвильовий «Я – романтика»
- 42.В. Підмогильний «Місто»
- 43.В. Мисик збірка «Чотири вітри»
- 44.Л. Первомайський, А. Малишко, Д. Павличко,
- 45.Л. Костенко роман «Записки самошедшого»
- 46.В. Симоненко «Чорна підкова», «Огида»
- 47.М. Вінграновський «Атомні прелюди»
- 48.І. Драч «Балада ДНК», поема «Соловейко-Соловейг»
- 49.Б. Олійник поема «Сім», збірка «Знак»
- 50.В. Базилевський «Вертеп»
- 51.В. Стус «Сонети до Орфея»
- 52.І. Калинець «Відчинення вертепу»
- 53.І. Світличний збірка «Серце для куль і для рим»
- 54.В. Барка Жовтий князь», «Правда Кобзаря», «Вершник неба»
- 55.поезія діаспори («нью-йорська група» та ін.): Є. Маланюк, Б. Кравців, Т. Осьмачка, М. Орест, В. Барка, Л. Палій.
- 56.О. Довженко «Україна у вогні»
- 57.О. Гончар «Собор»
- 58.М. Стельмах «Чотири броди»
- 59.І. Вільде «Сестри Річинські»
- 60.Г. Тютюнник «Вир»
- 61.А. Дімаров «В тіні Сталіна»
- 62.П. Загребельний «Роксолана», «Я, Богдан»
- 63.Ю. Мушкетик «Яса»

- 64.І. Чендей «Казка білого інею»
- 65.В. Земляк «Зелені млини», «Лебедина згряя»
- 66.Б. Харчук «Волинь», «Майдан», «Кревняки»
- 67.Р. Іваничук «Мальви»
- 68.Р. Федорів «Жбан вина»
- 69.Є. Гуцало «Мертва зона», «Родинне вогнище»
- 70.В. Дрозд «Ірій», «Самотній вовк»
- 71.Г. Тютюнник «Климко»
- 72.В. Шевчук «Сповідь»
- 73.В. Близнець «Вибух»
- 74.Ю. Щербак «Чорнобиль»
- 75.В. Яворівський «Вічні Кортеліси»
- 76.Д. Білоус «Мерці»
- 77.С. Воскресенко «На цьому і на тому світі»
- 78.А. Косматенко «Повість про Горобця»
- 79.М. Годованець «Байки»
- 80.О. Ковінька «Гуморески»
- 81.М. Зарудний «Уран»

УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ПОСТМОДЕРНОГО ПЕРІОДУ

(1 курс, 2 семестр, модуль 3, 4)

Організація навчання

Робоча навчальна програма з модуля має таку структуру:

- загальний обсяг годин – 42 (1,4 кредиту ECTS);
- практичні заняття – 18 годин;
- індивідуальна робота – 6 години;
- самостійна робота студентів – 18 годин.

Підсумкова форма контролю – тест.

Вивчаючи модуль студенти виконують творчі, індивідуальні та групові проектно - дослідницькі роботи, комбіновані тестові завдання та підсумкові модульні контрольні роботи.

Програма дисципліни є фахово орієнтованою, тому активно виствітлюються й досліджуються питання теорії літератури, практики та майстерності українського письменства.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 3. Особливості

сучасного українського літературного процесу

Тема 8. Сучасна українська література в контексті світового постмодерну (2 год)

Постмодернізм як характеристика світобачення сучасної людини: умовність та катастрофічність. Філософські засади постмодернізму: Ж. Дерріда, Г. Делеза, Ж. Ліотар. Зв'язок з теорією пост структуралізму, герменевтикою, психоаналізом тощо. Постмодернізм як реакція на деіндивідуалізацію особистості, характерному для суспільства споживання. Риси постмодернізму: тотальне висміювання, гра з «чужим» текстом, суміш різноманітних стилів, використання елементів масової культури. Рівні постмодерного мислення.

Тема 9. Література ХХ-ХХІ ст. – новий етап в історії українського письменства. Протест проти сірості. (2 год)

Особливості українського постмодернізму. Українська дискусія про постмодернізм. Головні прояви постмодернізму в літературі. Львівсько-станіславське та київсько-житомирське літературне протистояння. Сучасні літературні угруповання («Бу-Ба-Бу», «ЛуГоСад», «Пропала грамота», АУП, «Західний вітер», «Червона фіра»). Сучасні часописи та альманахи.

Тема 10. Сучасна українська поезія (2 год)

«Київська школа поетів» як феномен «постшістдесятництва» в українській літературі: спроба реалізації у поезії «триєдності свободи» (свободи творення, свободи особистості, свободи народу). Кристалізація естетичних принципів іманентного мистецтва. Художня своєрідність поетичних творів Ю. Андруховича, О. Ірванця, В. Неборака, О. Забужко, К. Москальця, С. Жадана, І. Павлюка, Д. Лазуткіна. Зорієнтованість молодих поетів на глибинні, естетично вмотивовані асоціативні пласти. Їгрові експерименти з мовою (В. Цибулько). Жанри поезії (фонетична, зорова). Слеми.

Тема 11. Розвиток постмодерністських тенденцій у драматургії України (2 год)

Сучасна українська драматургія. Дві громадські організації драматургів: Гільдія драматургів України та Конфедерація українських драматургів (Н. Ворожбит, О. Ірванець, Т. Іващенко, Л. Подерев'янський, Д. Терновий та ін.). Втрата традиційних драматургічних ознак. Локальний замкнений простір та обмежений почуттєвий реєстр героя «нової драми» («Останній забій» О. Росича, «Пастка на миші» І. Бондаря-Терещенко). Порівняння принципів драматичного мистецтва кінця ХХ ст. з класичним театром. Український театр абсурду (А. Жолдак, Ю. Паскар). Естетична гра з чужим текстом, введення барокових інтермедій до сучасних п'єс (В. Шевчук, О. Пасічник, І. Костецький). «Нова хвиля» у драматургії України (Я. Стельмах). Людина і світ у творах українських драматургів.

Тема 12. Сучасна українська проза (2 год)

Герої літератури постмодернізму. Жанрово-тематичні обрії прози (детективна, фантастична, містична, філософська). Основні риси постмодерної прози (маргіналізм, ризоматизм, іронічність, пародійність, інтертекстуальність, гіперреальність, суперечливість, парадоксальність, гра без правил, інтелектуалізм). Творчість Ю. Андруховича, В. Шевчука, Є. Пашковського, О. Уляненка, Любка Дереша, О. Забужко та ін. Альтернативна історія як спосіб подолання українських національних комплексів. Структурно-композиційні та жанрові особливості літератури

«іншого формату»: структурованість або формальність текстів, повісті-есе. Звільнення від романтичної концепції супермена-богемника. «Вічна комбінаторика» як символ даного типу постмодерної літератури. Визначальна роль топосу та сюжету, ментальні ландшафти у творах Т. Прохаська. фрагментарність та мозаїчність прози Ю. Іздрика. особливості текстів-колажів. Поява шизофренічного персонажа, основним діагнозом якого стає втрата комунікабельності й індивідуальності. Альтернативна історія, або ухронія, як неіснуючий час.

Змістовий модуль 4. Новітні тенденції в сучасній українській літературі

Тема 13 . Гумористична постмодерна література та література для дітей (2 год)

Гумор у творах В. Суботи, Д. Бондаренка, В. Пальцуна, О. Стусенка, О. Злобіна, В. Буткевича, П. Глазового, В. Дідківського. В. Ейсмонт «Повчальні та пізнавальні казки для дорослих», В. Габор «Любаска», В. Євтушенко «Старі казки на новий лад». Література для дітей Авторська оригінальність та педагогічна спрямованість. Поява літератури для дівчаток і хлопчиків.

Тема 14. Карнавал як спосіб моделювання світу в українській літературі постмодерної доби (2 год)

Карнавал як нова іронічна поведінка. Вихід поезії як суто внутрішнього ліричного феномену на контакт із зовнішньою реальністю. Де сакралізація поета-месії з позиції представника молодіжної субкультури – богемного героя. Образ поета богемі. Маскуліно-еротична символіка. Сміхове розвінчання сучасного світу та еволюція бубабістського карнавалу в романах Ю. Андруховича. поєднання традицій котляревщини та неоавангардизму.

Тема 15. Сучасна українська біографістика (2 год).

Біографічний роман В. Врублевської «Шарітка з Рунгу» -життєпис Ольги Кобилянської. Р. Горак «Твого ім'я не вимовлю ніколи». В. Єшкілев «Усі кути трикутника». Барбара Редінг «Безумці». Психобіографічна проза С. Процюка («Троянда ритуального болю», «Маски опадають повільно», «Чорне яблуко»): психосемантика та психопоетика.

Тема 16. Феміністична концепція сучасної української літератури (2 год)

Фемінізм як науковий напрям і суспільний рух. Особливості української феміністичної прози, її відмінність від руху емансипатор, агресивні форми. Відверто поліфонічна постмодерністська фактура романів О. Забужко, С. Пиркало, М. Кривенко, М. Матіос, Г. Пагутяк, Є. Кононенко.

Для навчальної рефлексії:

Перевірте себе!

✓ У результаті опрацювання теоретичного матеріалу з пропозованих джерел ви:

	– встановлюєте хронологічні межі історико - культурних епох та орієнтуєтесь у специфіці розвитку української літератури;
	– даєте цілісну характеристику епосі, визначаєте ідейно - художні особливості періоду розвитку української літератури, літературного напрямку, творчого методу;
	– знаєте постаті найвідоміших представників літературної епохи, а також встановлюєте їхню роль у розвитку української літератури, формуванні творчої традиції;
	– називаєте найвідоміші літературознавчі праці, імена дослідників творів літературних епох, напрями філологічних досліджень за матеріалами літературної критики (1 - 2 джерело до кожної літературної епохи);
	– маєте загальне уявлення про те, як художній твір представлений у сучасному культурному медіапросторі через художні переклади та переспіви, мистецькі інтерпретації, екранізації;
	– здатні створювати власний інформаційний (презентація пошукового характеру), дослідницький (тези / доповідь / презентація за результатами філологічного дослідження, художній переклад), творчий (медіа) проєкт за матеріалами вивченого з курсу.

ФОКУС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. «ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ»		
Тема 9.	<p style="text-align: center;">Сучасна українська література в контексті світового постмодерну</p> <p>Постмодернізм як характеристика світобачення сучасної людини: умовність та катастрофічність. Філософські засади постмодернізму: Ж. Дерріда, Г. Делеза, Ж. Ліотар. зв'язок з теорією постструктуралізму, герменевтикою, психоаналізом тощо. Постмодернізм як реакція на де індивідуалізацію особистості, характерному для суспільства споживання. Риси постмодернізму: тотальне висміювання, гра з «чужим» текстом, суміш різноманітних стилів, використання елементів масової культури. Принцип гри та принцип інтертекстуальності. Основні ознаки моделі мистецтва постмодернізму. Ідеї нової «оповідної стратегії», «комунікативної інтеракції» між твором і читачем. Ключові образи-знаки.</p>	2
Тема 10.	<p style="text-align: center;">Література ХХ ст. – новий етап в історії українського письменства</p> <p>Проблема українського модернізму та постмодернізму в критичній рецензії та літературознавчих дослідженнях. Спільні та відмінні риси українського модернізму у порівнянні з європейським. Формування концепції модернізму у статтях Я. Луцького, М. Євшана, М. Сріблянського. Обстоювання етичних засад модернізму М. Вороним, «молодомузівцями», часописом «Українська хата». Термін «сучасна українська література» як концепція нового типу естетичної свідомості, віднаходження свого статусу в контексті вітчизняного та європейського письменства. Загальне окреслення динаміки літературного процесу в Україні та в еміграції впродовж ХХ ст.: період «срібного злету» модернізму, творчість представників «розстріляного відродження» та</p>	2

«празької школи», утворення МУРу (Мистецький Український Рух), період «соцреалізму», виникнення «нью-йорської школи», шістдесятництво, дисидентський рух в поезії. Проблеми та перспективи літературного життя сьогодення. Ядерна епоха. Пост чорнобильський текст. Тестаментарно-рустикальний та постмодерний дискурси в сучасній українській літературі. Новітні українські школи, угруповання, журнали. Львівсько-станіславське та київсько-житомирське літературне протистояння.

Тема 11.

Сучасна українська поезія

2

«Хрущовська відлига»: звільнення митця від канонів та соціальної заангажованості. Внутрішній розкол шістдесятництва, відгалуження молодих поетів, опозиційних до соцреалізму, СПУ. «Київська школа поетів» як феномен «постшістдесятництва» в українській літературі: спроба реалізації у поезії «триєдності свободи» (свободи творення, свободи особистості, свободи народу). Кристалізація естетичних принципів іманентного мистецтва. Позбавлення поетів права на здобуття освіти, на публікації, на легальне літературне життя. Знищення першої збірки В. Голобородька «Летюче віконце». Вимушена «внутрішня еміграція» В. Голобородька, В. Кордуна, М. Воробйова, М. Григоріва та близьких до них – В. Рубана, С. Вишенського, М. Саченка та ін. метафора етногенетичної пам'яті в ліриці В. Голобородька (збірки «Зелен день», «Ікар на метеликових крилах»), стереоскопічна символіка М. Воробйова (збірка «Верховний голос»), метафорична епіка В. Кордуна (збірки «Славія», «Сонцестояння»), лаконізм поезії М. Григоріва (збірка «Сади Марії»). Свіжі віяння в українській поезії 80-х, розпочаті збіркою Ю. Буряка «Струми». Зорієнтованість молодих поетів на глибинні, естетично вмотивовані асоціативні пласти: В. Герасимюк, І. Римарук, Т. Федюк. поетичні угруповання: ЛуГоСад, Пропала грамота, ГЕРАКЛІТ, Червона Фіра, Нова дегенерація, Західний вітер, Візіопоезія. Теорія новолітаризму та збірка «Майн кайф» В. Цибулька.

Тема 12.	<p>Сучасна українська драматургія</p> <p>Сучасна українська драматургія (О. Клименко, Н. Неждана, О. Ірванець, А. Крим та ін.). Втрата традиційних драматургічних ознак. Локальний замкнений простір та обмежений почуттєвий реєстр героя «нової драми» («Останній забій» О. Росича, «Пастка на миші» І. Бондаря-Терещенка). Порівняння принципів драматичного мистецтва кінця ХХ ст. з класичним театром. Український театр абсурду (А. Жолдак, Ю. Паскар).</p>	2
Тема 13.	<p>Сучасна українська проза</p> <p>«Химерна проза» як можливість уникнення штампів прози соцреалізму. Її традиції: фольклор, низове бароко, котляревщина, творчість М. Гоголя, О. Стороженка, М. Йогансена та ін. переосмислення «химерної прози» та надання їй нової якості у доробку О. Ільченка, В. Міняйла, В. Дрозда, Є. Гуцала, В. Шевчука. Особливості сучасної української прози: феміністична концепція (О. Забужко), літературно-естетична концепція Бубабізму (Ю. Андрухович), плеромічна теорія (В. Єшкілев), література «іншого формату» (Т. Прохасько). Андеграунд, або сучасна прозова іронія та сатира (В. Діброва, Б. Жолдак, Л. Подеревянський). Еротична проза (Ю. Іздрик, О. Забужко, Ю. Винничук, Ю. Покальчук).</p>	2
Тема 14.	<p>Гумористична постмодерна література та література для дітей.</p> <p>Гумор у творах В. Суботи, Д. Бондаренка, В. Пальцуна, О. Стусенка, О. Злобіна, В. Буткевича, П. Глазового, В. Дідківського. В. Ейсмонт «Повчальні та пізнавальні казки для дорослих», В. Габор «Любаска», В. Євтушенко «Старі казки на новий лад». Література для дітей. Авторська оригінальність та педагогічна спрямованість. Поява літератури для дівчаток і хлопчиків. Періодика.</p>	2

	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. «НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ»	
Тема 15.	<p style="text-align: center;">Карнавал як спосіб моделювання світу в українській літературі постмодерної доби</p> <p>Карнавал як нова іронічна поведінка. Десакралізація поета-месії з позиції представника молодіжної субкультури – богемного героя. Образ поета богеми. Маскуліно-еротична символіка. Сміхове розвінчання сучасного світу та еволюція бубабістського карнавалу в романах Ю. Андруховича. поєднання традицій котлярєвщини та неоавангардизму.</p>	2
Тема 16.	<p style="text-align: center;">Сучасна українська література «іншого формату».</p> <p>Альтернативна історія як спосіб подолання українських національних комплексів. Структурно-композиційні та жанрові особливості літератури «іншого формату»: структурованість або формальність текстів, повісті-есе. Звільнення від романтичної концепції супермена-богемника. Визначальна роль топосу та сюжету, ментальні ландшафти у творах Т. Прохаська. фрагментарність та мозаїчність прози Ю. Іздрика. Поява шизофренічного персонажа, основним діагнозом якого стає втрата комунікабельності й індивідуальності. Альтернативна історія, або ухронія, як неіснуючий час.</p>	2
Тема 17.	<p style="text-align: center;">Феміністична концепція сучасної української літератури</p> <p>Фемінізм як науковий напрям і суспільний рух. Особливості української феміністичної прози, її відмінність від руху емансипатор, агресивні форми. Відверто поліфонічна постмодерністська фактура романів О.Забужко, С.Пиркало, М.Кривенко, М.Матіос, Г.Пагутяк, Є.Кононенко.</p>	2

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМАТИКА		К-ть ГОДИН
Змістовий модуль 3.		
Особливості сучасного українського літературного процесу		
1	Типи дискурсів у сучасній українській літературі: неопозитивізм, неомодернізм, постмодернізм як моделі національно-культурного самоусвідомлення.	2
2	Передпостмодерні явища в сучасній українській прозі. Літературний андеграунд в тоталітарних умовах.	2*
3	Прикмети постмодерного мистецтва.	2*
4	Дослідження явища постмодернізму сучасною літературознавчою наукою.	2*
5	Стильові течії в сучасній українській поезії (традиційна, модерна, авангардистська), їх естетичні засади та представники.	2
6	Естетична концепція жіночої прози. Термін «жіноча література» («жіноча проза», «жіноча поезія», «жіноче письмо»).	2*
7	Поняття «масової літератури». Жанрове розмаїття «масової літератури» (детективи, трилери, мелодрами, кримінальні романи тощо).	2*
8	Тенденції розвитку сучасної української драматургії.	2*
9	Найновіші тенденції сучасного літературного процесу.	2*
	РАЗОМ:	18

Примітка: у розрахунку годин на самостійну роботу передбачено й час на виконання ІНДЗ у вигляді презентацій, медіатекстів (буктрейлер до твору, хмари тегів до теми, відгук на прочитане, рецензія на твір, постер чи буклет про творчість, рекламна афіша до театральної вистави тощо). Орієнтовні теми для вибору й підготовки ІНДЗ позначені символом «*».

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ, ПІДСУМКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Змістовий модуль 3. Особливості сучасного українського літературного процесу

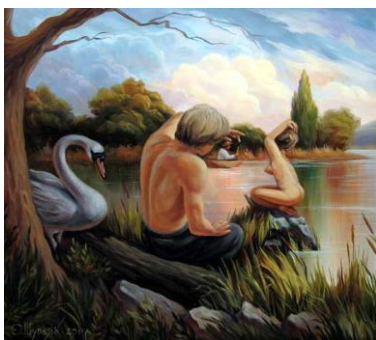
Практичне 8

Сучасна українська література в контексті світового постмодерну

Питання для розгляду:

1. Постмодернізм як характеристика світобачення сучасної людини: умовність та катастрофічність.
2. Постмодернізм як реакція на деіндивідуалізацію особистості, характерному для суспільства споживання.
3. Риси постмодернізму: тотальне висміювання, гра з «чужим» текстом, суміш різноманітних стилів, використання елементів масової культури. Рівні постмодерного мислення.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

- **Постмодернізм** (фр. postmodernisme — після модернізму) — світоглядно-мистецький напрям, що в останні десятиліття 20 століття приходить на зміну модернізму.

Цей напрям — продукт постіндустріальної епохи, епохи розпаду цілісного погляду на світ, руйнування систем — світоглядно-філософських, економічних, політичних.

Визначальні риси постмодернізму:	
1	- <i>культ незалежної особистості;</i>
2	- <i>потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого;</i>
3	- <i>прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (часом полярно протилежні) багатьох людей, націй, культур, релігій, філософій;</i>
4	- <i>бачення повсякденного реального життя як театру абсурду, апокаліптичного карнавалу;</i>
5	- <i>використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя;</i>
6	- <i>зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді (високий класицистичний і сентиментальний чи грубо натуралістичний і казковий та ін.; у стиль художній нерідко влітаються стилі науковий, публіцистичний, діловий тощо);</i>
7	- <i>суміш багатьох традиційних жанрових різновидів;</i>
8	- <i>сюжети творів — це легко замасковані алюзії (натяки) на відомі сюжети літератури попередніх епох;</i>
9	- <i>запозичення, перегуки спостерігаються не лише на сюжетно-композиційному, а й на образному, мовному рівнях;</i>
10	- <i>як правило, у постмодерністському творі присутній образ оповідача;</i>
11	- <i>іронічність та пародійність</i>

Мистецтво зазнало кардинальних змін, про це свідчать не лише назви напрямів, а й змістове наповнення. Сприйняття дійсності за допомогою елементарних, здавалося б, символів, образів, понять — насправді перетворилося у такий собі лабіринт думок і умовисновків.

Вперше термін «постмодернізм» згадується у 1917 році в роботі німецького філософа Рудольфа Панвінца «Криза європейської культури».

Але поширився він лише наприкінці 1960-х років спершу для означення стильових тенденцій в архітектурі, спрямованих проти безликої стандартизації, а пізніше – у літературі, малярстві та музиці.

Явище «Масової літератури» не було новим. Кожне століття її потребувало. Відзначена така література дидактичною (повчальною, виховною) белетристикою та розважальністю. Великі тиражі обумовлені попитом населення. Читати стає модно, а книжка в руках панянки чи молодника «свідчила» про «високий інтелект»... З цього можна зробити висновки. Але у кожного вони свої. Запрошую до дискусії на практичному.

Представниками масової літератури в Україні вважають наступних письменників: Сергій Ухачевський («Лицедії»), Андрій Коктюха («Шлюбні ігрища жаб», «Повернення сентиментального гангстера», «Мама, донька, бандюган») та ін.

Елітарна література (з франц. *найкраще, добірне*) – один з двох потоків сучасного літературного процесу (іншим є *масова література*). Вона розрахована на читача, який має певний рівень внутрішньої культури та освіти, орієнтується в літературному процесі, володіє літературознавчою термінологією. У цих творах порушуються філософські та загальнолюдські проблеми (ось відомі вам зарубіжні письменники цього напрямку).

Представники постмодернізму

Зарубіжні письменники:

Умберто Еко

Крістоф
Рансмайр

Патрік Зюскінд

Милорад Павич

Йосип Бродський

Представники постмодернізму в Україні

- Постмодернізм у сучасній українській літературі виявляється в творчості **Ю. Андруховича, Ю. Іздрика, Л. Дереша, О. Ульяненка, С. Процюка, В. Медведя, О. Забужко, В. Кураша** та інших.

Завдання:

1. Опрацювати теоретичний матеріал до практичного заняття, переглянувши презентацію на сторінці Moodle;
2. Створити кросворд основних визначень з теми «Постмодернізм»;
3. Написати есе з теми заняття, сформулювавши своє визначення елітарної та масової літератури;
4. Підготувати мультимедійну презентацію або постер (на вибір) «Постмодернізм в живописі, архітектурі, кіномистецтві»; «Літературний колаж».

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Постмодернізм як мистецький напрямок ХХ ст.
<http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10386/>
2. Дискурс постмодернізму: головні риси
<http://kimo.univ.kiev.ua/ЕсCiv/53.htm>
3. Теорія маятника в літературі http://otrok-ua.ru/ua/sections/art/show/kachanie_majatnika-1.html

Практичне 9.

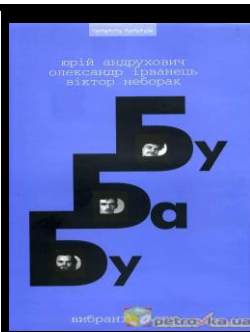
Література ХХ-ХХІ ст. – новий етап в історії українського письменства. Протест проти сірості.

Питання для розгляду:

1. Сучасні літературні угруповання.
2. Творчість найвідоміших письменників-постмодерністів.
3. Сучасні часописи та альманахи.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

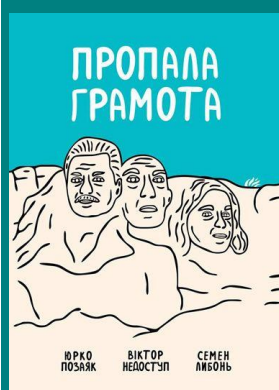
Початок ХХІ ст. ознаменований активним створенням різних літературно-мистецьких гуртів (як і на початку ХХ ст.), які поставили собі за мету **привернути увагу й шокувати** читача опозиційністю до традицій, універсальністю проблематики, епатажністю.

«Бурлеск- Балаган- Буфонада»

Дата утворення: 17 квітня 1985 р.

Мета: реакція на підсвідомий масовий синдром зламу, що супроводжував розпад імперії і викликав дві метапсихічні складові: суспільну депресію і масову карнавальну сміхову рефлексію на катаклізм системи.

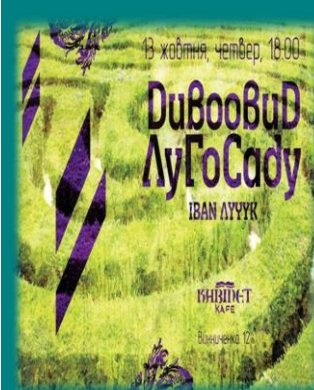

«Пропала грамота» (к. 80-х - п. 90-х рр. ХХ ст.)

Дата утворення: 1991 р.

Мета: об'єднання, яке поклало початок творчості письменників, які творили у напрямку авангарду

Члени угруповання: Юрко Позаяк, Віктор Недоступ та Семен Либонь

«ЛуГоСад» (1984, Львів)

Дата утворення: 19 січня 1984 р.

Мета: об'єднання, яке поклало початок творчості письменників, що у своїй творчості використовували математичну лінгвістику, теорія поетичного ар'єргарду.

Члени угруповання: Іван Лучук, Назар Гончар, Роман Садловський

АУП (Асоціація українських письменників) (1997)

Дата утворення: 6–8 березня 1997 р.

Мета: подолання структурно-ідеологічного змертвіння в письменницькому середовищі України, що виникло через неспроможність керівництва СПУ реформувати структуру та концептуальні засади Спілки письменників до рівня відповідності вимогам сучасної ситуації (як соціальної, так і світоглядної).

Члени асоціації: Юрій Андрухович, Наталка Білоцерківець, Юрій Винничук, Василь Герасим'юк, Павло Гірник, Василь Голобородько, Сергій Жадан, Оксана Забужко, Олександр Ірванець, Анатолій Кичинський, Дмитро Кремінь, Олександр Кривенко, Мирослав Лазарук, Іван Лучук, Іван Малкович, В'ячеслав Медвідь, Петро Мідянка, Володимир Моренець, Костянтин Москалець, Віктор Неборак, Борис Нечерда, Юрко Покальчук, Василь Портяк, Ігор Римарук, Микола Рябчук, Дмитро Стус, Людмила Таран, Тарас Федюк та інші.

«Нова дегенерація» (1991–1994)

Дата утворення: 1991 р.

Мета: об'єднання, яке поклало початок творчості молодих, на той час, письменників.

Члени угруповання: Іван Андрусяк, Степан Процюк та Іван Ципердюк

Письменники-постмодерністи традиційно публікували твори у мистецьких часописах та альманахах, працювали редакторами, перекладачами у видавництвах, навіть були власниками міні-друкарень.

Часопис – друковане періодичне видання у вигляді книжки.

Альманах – збірка літературно-художніх або науково-популярних творів, об'єднаних за будь-якою ознакою.

Далі в таблицях подано інформацію про сучасні періодичні видання прогляньте її та проаналізуйте.

Назва	Статус	Спрямування
Вітчизна	Літературно-художній та громадсько-політичний місячник Спілки письменників України	Найстаріший провідний часопис українських письменників. Створений у січні 1933 р. в Харкові під назвою «Радянська література». Друкує літературну критику, публіцистику.
Хроніка 2000	Український культурологічний альманах	Завдання – відновити історичну справедливість. Виходить 4 рази на рік. Головний редактор – Юрій Буряк.
Київ	Літературно-художній та громадсько-політичний збірник.	Новий, часом несподіваний погляд на нашу історію та видатні постаті нації і державотворення. Зберіг щомісячний вихід, кольорові художні сторінки, усі жанри.
Сучасність	Література, наука, мистецтво, суспільне життя. Часопис незалежної думки.	Є містком між українськими представниками літератури в Україні та за її межами; пробуджує наукову і творчу думку в Україні та висвітлює діяльність культурних сил в діаспорі.
Слово і час (СІЧ)	Журнал теорії, історії і критики літератури.	Друкує статті і розвідки з питань теорії й історії української літератури, компаративістики, зарубіжних і слов'янських літератур, текстології, літературного джерелознавства, літературної критики.
Березіль	Недержавний літературно-художній та суспільно-політичний часопис	Єдиний український журнал такого спрямування на Слобожанщині. Видається з 1956 р. (до 1991 р. виходив під назвою «Прапор»). Співзасновники: Спілка письменників України та трудовий колектив редакції. Основні розділи: критика, сатира, гумор. Початкова

		мета: популяризація кращих зразків красногослова літераторів і журналістів Слобожанщини України.
Берегиня	Всеукраїнський народознавчий часопис	Народознавчий кварталник, що висвітлює історію, звичаї, традиції українського народу. Журнал взяв на себе сміливість репрезентувати найголовніші напрямки народознавчих студій: звичаї й обряди, вірування і світогляд, повсякденні форми моралі та філософії, звичаєве право тощо.
ЛітАкцент	Альманах	Видання покликане бути провідником у світі сучасного письменства. Фаховий погляд на проблеми розвитку сучасної літератури (української та світової), критичні відгуки на книжкові новинки, а також серія інтерв'ю з популярними письменниками.
Літературна Україна	Газета письменників України	Єдина й найдавніша газета, відома своєю високою громадянською позицією й відстоюванням національних ідеалів. Довкола видання гуртується національна еліта. Заснована в Києві 1927 р. На її сторінках друкують інформацію про творчу діяльність письменства України, нові літературні твори, рецензії, критику.
Дніпро	Щомісячний літературно-художній та громадсько-політичний ілюстрований журнал.	Надзавдання діяльності видання – пошук і пропагування творчості українських здібних письменників – творців сучасної української літератури. Почав виходити з 1927 р. у Харкові під назвою «Молодняк».
Нова проза	Альманах сучасної української літератури.	Це нова сучасна проза, проза, що твориться новим поколінням, «Гаряча десятка» найінтригуючих

		текстів сучасної України (Андрухович, Прохасько, Бондар, Кононенко та інші)
Сучасна Українська Драматургія (СУД)	Альманах	Друкує твори як відомих, так і початківців драматургів, яких об'єднує благодійний фонд «Гільдія драматургів України». Головне завдання – відродити українську сучасну драматургію.
Всесвіт	Літературно-художній та громадсько-політичний журнал	Це найстаріший літературний журнал, який видається з 1925 р, заснований В. Еланом-Блакитним та М. Хвильвим. За роки існування часопис надрукував багато різножанрових творів, розвідок, репортажів, есе, перекладів авторів з понад сотні країн світу.

Завдання:

1. Ознайомитися з теоретичним матеріалом до заняття.
2. Дослідити творчість письменників-постмодерністів у критиці.
3. Скласти таблицю «Літературні стилі, напрями кінця ХХ – початку ХІ століття».
4. Написати есе про творчість одного з мистецьких літературних угруповань (на вибір).

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

	https://www.ukrlib.com.ua/ УкрЛіб – Бібліотека української літератури
---	--

Практичне 10.

Сучасна українська поезія (2 год)

Питання для розгляду:

1. «Київська школа поетів» як феномен «постшістдесятицтва» в українській літературі: спроба реалізації у поезії «триєдності свободи» (свободи творення, свободи особистості, свободи народу).
2. Художня своєрідність поетичних творів Ю. Андруховича, О. Ірванця, В. Неборака, О. Забужко, К. Москальця, С. Жадана, І. Павлюка, Д. Лазуткіна та ін.
3. Зорієнтованість молодих поетів на глибинні, естетично вмотивовані асоціативні пласти. Їгрові експерименти з мовою (В. Цибулько).
4. Жанри поезії (фонетична, зорова). Слеми.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС:

«Київська школа поезії» з'явилася, коли у 1964 році на філологічний факультет Київського університету вступили Василь Голобородько, Віктор Кордун і Василь Рубан, а в 1965-му – Михайло Саченко, Валентина Отрощенко, Надія Кир'ян і на філософський – Микола Воробйов. На межі 1967 – 1968 років до цієї групи приєдналися Михайло Григорів та Іван Семененко, а ще пізніше на обрії з'явилися Станіслав Вишенський та Валерій Ілля.

Творчі принципи:

- 1 *Повернення до міфологічної свідомості;*
- 2 *міфологічне мислення в образах новітньої поезії, що опирається на західноєвропейську філософію та психологію;*
- 3 *повернення у поетичному творенні до лексичних першоджерел;*
- 4 *зосередження поетичної уваги насамперед на природі, людині і всесвітові, причому сама людина розглядається як рівновелика до інших складових світу, розгортаються трансцендентні мотиви, у поезії відчутна присутність божественного, живої магії слова;*
- 5 *органічність творення – вірш ніби сам по собі мусить доростати до власних меж, бути цілковито органічним, автор не поціновує своїх*

почуттів, а також вчинків своїх та інших людей, нічого не декларуючи;

- 6 *певна недомовленість*, розрахована на духовну співтворчість читача, спроба викликати читача на акт поетичного співтворення чи дотворення поезії у його свідомості;
- 7 *відсутність* дискурсивної мови;
- 8 *застосування* верлібру як принципу творення поезії;
- 9 *відсутність* громадської лексики.

Творчі принципи «Київської школи» напрочуд точно сформулював Віктор Кордун:

Духовний лібералізм
Гуманізм
Вимогливість до себе
Інтелектуалізм
Опозиційність до влади, позаідеологічність, уникнення
соціальної заангажованості
Внутрішня еміграція
Світогляд

(за джерелом <https://tvir.biographiya.com>)

Зорова поезія (візуальна, графічна) – мистецький вірш, що синтезує літературний текст і елементи зорових видів мистецтва (графіка, живопис, декоративно-прикладне мистецтво, архітектура, математичні знаки та ін.) в одне естетичне ціле.

Особливості творення:

- Поет конструює світ, порушуючи стереотипи, правила, забуваючи про традиції;
- Це пошук самовираження і. як результат, створення нового жанру;
- Звук має викликати візуальний образ. Зорові враження зливаються зі **ЗВУКОВИМИ**. (за джерелом <https://ukrlit.net/info/dovidnik/>)

Український слем має своїх фаворитів, які стабільно перемагають на конкурсах, а також численну армію учасників та прихильників руху, яких – здається – сотні; які живуть по всій країні, стабільно відвідують літературні

фестивалі та слем-турніри, власними силами організують баттли (іноді – навіть райцентрового чи гуртожитського масштабу) і поступово конденсуються в особливу субкультуру. (за джерелом <http://litakcent.com>)

Завдання:

1. Знати літературознавчі терміни: модернізм, постмодернізм, філософська лірика, герметизм, верлібр. міфотворчість, міфопоетика, метафора, поема.

2. Підготувати творчо-дослідницький проєкт: «Літературний портрет одного із сучасних поетів» (Ю. Андрухович, С. Жадан, В. Голобородько. В. Неборак, О. Забужко, Ю. Іздрик, І. Андрусак, І. Римарук, Н. Білоцерківець та ін.)

3. Вивчити вірш поета, творчість якого Ви обрали для проєкту.

4. Здійснити цілісний художній аналіз вивченої поезії за таким планом:

- дата написання, реально-біографічний і фактичний коментар, історія написання і видання твору;
- жанрова своєрідність;
- ідейний зміст;
- ключові образи твору;
- образно-тематична композиція твору і її типи;
- назва твору, її специфіка, характер зачину, своєрідність закінчення (кінцівки) вірша;
- композиційні прийоми, які використовує письменник;
- віршовий «сюжет» та етапи його розвитку;
- мовні засоби, які сприяють емоційному наснаженню твору;
- віршова композиція: система віршування, вид стопи, віршовий розмір, вірші римований чи неримований, спосіб римування, вірш строфічний чи не строфічний, вид строфи;

підсумок: особливості рецепції, оцінки критиків і літературознавців.

5. Намалювати ілюстрації до поезії автора-постмодерніста (на вибір) або обкладинку до збірки віршів.

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

ЛІТЕРАТУРА

1. Антологія української поезії другої половини ХХ ст. Передмова, упор. Ю.Коваліва. К., 2004. 235 с.
2. Вісімдесятники: Антологія нової української поезії / Упор, І.Римарука; передм. М.Рябчука. – Едмонтон: Вид-во Канадського ін-ту українських студій, 1990. 205 с.
3. Гаджієв Ю. Рання поезія повні / Ю Гаджієв // Слово і час. 1994. №6. С.85 – 86.

4. Голобородько Я. New Ukrainian alternative (Знакові тексти помежів'я ХХ – ХХІ століть) / Я.Голобородько. Харків : Основа, 2005. 116 с.
5. Дмитренко Ю. Орнітоморфні символи поезії Василя Голобородька / Ю.Дмитренко // Слово і час. 2002. №7. С.71 – 74.
6. Каплюк Г. Стильові особливості поетів Київської школи / Г.Каплюк // Слово і час. 2002. №4. – С.70 – 72.
7. Карпенко З. Теоретичні та художні пласти аналогії «Я» : Психологічний ескіз, навіяний творчістю В.Голобородька / З.Карпенко // Літературна Україна. 1995. № 7.15 лютого.
8. Колесник В. Київська школа та Віктор Кордун : поезія зворотності / В.Колесник // Світо-вид . 1999. № 4 (37). С.47 – 80.
9. Кордун В. Київська школа поезії – що це таке / В.Кордун // Світовид. 1997. № 1 – 2. С.7 – 20.
10. Крилова О. На літературних теренах Донеччини (Урок поезії В.Голобородька) / О.Крилова // Дивослово. 1999. № 7. С.53 – 56.
11. Найден О. Микола Воробйов – поет і художник / О.Найден // Слово і час. 1992. №9. С.73 – 74.
12. Підпалый А. Безпунктуаційна несегментована нова поетична форма / А.Підпалый // Слово і час. – 2002. – №11. – С.81 – 82.
13. Стус В. Про поезію Віктора Кордуна / В.Стус // Кордун В. Сонцестояння. К., 1992. С.288 – 296.
14. Таран Л. «Тиха слава, тиха влада...» (В.Голобородько) / Л.Таран // Слово і час.1992 № 2.– С.85 – 88.
15. Тарнашинська Л. «Епоха світання» постшістдесятників: поезія Віктора Кордуна на лезі «між» / Л.Тарнашинська // Слово і час. 2002. №1. С.27 – 34.
16. Харчук Р. «Хто єси? Живий чи мрець?» / Р.Харчук // Слово і час. 1993. №5. С.22 – 27.
17. Штонь Г. Історична асоціативність сучасної української поезії / Г.Штонь // Слово і час. 1997. №9. С.14 – 15.

Практичне 11.

Розвиток постмодерністських тенденцій у драматургії України

Питання для розгляду:

1. «Нова хвиля» у драматургії України. Монодрама як синдром екзистенціалістського світосприймання у творчості Я. Стельмаха.
2. Розвиток неомодерністських та постмодерністських тенденцій у драматургії України (Н. Нежданої, О. Ірванець та ін.).
3. Своєрідність сучасної драматургії української діаспори.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

«**Нова хвиля**» - своєрідна течія в драматургії, яка увібрала в себе низку писемних доробків письменників-новаторів таких як: Я. Стельмах, М. Віргінський, П. Висоцький та інших. Вона є своєрідним перехідним етапом від радянської драматургії до постмодерністської.

«**Нова хвиля**» з'явилася на межі 70-80-х років ХХ. Нажаль така назва характеризуюча нових драматургів не прижилась і не була офіційно затверджена. На це було декілька причин :

- 1) Неприйняття творчості нових представників.
- 2) Недоліки письменників як на рівні образної, ідейно-тематичної систем, так і в жанрово-стильових прийомах.

Зазвичай для їх окреслення використовували термін «драматургія за тридцять», «молоді драматурги», «нові автори», «сучасна драматургія»

Цікаво знати, що:

Сучасна українська драматургія, за визначенням критиків, перебуває в стані пошуку нових тем.

Сучасні українські драматурги звертаються до історичного минулого (В. Шевчук, О. Пасічник, М. Негода).

Людину й світ досліджують у своїх драматичних творах Ярослав Стельмах, Олександр Ірванець.

Основним художнім засобом стає для О. Ірванця внутрішній монолог героїв або словесні баталії у формі діалогу чи полілогу, коли дія майже відсутня.

Ярослав Стельмах – письменник «Нової хвилі», який розхитав канони соцреалістичної п'єси та запропонував нові моделі драматургічних текстів.

В новий етап розвитку монодрами у нестійку епоху з великою кількістю істин, різноманітністю розказаних історій та засиллям масової культури знаменує монодрама «**Синій автомобіль**» Я. Стельмаха (найкращий драматичний твір 1990 року на Всесоюзному конкурсі ім. О. Вампілова).

Монодрама – це жанровий різновид драми для одного актора, який за допомогою монолога-сповіді розкриває світорозуміння і долю персонажа.

Хеппенінг – це різновид мистецтва дії, культивованого авангардом. Його мета – змінити традиційний твір жестами, імпровізацією, розігруванням вистави, в якій сюжет виникає від спровокованої події, карнавалу і твориться на очах у глядачів.

Активні сучасні драматургі:

- Неда Неждана,
- Павло Ар'є,
- Олена Клименко,
- Олег Миколайчук-Низовець,
- Сергій Щученко,
- Анна Багряна,
- Артем Вишневський,
- Олександра Погребінська,
- Надія Симчич,
- Олекса Сліпець.

Неда

Неждана: «Ми насамперед цікаві світові своїм оригінальним обличчям...»

Завдання:

1. Ознайомитися з теоретичним матеріалом до практичного заняття.
2. Створити сценарій за творчістю одного з письменників – драматургів.
2. Написати рецензію на один із запропонованих драматичних творів.
3. Створити афішу для вистави за драматичним твором, який прочитали і проаналізували.

План написання рецензії на книгу

Рецензії на літературні твори – особливий вид любові до книг. Завдяки розгорнутому аналізу, ми формуємо своє остаточне уявлення про прочитане та створюємо первинне уявлення інших про книгу.

Як написати рецензію на книгу? Користуйтеся планом!

1. Бібліографічний опис: назва книги, автор, рік випуску, видавництво.
2. Короткий переказ сюжету (1-3 речення).
3. Особисті враження.
4. Аналітична частина: розбір назви, вмісту, структури, практичних прикладів тощо.
5. Окреслення переваг та недоліків твору.
6. Підсумкова оцінка та особисті висновки рецензента щодо актуальності книги, рекомендації читачам.

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-do-temi-sucasna-dramaturgia-339441.html> Презентація до теми «Сучасна драматургія»
2. <https://sites.google.com/site/sucasniukraienskipismeniikii/dramaturgia> Письменники-драматурги
3. <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2744-suchasna-ukrajinska-dramaturgiya> Теорія літератури. Драматургія.

Література

1. Антологія модерної української драми /ред., упоряд. і автор вступних статей Л.Залеська-Онишкевич.- Київ; Едмонтон; Торонто, 1998.
2. Близнята ще зустрінуться: Антологія драматургії української діаспори / упор. та авт. передм. Л.Залеська-Онишкевич. Київ; Львів, 1997.
3. Бондар Л. Творчість Ярослава Стельмаха в контексті «нової хвилі» української драматургії 80-х років ХХ століття: автореф. ... канд. філол. наук / Л.Бондар. Херсон, 2007.
4. Бондарева О. Драматизм міфу і міфологізм драми / Бондарева О.- Херсон, 2000.
5. Бондарева О. Трансформації образів Христа й Богородиці в українській постмодерній драматургії / О.Бондарева //Південний архів.- Вип. ХХІУ. Херсон, 2004. С. 50-58.
6. Бондарева О. Сучасна українська драматургія – «діагностична модель» суспільства / О.Бондарева //Південний архів. Вип. ХХІХ.- Херсон, 2005. С. 13-18.
7. Бондарева О. «Зайві люди» новітньої формації, або Міф та антиміф людини-«совка» у драматургічних текстах ново реалістичної та

постмодерної стилістики / О.Бондарева // Південний архів.- Вип. XXXII.- Херсон, 2006. С. 4-17.

8. Бондарева О. Вертепний код – ключ до «міфу нації» у драматургії української діаспори / О.Бондарева // Південний архів.- Вип. XXXIU.- Херсон, 2006. С. 11-18.

9. Вовк В. Жіночі маски / В.Вовк. - Ріо-де-Жанейро; Женева, 1993.

10. Вовк В. Театр / В.Вовк. К., 2002.

11. Герасимчук В. П'єси про великих / В.Герасимчук.- К., 2003.

12. Гротовський Є. Театр. Ритуал. Перформер / Є.Гротовський. Львів, 1999.

13. Ірванець О. П'ять п'єс. Проза / О.Ірванець.К., 2002.

14. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття / Н. Корнієнко. К.,2000.

15. Красильникова О. Історія українського театру ХХ сторіччя / О.Красильникова. К., 1999.

16. Ласовська-Крук М. День Мазепи: П'єси для шкільного театру / М.Ласовська-Крук. Львів, 1993.

17. Скорина Л. Література та літературознавство української діаспори: Курс лекцій.- 2 вид. / Л.Скорина - Черкаси, 2005.

18. Стельмах Б. Тарас: Драматична поема-тетралогія з епілогом. / Б.Стельмах Львів, 2002.

19. Стельмах Я. Синій автомобіль / Стельмах // Київ. - 1990. № 8. С. 26-49.

20. У пошуку театру: Антологія молоді української драматургії.К., 2003.

21. У чеканні театру: Антологія молоді української драматургії. К., 1998.

22. Хороб С. Слово – образ – форма: у пошуках художності (Літературознавчі статті і дослідження). / С.Хороб - Івано-Франківськ, 2000.

Практичне 12.

Сучасна українська проза

Питання для розгляду:

1. Герої літератури постмодернізму.
2. Жанрово-тематичні обрії прози (детективна, фантастична, містична, філософська).
3. Основні риси постмодерної прози (маргіналізм, ризоматизм, іронічність, пародійність, інтертекстуальність, гіперреальність, суперечливість, парадоксальність, гра без правил, інтелектуалізм).
4. Творчість Ю. Андруховича, В. Шевчука, Є. Пашковського, О. Уляненка, Любка Дереша.

5. Фрагментарність та мозаїчність прози Ю. Іздрика. особливості текстів-колажів.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

На сторінці однієї онлайн-книгарні є цікава думка стосовно нашої теми заняття: «Сучасна українська проза стає для кожного з читачів тестом на актуальне світосприйняття, тому що це література майбутнього нашої країни. Якщо ви знайомі лише з декількома вітчизняними авторами, в цьому немає вашої вини». І далі ... «На полицях онлайн-книгарні «Наш формат» вас зустріне Сергій Жадан, Юрій Винничук або Ірена Карпа. Українська сучасна проза так чи інакше визначає наше місце на літературній мапі світу, а громадяни постають перед людством як нація інтелігентів та культурно розвинених особистостей». (Джерело: <https://nashformat.ua/catalog/suchasna-proza-vitchyznianskykh-avtoriv>). Знайомство з новою книгою завжди приносить задоволення справжньому читачеві. А пошук таємниць, захованих на сторінках, надихає на власне бажання творити.

Літературознавці, зокрема Т. Гундорова, М. Наєнко, М. Штонь, відзначають, що українська література сучасності — це великий розвиток слова та його насичення. Сьогодні письменники використовують у своїй практиці різноманіття жанрів та форм. Але найчастіше книги українською — це цікаві збірники з невеликих есе, оповідань. У сучасній прозі співіснують різні тенденції розвитку без чітко визначеної жанрової диференціації. Її жанрово-тематичні пріоритети різноманітні (детективна, фантастична, містична, історична, філософська проза, що представлена есеями, оповіданнями, новелами, повістями, романами). У цьому ви переконаєтеся проглянувши невеличкий анонс видавництва.

«Дорослі дівчата» Каріна Армлоє

Спадок, який залишився після смерті матері, змушує трьох сестер приїхати у старий, наповнений спогадами будинок. Одна матір і різні батьки. Протилежні характери й долі. Давні образи й велика кількість так і не озвучених запитань. Усе це не сприяє близькості. Готуючи будинок до продажу, сестри випадково знаходять старий мамин щоденник, який розповідає їй історію та змінює уявлення дівчат про себе. (Джерело: <https://nashformat.ua/products/dorosli-divchata-925244>)

«#ГАЛЯБЕЗГОЛОВИ» Люко Дашвар

Благими намірами вимощений шлях до пекла. Галя сповна відчула сенс цього вислову. Її життя перевернулося лише через те, що вона прагнула допомогти іншій людині. Дівчина втратила все: роботу, чоловіка, друзів, віру в людей. Та що, як усе найбільш значуще і неймовірно починає відбуватися з нами саме тоді, коли ми намагаємося видряпатися з пекла? Це непросто, бо людина по-справжньому втрачає голову лише від двох речей: від страху і від кохання. Однак що робити, коли тебе одночасно накривають і страх, і кохання? (Джерело: <https://nashformat.ua/products/galyabezgolovy-919961>)

«Мелодія кави в тональності сподівання» Наталія Гурницька

Чарівна львів'янка і талановита письменниця, Наталія Гурницька своїм дебютним романом «Мелодія кави у тональності кардамону» довела, що ніжний і витончений, як старовинне мереживо, український жіночий роман впевнено випереджає закордонних конкурентів у яскравих обкладинках. Один із лідерів за популярністю в Україні 2014 року за рейтингом газети «Факти», він вимагав продовження. І сьогодні чарівна мелодія кави, що розповідає історію юної городянки, яка жила і кохала серед кам'яниць і брукованих вулиць міста Лева в середині позаминулого століття, зазвучить знову. У новій тональності — тональності сподівання (Джерело: <https://nashformat.ua/products/melodiya-kavy-v-tonalnosti-spodivannya-704420>)

«Таємничий вантаж незалежності» Олена Гураль

Що таке 30 років для людини? А для країни? До 30-річчя Незалежності України пропонується розповідь про одну з важливих сторінок нашого становлення – виготовлення та доставку гривні, операцію, яка отримала кодову назву «Щит України». 1992 рік, Україна робить перші кроки своєї Незалежності. Валентину Зоріну та його команді треба доставити нові надруковані гроші до Києва. Але не всі зацікавлені в успіху такої операції. (Джерело: <https://nashformat.ua/products/taemnychyj-vantazh-nezalezhnosti-925607>)

«Амадока» Софія Андрухович

Понівечений до невпізнаваності в одній із гарячих точок на Сході України, герой роману «Амадока» тільки дивом залишився живим. Це сумнівна втіха, оскільки важкі травми призвели до повної втрати пам'яті: чоловік не пам'ятає ні свого імени, ні звідки походить, не пригадує жодної близької людини, жодного фрагмента свого попереднього життя. Таким його і віднаходить жінка, любов і терпіння якої здатні творити дива: сягати найглибших пластів забуття і спогадів, поєднувати розрізнені клапти понівеченої свідомості, зшивати до купи спільну історію. (Джерело:

<https://nashformat.ua/products/amadoka-919879>)

С. Павличко в праці «Теорія літератури» зазначала, що «для сучасної літератури характерне зосередження на темних сторонах людського життя, насильстві, різноманітних проблемних та кризових моментах. Це стало реакцією на загальнообов'язковий фальшивий оптимізм радянської соцреалістичної літератури». В сучасній українській літературі в порівнянні з класичною та радянською значно більше авторів-жінок, а також жінок-критиків та літературознавців.

Багато письменників констатують брак якісної та професійної критики творів сучасних авторів. До відомих критиків сучасної української літератури належать Тамара Гундорова, Віра Балдинюк, Андрій Дрозда, Ростислав Семків, Євген Баран, Андрій Бондар, Ігор Бондар-Терещенко та Михайло Бриних. Особливістю сучасної критики є наявність у ній різноманітних методологій, зокрема постструктуралізму (Тамара Гундорова, Соломія Павличко, Марко Павлишин), фемінізму (Віра Агеєва, Тамара Гундорова, Соломія Павличко, Ніла Зборовська), неомодернізму (Сергій Квіт), герменевтики (Сергій Квіт, Євген Баран). Думки літературних критиків у ставленні до постмодернізму в українській літературі розділилися на такі позиції: прийняття постмодернізму як даності (Т. Денисова, С. Андрусів), апологія та популяризація (М. Павлишин, Т. Гундорова, Р. Семків, І. Бондар-Терещенко), консервативність та критика (І. Фізер, О. Пахльовська, Є. Баран, С. Квіт, О. Яровий). Значна кількість самих письменників та поетів є одночасно і літературними критиками: Маріанна Кіяновська, Анна Біла, Олег Соловей, Олег Коцарев, Ігор Бондар-Терещенко, Ігор Павлюк, Олександр Клименко та інші (Джерело: Харчук Р. Сучасна українська проза: постмодерний період (2008)).

Основні риси постмодерної літератури:	
1	Маргіналізм – свідомо установка на периферійність
2	Інтертекстуальність, тобто автори посилаються у своїх творах на тексти своїх сучасників чи навіть свої власні, тим самим створюючи своєрідний альтернативний канон сучасної української літератури. Такі взаємні посилання особливо характерні для текстів Костянтина Москальця, Юрія Андруховича та Юрія Іздрика.
3	Переважаюча тема творів – доля українського інтелектуала.
4	Часто героями сучасних творів стають «лузери», в сенсі соціального аутсайдерства та нонконформізму.
5	Потяг до експерименту у всьому: форма, зміст, характер, подія.
6	Додайте визначену вами рису ***

Знаменною подією в українському літературному житті була публікація роману Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу» (1996), який став бестселером та витримав десять перевидань. Також в 1990-ті роки було видано важливі романи Юрія Андруховича «Рекреації» (1992), «Московіада» (1993), «Перверзія» (1996) та Юрія Іздрика «Воццек & воццекургія» (1997). Серед романів представників «житомирської» літературної школи можна відзначити твори «Безодня» (1992) Євгена Пашковського та «Не-ми» (1998) Юрія Гудзя.

Помітними романами двотисячних років стали: «НепрОсті» (2002) Тараса Прохаська, «Кляса» (2003) Павла Вольвача, «Тема для медитації» (2004) Леоніда Коновича, «Музей покинутих секретів» (2009) Оксани Забужко, «Троянда ритуального болю» Степана Процюка (2010), «Ворошиловград» (2010) Сергія Жадана, «Століття Якова» (2010) Володимира Лиса, «Танго смерті» (2012) Юрія Винничука, «Фелікс Австрія» (2014) Софії Андрухович.

Завдання 1.

1.1. Ю Андрухович (підготувати проєкт-повідомлення)

1. Літературний портрет письменника.
2. Враження, викликане прочитанням творів письменника.
3. **Тема.** Ю. Андрухович в літературному контексті доби. «THE BAD COMPANY» Карнавальна трилогія (*Рекреації, Московіада, Перверзія*): антиколоніальний дискурс, особливості структурування образів персонажів, час і простір, ігрова складова, інтертекстуальність

Література

- Бербенець Л. Текст-Пастиш у творчості Юрія Андруховича // СіЧ. – 2007. - № 2.
- Гундорова Т. Постмодерністська фікція Андруховича з постколоніальним знаком питання // Сучасність. – 1993. - № 9.
- Логвиненко О. Нова доба нового прагне слова: Школи, напрямки, тенденції літератури у дзеркалі деміфологізації // Літ. Україна. – 1997. – 4 вересня.
- Павлишин М. Що перетворюється в «Рекреаціях» Юрія Андруховича // Сучасність. – 1993. - № 12.
- Шерех Ю. ГО-ГАЙ-ГО. Про прозу Юрія Андруховича... // Сучасність. – 1996. - № 10.

1.2. В. Шевчук. (Підготувати проєкт-повідомлення).

1. Літературний портрет письменника.
2. Враження, викликане прочитанням творів письменника.
3. **Тема.** Повість «Місяцева зозулька із Ластів'ячого гнізда»: проблема самотності людини, її призначення; людина як «центр «буття в собі»; часопростір проблематика, художні колізії, характери, особливості стилю твору.
Роман «Око прірви»: детективна й есеїстична складова; інтертекстуальність, хронотоп дороги, особливості творення образів персонажів твору, індивідуального стилю автора.

Література

1. Тарнашинська Л. Художня галактика Валерія Шевчука. Постать сучасного українського письменника на тлі західноєвропейської літератури. Монографія. – К., 2001.
2. Шевчук В. Місяцева зозулька із Ластів'ячого гнізда // Вечеря на дванадцять персон. – С. 13-85.
3. Логвиненко О. Нова доба нового прагне слова: Школи, напрямки, тенденції літератури у дзеркалі деміфологізації // Літ. Україна. – 1997. – 4 вересня.

1.3. Проза: чоловічий дискурс. Є.Пашковський. О.Ульяненко, Любо Дереш (Підготувати проєкт-повідомлення).

1. Літературний портрет письменника.
2. Враження від прочитаних творів та їхніх авторів
3. Міфоцентризм сучасної української прози.
4. Стильовий потік Є.Пашковського («Криниця для троянд». «Безодня»).
5. Концепція світу в романах О.Ульяненка («Знак Саваофа»).
6. Л.Дереш–представник нової генерації українських прозаїків. Л.Дереш-непересічна особистість. Тематика та проблематика роману «Культ». Роман «Культ» як роман покоління. Образ головного героя Ю.Банзая у романі «Культ». Дискурс дитинства у романі «Культ».

Література

1. Зборовська Н., Ільницька М. Феміністичні роздуми... – Львів, 1999
2. Зборовська Н. Романи Євгена Пешковського // СіЧ. – 1993. - № 7.
3. Зборовська Н. Перцепція феміністки у західноєвропейському дискурсі та українському письмі // СіЧ.- 2005. - № 1, 2.
4. Логвиненко О. Нова доба нового прагне слова: Школи, напрямки, тенденції літератури у дзеркалі деміфологізації // Літ. Україна. – 1997. – 4 вересня.
5. Харчук Р. «Мінімалісти» та їхнє бачення світу // Art-Line. – 1997. – № 2.
6. Харчук Р. Українська література, на штурм мас! // Art-Line.– 1997. – № 3.
7. Гундорова Т. Післячорнобильська література. Український літературний постмодерн. – К.: Критика, 2005.

1.4. Додаткові завдання виконуються у вигляді презентацій та афіш до творів чи творчості письменників.

1.4.1 Літературна казка: Леся Мовчун, Дзвінка Матіяш, Богдана Матіяш, Тарас і Мар'яна Прохаськи, Зірка Мензатюк, Галина Ткачук, Володимир Чита.

1.4.2 Пригодницька проза: Олександр Дерманський, Сергій Гридін, Леся Вороніна, Галина Пагутяк, Галина Малик, Андрій Бачинський, Олександр Гаврош, Марина Павленко.

1.4.3 Реалістична проза: Оксана Думанська, Степан Процюк, Оксана Луцевська.

1.4.4 Історичні повісті та романи: Володимир Рутківський, Марія Морозенко.

1.4.5 Автобіографічна та біографічна проза: Богдан Радиш-Маринюк, Ольга Слоньовська.

1.4.6 Детективні твори: Андрій Кокотюха.

1.4.7 Фантастична проза: Сергій Оксенюк.

Завдання 2. Написати рецензію на літературний твір, до якого готували проєкт-повідомлення.

Вимоги:

- обсяг – 2-3 стор. Друкованого тексту (А4, через 1 інтервал, 14);
- композиція особливості: назва, вступ, основна частина;
- на початку мають бути зазначені вихідні дані (автор книги, назва, місце та видавництво, де книжка побачила світ, рік видання та обсяг);
- рецензент не повинен докладно переказувати зміст твору, його потрібно лише окреслити, визначити структуру, особливості композиції;
- рецензент повинен виділи одну провідну думку-ідею, яка розкривається, ілюструється, аргументується і доводиться наприкінці;
- рецензія має містити:
 - 1) об'єктивну компоненту, бути критичним аналізом тексту (можуть розглядатися історія написання, текст і контекст, форма і зміст, специфіка назви твору, індивідуальний стиль автора тощо);
 - 2) суб'єктивну компоненту, особисту оцінку та роздуми на тему, але повинна базуватися на критичному аналізі тексту (чому надати перевагу, рецензент обирає сам);
- бажано розглядати книжку в контексті творчості автора, сучасного літературного процесу;
- слід пам'ятати, що рецензія – це передовсім порада потенційному читачеві, рекомендація, кому ця книжка може бути цікавою;
- ненормативну лексику (за винятком цитування) вживати не потрібно.

Критерії оцінювання: оцінка “*відмінно*” ставиться у випадку повного розкриття теми роботи на підставі тексту, самостійності та оригінальності мислення. Оцінка “*добре*” ставиться за повне, але не творче розкриття теми з посиланнями на текст, “*зараховано*” ставиться за достатнє та самостійне розкриття теми, підкріплене текстовим матеріалом. Оцінка “*незараховано*” ставиться у випадку невиконання роботи, недостатнього розкриття теми або несамостійного виконання роботи.

Завдання 3

Написати «відкритого» листа сучасному письменникові.

Завдання 4 (одне завдання на вибір)

1. Створити колаж (літературний, художній або музичний) до творів постмодерністів.

2. Створити «Літературну панораму» на тему «Сучасна українська література в дзеркалі художніх часописів».

Змістовий модуль 4.

Новітні тенденції в сучасній українській літературі

Практичне 13.

Гумористична постмодерна література та література для дітей.

Питання для розгляду:

1. Гумор у творах В.Суботи, Д.Бондаренка, В.Пальцуна, О.Стусенка, О.Злобіна, В.Буткевича, П.Глазового, В.Дідківського. В.Ейсмонт «Повчальні та пізнавальні казки для дорослих».
2. В.Габор «Любаска», В.Євтушенко «Старі казки на новий лад».
3. Специфічний сучасний гумор у творах Наталки Сняданко, Макса Кідрука.
4. Твори Юрія Винничука.
5. «Політ золотої мушки» Богдана Волошина.
6. «Карбід» Андрія Любки.
7. «Баборня» Мирослава Лаюка.
8. Твори Юрія Винничука.
9. «Політ золотої мушки» Богдана Волошина.
10. «Карбід» Андрія Любки.
11. «Баборня» Мирослава Лаюка.
12. «Кагарлик», «Перші українські роботи», «Череп» Олега Шинкаренка

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

Сміхова культура українського народу належить до традиційних явищ. Які б ситуації в житті не траплялися, українець завжди може побачити в них щось кумедне, незвичне, екстраординарне. Таке, з чого можна посміятися. Цьому сприяє українська лексика, що має у своєму словниковому запасі велику кількість кумедних за звучанням на позначенням слів.

В сучасній українській літературі присутні усі засоби творення комічного:
власне гумор;
іронія;
сатира, зокрема дуже поширена – соціальна;

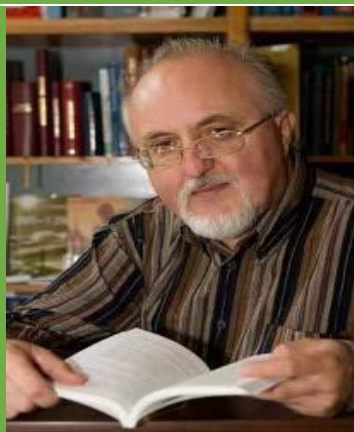
сарказм;
 гротеск, що переважно схожий на карикатуру;
 фарс, у який часто переходять усі вищеперелічені типи.

Багато авторів починають із втілення смішного доволі успішно. Наприклад, **Наталка Сняданко** у своєму творі «Колекція пристрастей». Але поступово її гумор переходить у спробу соціальної сатири та аналізу недоліків суспільства, що вже не збуджує такого веселого сміху.

А от творчість **Макса Кідрука** навпаки – є прикладом позитивнішого шляху розвитку цих тенденцій: його гумор за межами здорового глузду і пристойності у перших творах «Навіжені у Перу» та «Навіжені у Мексиці» поступово переростає в дозовану й майже завжди доречну іронію у теперішніх романах. Кідрук – вдалий приклад того, як можна припинити використовувати смішне у текстах як стильову доміную і виробити свій абсолютно інший стиль.

Юрій Винничук та його молодші послідовники використовують різні типи гумору за принципом «завжди смішно, коли хтось усрався». Вони працюють з текстами в переконанні, що варто пожартувати у такий спосіб – і любов та шана читачів завжди буде з ними. Це призводить до найбільшої проблеми сучасної української літератури – звертаючись до засобів комічного, письменники псують ним всі жанри й ефекти, які ці жанри можуть викликати.

Ця група – школа Жадана

«Хронос» та «Помирана» **Тараса Антиповича**. Твори, в яких всі засоби комічного присутні, але згладжені й стримані. Види смішного від «Хроносу» до «Помирани» логічно й доречно рухаються в бік гротеску, від більш меланхолійної іронії до соціальної сатири та творення абсурдного, приреченого на вимирання світу, хоча цей гумор у «Помирані» цілком можна назвати ліричним.

«Третій фронт» **Владислава Івченка**. Це розповідь про боротьбу чудовиськ із «кремляддю», в якій діють дивні персонажі, а ворожа навала долається завдяки фестивалю борщу.

Якщо читач має певні сподівання від жанрів трилеру, соціальної прози, фантастики, антиутопії, кіберпанку, любовного, еротичного роману, то він готовий плакати, лякатись, хвилюватись, співчувати тощо, але зовсім не очікує, що автор без попередження почне хохмити, тролити, висміювати недоліки суспільства і т.д. Тобто втрачається повноцінний ефект сприйняття, закладений у жанрі твору від початку. До цих творів можна віднести такі:

- твори Юрія Винничука;
- «Політ золотої мушки» Богдана Волошина;
- «Карбід» Андрія Любки;
- «Баборня» Мирослава Лаюка.

Група – школа Жадана. Це спроба авторів-«піджаканників» химеризувати довколишній світ та очуднювати його. Цим творам характерна абсолютна безсюжетність та постійне звернення до іронії, в місцях зовсім не очікуваних для читача. Головний художній прийом – діалоги, які ґрунтуються нібито на природному непорозумінні, але водночас дають змогу читачеві зрозуміти їх фальшивість та відчутти довге й натужне вигадування їх автором для провокування сміху. До цих творів можна віднести такі:

- «Депешмод» Сергія Жадана;
- «БЖД» Сашка Ушкалова;
- «Соня» Каті Бабкіної;
- «Гоповідання» Павла Коробчука;
- «Бомжі Донбасу» Олексія Чупи.

В сучасній українській літературі автори все виправдовують традицією постмодернізму. Іноді здається, що вони змагаються не в дотриманні

жанрових норм, глибшому психологічному і соціальному аналізу, а у вигадуванні чогось найабсурднішого.

Приклади творів цієї групи в сучасній українській літературі:

- **«Харків 1938» Олександра Ірванця.** Жанрові визначення цього твору варіюються від шпигунського трилера до антиутопії та альтернативної історії. Проте напевно можна сказати лише те, що в цьому творі дотримано усі традиції літературного угруповання «Бу-Ба-Бу» – звертання до бурлеску, балагану й буфонади, з яким «бубабісти» стартували в 90-х рр 20 ст. і зруйнували систему української радянської літератури. Проте в 2017 році, напевно, таки трохи запізно звертатися до цієї художньої практики.

- **«Третій фронт» Владислава Івченка.** Це розповідь про боротьбу чудовиськ із «кремляддю», в якій діють дивні персонажі, а ворожа навала долається завдяки фестивалю борщу.

- **«Одного разу на Дикому Сході» Владислава Івченка.** Це абсолютно неконтрольована в своєму абсурді розповідь про пригоди персонажів, яку автор намагається поєднати з атмосферою громадянської війни початку 20 ст.

- **«Час смертохристів» Юрія Щербака.** Це історія про майбутнє, в якому московська держава перемагає. Цей твір – яскраве підтвердження тому, що автор без надмірних і часто недоречних іронії та сарказму абсолютно не вміє показати недоліки суспільства.

- **«Кагарлик», «Перші українські роботи», «Череп» Олега Шинкаренка.** Для всіх цих творів характерні деконструкція, пародія та кітч, в кожному з них автор вправляється в тому, щоб якомога ефектніше «погнати», критикує всі верстви і явища суспільного життя – масову поп-культуру; політику; гендерні, національні, соціальні стереотипи.

- **«Хронос» та «Помирана» Тараса Антиповича.** Твори, в яких всі засоби комічного присутні, але згладжені й стримані. Види смішного від «Хроносу» до «Помирани» логічно й доречно рухаються в бік гротеску, від більш меланхолійної іронії до соціальної сатири та творення абсурдного, приреченого на вимирання світу, хоча цей гумор у «Помирані» цілком можна назвати ліричним.

Письменники намагаються створити жанрові тексти серйозними й такими, які б викликали у читачів зворушення і співчуття, проте зазвичай не викликають цих емоцій у читача.

Якщо подивись під іншим кутом зору на прірви розпачу, вигадані й зовсім не реалістичні трагедії, страшні таємниці з минулого, мінети на тлі пасторальних сільських пейзажів, запахи м'яса, жорстокі помсти у цих відверто поганих жанрових творах, то можна принаймні весело посміятися. Авторів та твори, які можна віднести до цієї групи: твори Люко Дашвар; Христина Лукашук «Курва».

Прогресивний шлях для розвитку гумористичного напрямку в літературі – це вміння розповісти про будь-що смішно, але водночас не огидно, заплутано чи надміру сатирично. Тому сьогодні найбільша надія не на сучасних українських письменників, а на той гумор, що активно поширюється у соціальних мережах: люди намагаються розповідати смішно й дотепно про актуальні суспільні проблеми, не впадаючи в зайвий повчальний пафос, не вправляючись у псевдопостмодерністських експериментах та не вишукуючи проблем там, де їх насправді нема.

Володимир Лис

Жанна Куява

Світлана Талан

- **Твори Володимира Лиса.** Кожен його роман – це опис жахливих вигаданих трагедій, довжелезних родинних історій, розказаних ним же штучно створеним поліським суржи́ком. Письменник весь час балансує на межі в передчутті страху, від якого часом стає смішно.
- **Жанна Куява** «Дерево, що росте в мені» – найкраща послідовниця Люко Дашвар – намагається творити дуже трагічну жіночу прозу.
- **Твори Світлани Талан.** Авторка намагається писати про проблеми жінки, які насправді не є проблемами в сучасному суспільстві. Зазвичай це не проблеми її реалізації в професійному чи особистому житті, а фанатичний пошук єдиного кохання, що завжди приречене на поразку, й обов'язково супроводжується божевільними сценами зі сльозами та істериками. Часто для підсилення ефекту у твір додаються інваліди, але не для того, щоб проаналізувати соціальний зріз проблеми, а для того, щоб зробити ще страшніше й огидніше.

Література для дітей та юнацтва – художні твори різних родів і жанрів, що на рівні своєї формозмістової єдності адресовані читачу відповідної вікової категорії, задовольняють його емоційні, естетичні й етичні запити, можуть мати подвійну рецепцію (дитина й дорослий), взаємозалежні від законів, властивих художній словесності взагалі. Залежно від вікової категорії читача її доцільно диференціювати на літературу для

дітей (дошкільний і молодший шкільний вік) і підлітковою юнацьку (середній і старший шкільний вік).

Після здобуття Україною незалежності ініціатива у виданні дитячої літератури перейшла до приватних видавництв, головами яких часто є відомі українські прозаїки й поети. Літературу для дітей друкує видавництво «А-ба-ба-га-ла-ма-га», директором якого є поет Іван Малкович. Інша українська поетеса Мар'яна Савка є головним редактором та співзасновником «Видавництва Старого Лева». Низку творів для дітей і підлітків друкують видавництва «Грані-Т» і «Розумна дитина». Загалом видавництва дитячої літератури українською мовою належать до найуспішніших в Україні. В Україні є Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва, який є співзасновником недержавної премії дитячої літератури «Великий Їжак».

Татуся Бо (Тетяна Комлик) - письменник-блогер-гуморист з Полтави. Вона мріє на чистій літературній мові, а нотатки в своєму блозі пише полтавським суржиком. Збірник віршів і казок Татусі Бо - "Засіналочки"
<https://www.kinderbook.com.ua/stihi/zasinalochki.html>

Сашко Лірник - казкар-лірик, актор, телеведучий, автор телепрограм і постановок. У казках Сашка Лірника - все багатство душі і історії українського народу. Чудова книга українських казок, яка так і називається "Казки Лірніка Сашка"
https://www.kinderbook.com.ua/skazki/kazki_lirnika_sashka.htm

Бачинський Андрій. Покликання дитячого письменника взяло верх над пристрастю інженера-конструктора та подарувало чудового оригінального автора дитячої літератури. Він брав участь в проєкті "10 історій для хлопчиків" і в цій книзі шанувальники також можуть знайти розповідь його авторства.

https://www.kinderbook.com.ua/pochitat-na-9-13-let/10_istoriy_dlia_hlopciv.html

Його діалогія «Детективи в Артеку»

<https://www.kinderbook.com.ua/pochitat-na-9-13-let/detektivi-v-arteku.html>

Сучасний популярний український письменник, він також відомий під псевдонімами Сашко Володарський та Назар Дібров. Творчість Сашка Дерманського насамперед орієнтована на дітей молодшого та шкільного віку. Творам письменника властиві яскраві і привабливі персонажі, веселі історії і захоплюючі пригоди, завдяки чому діти читають їх на одному диханні. Чудове Чудовисько

<https://www.kinderbook.com.ua/index.php?route=product/search&search=Чудовисько>

Стонадцять Халеп Остапа квіточки

<https://www.kinderbook.com.ua/skazochnye-povesti-rasskazy-do-9-let/stonadcyat-halep-ostapa-kvytochki.html>

Завдання

1. Висвітліть дослідження Е.Егар та О.Папуші.
2. Складіть хмаринку тегів за літературними термінами теми.
3. Познайомитися з творчістю(на вибір) письменника – гумориста:
4. Створити **рекламний буклет** про творчість гумориста.
5. Познайомитися з сучасною літературою для дітей. Прочитати твір на вибір. Написати **кіносценарій** за прочитаним твором.

Структура сценарію:

1. Час і місце дії.
2. Опис дії.
3. Ім'я героя.
4. Репліка героя.
5. Ремарка.
6. Титр.

Приклад літературного сценарію:

Літній ранок. На вулиці світло. Загальний план: житловий будинок, біля нього проїжджа частина, світлофор. З під'їзду виходить Антон. Він чекає, коли загориться зелене світло, і переходить вулицю, рухаючись в бік камери. Наступний план. Паркан, за ним знаходиться парк. Антон йде вздовж паркану, камера слідує за ним. Далі за планом.

І так далі по кожній сцені: хто, що, куди і навіщо. Тобто літературний сценарій - це докладний опис того, що буде відбуватися в кожній сцені фільму.

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

<https://wordart.com>
<https://archive.chytomo.com/digest/chi-vmiyut-suchasni-ukraiinski-pismenniki-smiyatisya>
<https://uk.wikipedia.org/wiki>

Практичне 14. Карнавал як спосіб моделювання світу в українській літературі постмодерної доби

Питання для розгляду:

1. Карнавал як нова іронічна поведінка.
2. Вихід поезії як суто внутрішнього ліричного феномену на контакт із зовнішньою реальністю.
3. Десакралізація поета-месії з позиції представника молодіжної субкультури – божественного героя. Образ поета божественного.
4. Маскуліно-еротична символіка.
5. Сміхове розвінчання сучасного світу та еволюція бубабістського карнавалу в романах Ю.Андруховича. поєднання традицій котлярівщини та неоавангардизму.

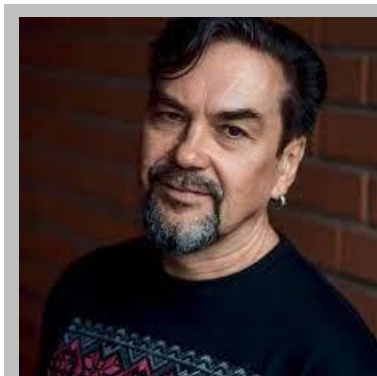
ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

Термін «карнавалізація» вперше був використаний Михайлом Бахтіним, українським філософом та літературознавцем, у його книзі «Франсуа Рабле і народна культура Середньовіччя і Ренесансу». М.М. Бахтін розглядає роман французького письменника «Гаргантюа та Пантаґрюель», в якому вказує на численні елементи гіперболізації, видовищності, міфічності, контрастності, що, на його думку, робить цей твір зразком карнавального мистецтва.

Діяльність угруповання Бу-Ба-Бу, за визначенням Тетяни Гундорової, українського літературознавця, є «особливим культурним феноменом», оскільки учасники товариства відмовилися від занадто серйозного сприйняття літератури, натомість занурюючись у «низьку» культуру, де правила перевернуті цінності, сміх та пародії на відомі образи. У своїй творчості члени угруповання продовжують традиції Г.Сковороди, І. Котляревського, модерністів, шістдесятників, ще й активно використовують надбання бароко та постмодернізму, дотримуючись естетики карнавалу. (Джерело <http://ukrconf.l.kpi.ua/>)

Молодіжні субкультури.

Існує безліч молодіжних субкультур, як і безліч стереотипів про те, що субкультура - це обов'язково погано. Свідчення тому, що половина безграмотних у цій справі людей вважають, що всі неформали (люди зрізних субкультур) є божевільними сектантами. Молодіжна субкультура – це будь-яке об'єднання молоді, що має власні елементи культури, а саме: мову (сленг), символіку (зовнішня атрибутика), традиції, тексти, норми і цінності. Усі молодіжні субкультури умовно можна поділити на дві великі групи. До першої належать так звані «традиційні» молодіжні субкультури, тобто такі, які мають довгу історію (хіпі, панки, байкери, рокобіли, бітломани), та «новітні», що виникли вже в останнє десятиліття (толкієністи, індіаністи, уніформісти, трешери, брейкери, репери, рейвери, металісти. (За джерелом <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/>)

Юрій Андрухович (відомий також як Патріарх) — поет, прозаїк, перекладач, есеїст. Живе і працює в Івано-Франківську. Віце-президент АУП. Присутність Андруховича в Івано-Франківську стала вагомим чинником ферментації т. зв. «станіславського феномену» та формування місцевої мистецької еліти.

Творчість Ю. Андруховича має значний вплив на перебіг сьогоденного літературного процесу в Україні, з його іменем пов'язані перші факти неупередженого зацікавлення сучасною українською літературою на Заході. Західна критика визначає Андруховича як одного із найяскравіших представників постмодернізму, порівнюючи за значимістю у світовій літературній ієрархії з Умберто Еко. Його твори перекладені польською, англійською, німецькою, російською, угорською, фінською, шведською, іспанською, чеською мовами й есперанто. Творчий доробок Юрія Андруховича формально можна поділити на два головні річища: поетичне й прозове. Його поетичний дебют відбувся в першій половині 80-х рр., і завершився виходом у світ збірки «Небо і площі» (1985), загалом прихильно зустрінutoї критикою. Того ж таки року Юрій Андрухович разом із Віктором Небораком та Олександром Ірванцем заснував поетичну групу Бу-Ба-Бу (скорочення від "бурлеск – балаган – буфонада"), значення якої для кожного з трьох її учасників з роками змінювалося — від чогось на кшталт "внутрішнього таємного ордена" до "прикладної квазіфілософії життя". Проте друга поетична збірка Юрія Андруховича («Середмістя», 1989) носить швидше не "бубабуїстський", а "елегійно-класицистичний" характер. Вповні "балаганно-ярмарковою" можна вважати натомість третю збірку –

«Екзотичні птахи і рослини» (1991), яка волею автора мала б носити підзаголовок «Колекція потвор». Поетичне рчище Юрія Андруховича вичерпується десь наприкінці 1990 року і завершується друкованими поза збірками циклами «Листи в Україну» (Четвер. №4) та «Індія» (Сучасність. 1994. № 5). Домінантою поетичної картини Юрія Андруховича в усі періоди його творчості видається напружене шукання "духовної вертикалі буття", суттєво занижене тенденцією до примирення "вертикального з горизонтальним". Звідси — стале поєднання патетики з іронією, нахил до стилізаторства і заміна "ліричного героя" щоразу новою "маскою". Західна критика визначає Андруховича як одного із найяскравіших представників постмодернізму, порівнюючи за значимістю у світовій літературній ієрархії з Умберто Еко. Його твори перекладені 8 європейськими мовами, у тому числі роман «Перверзія» опублікований у Німеччині, Італії, Польщі. Книга есе видана в Австрії. З прозових творів Юрія Андруховича найперше був опублікований цикл оповідань «Зліва, де серце» (Прапор. 1989) майже фактографія служби автора у війську, своєрідна "захалявна книжечка", що поставала під час чергувань у вартівні. У 1991 році з'являється друком параісторичне оповідання «Самійло з Немирова, прекрасний розбишака» (Перевал. № 1), що ніби заповідає характерні для подальшої прози Андруховича риси: схильність до гри з текстом і з читачем, містифікаторство (зрештою, достатньо прозоре), колажність, еротизм, любов до магічного і надзвичайного. Романи «Рекреації» (1992), «Московіада» (1993) та «Перверзія» (1996) при бажанні можна розглядати як трилогію: героєм (антигероєм) кожного з них є поет-богема, що опиняється в самому епіцентрі фатальних перетворень "фізики в метафізику" і навпаки. Усі романи доволі відчутна жанрово-стилістична суміш (сповідь, "чорний реалізм", тріллер, готика, сатира), час розвитку дії в них вельми обмежений і сконденсований: одна ніч у «Рекреаціях», один день у «Московіаді», п'ять днів і ночей у «Перверзії».

Завдяки символізації тексту, алюзіям, ремінісценціям Ю.Андрухович досягає багатозначності тексту. Він подаю читачеві безліч моделей світу, відмовляючись від єдиної точки зору. Автор передає абсурдність сучасності, відсутність єдності, наголошує на тому, що реальність та ілюзія втрачають чіткі межі. Іронія в його творах стає своєрідною лінзою, через яку проходять та переосмислюються сучасні проблеми соціуму. (За джерелом <https://ukrlit.net/item/128.html>)

Роман «Рекреації» був написаний у вересні 1990-го року і відразу по виходу набув непередбачуваного розголосу. Назва має подвійне значення: «рекреації» у перекладі означають – наново- творення, перепочинок, відтворення, відновлення, воскресіння, відродження. Карнавалізм стає основою твору: перевдягання і маскування, нехтування соціальними стереотипами, ламання сексуальних табу, осквернення святинь, сміх над серйозними речами, пародія. Автор демістифікує як образ національного

поета, так і сам карнавал. У романі відбувається побудова, а потім знищення межі між реальним світом і світом карнавальним. «Рекреації» спрямовані на деканонізацію та переосмислення культури, літератури, взагалі місця України в світі.

Роман жахів «Московіада» презентував колекцію пізньорадянських ідеологем. Зануривши свого героя в атмосферу Москви, столиці радянської імперії, автор використовує форму роману-подорожі. «Московіада» – це історія ще досить молодого українського поета Отто фон Ф., який навчається в Москві, у Літературному інституті, вищі курси якого на початку 90-х закінчив і сам автор роману. У романі описується один день поета, а саме субота – день, вільний від лекцій. Перші рядки твору – і перед нами самоіронічна, невдоволена життям незалежна особистість: *«І ти, український поет Отто фон Ф., ти фізично відчуваєш, як гризуть тебе докори сумління, як вони проїдають у тобі діри щораз більшого діаметра, аж колись ти вийдеш у коридор гуртожитку цілком прозорим, дірчастим, і жоден калмик навіть не привітається з тобою. Але нема на це ради – вірші твої, певно, лишилися в атмосферних полях України, московські ж поля виявилися надто щільними для їхнього солов'їного проникнення»*. Культ незалежної, вільної особистості характерний для світосприйняття постмодерніста. Роман «Московіада» уже зарахований до класики. Використання буфонади в творі дало привід для порівняння «Московіади» з «Енеїдою» І. Котляревського, а сатиричне ставлення до історичних та національних міфів є підставою для порівняння із творами польського письменника Віктора Гомбровича.

Художню тканину «Московіади» наскрізь пронизує іронічність і пародійність. Практично на кожній сторінці автор виявляє себе неабияким майстром вишуканого іронічного письма. Роман насичений ремінісценціями – найбільш з Шевченка, українського фольклору, трапляються автоцитати з Андруховича. Автор у романі химерно сполучає і переплітає найрізноманітніші стилі: науковий, розмовний, сленговий.

«Перверзія» – це роман про український літературний карнавал та про Європу. У «Перверзії» творять характерні сюжетні мотиви фантастичного, авантюрного, пригодницького, любовного, а в цілому – карнавального роману. «Перверзія» – завершальний твір карнавальної трилогії. Простежуються очевидні зв'язки цих творів. Цього разу йдеться про загадкове зникнення українського поета і культуролога Станіслава Перфецького. Про венетійські пригоди Стаха Перфецького ми довідуємося із пакета, переданого Ю.Андруховичу, котрий розміщує лавину текстів у певній послідовності. Яскрава любовна історія героя переплітається з детективною лінією постійного переслідування Перфецького з боку загадкової організації. Центральне місце в романі посідає міжнародний науковий семінар з виходу із ситуації посткарнавальної, постмодерністської кризи. Кожна з доповідей в романі пародіює різні способи сучасного розв'язання проблеми: феміністичного, езотеричного, міфологічного тощо.

Сама конференція постає своєрідною мовною авантюрою, що не розв'язує жодних проблем, а забавляється сама з собою. У романі «Перверзія» здійснено спробу радикального виходу за межі традиційного українського кола проблем – гротеск, іронія, містика й еротика, забави з мовою на тлі авантюрно-детективної історії в місті Венеції стали тією живою сумішшю, що спричинила успіх перших видань роману. Роман перекладений англійською, польською, сербською, фінською мовами.

«Дванадцять обручів» (2003) – сюжетним тлом роману слугує українська державність періоду пізнього Кучми, яку показано з гіркою іронією. Сюжет про Антонича – поета, якого автор прагне показати як «проклятого поета». Це оповідь про любовний трикутник та мандрівку до пансіонату в Карпатах, що обростає великою кількістю доповнень: сни, спогади, листи, начерки романів, відеокліпи. Всі ці фрагменти легко переходять один в одного і побіжно зачіпають величезне коло питань. Текстом розсипано безліч цитат, натяків, інсценувань Антоничевих віршів. Андрухович не приховує захоплення його поезією: все, що відбувається в книзі, відбувається для вшанування Антонича. Назва роману та всіх його розділів – рядки поезій. Кожен з персонажів потрапляє у вірш і далі живе за його законами. Власне, Антонич – теж один із персонажів, він з'являється багато разів, і щоразу в новому образі. Андрухович вирішує заперечити традиційне трактування постаті поета. Варто додати, що цей роман взагалі про складність або й неможливість порозуміння між громадянами однієї країни, між чоловіком і жінкою тощо.

«Таємниця» (2007) – автобіографічний твір про дитинство письменника, його розуміння поезії, вітчизни, людського буття загалом. Про все це йдеться у семи розмовах автора із таємничим німецьким журналістом, який, передавши диски Ю.Андруховичу з розмовами, потрапив у автокатастрофу. При цьому прозаїк веде розмову не з собою, а зі своїм читачем. Він розповідає про своє дитинство, шкільні і студентські роки, навчання в Літінституті, книги.

«Лексикон інтимних міст» (2011) – найбільший за обсягом твір Юрія Андруховича. Невтомний мандрівник Україною, Європою, Америкою, автор розповідає нам 111 історій про 111 міст, з якими йому пощастило пережити щасливі й не дуже, але завжди інтимні – у широкому значенні цього слова – пригоди. Історії розташовані в алфавітному порядку за географічними назвами. Тексти книги доволі різножанрові, є есеї та оповідання, вірші Юрія Андруховича. Цікаві описи Києва та Москви, Львова та Берліна, Вроцлава та Парижу, Єнакієвого та Нью-Йорка. Видав «Лексикон» Міжнародний поетичний фестиваль Meridian Czernowitz та його президент Святослав Померанцев. Всі тексти вмістилися на 480 сторінок.

Завдання

1. Знати літературознавчі терміни: постмодернізм, авангардизм, гра, карнавалізація, буфонада, кіч.
2. Підготувати відеопрезентацію на тему «Творчість Юрія Андруховича у контексті посмодернізму».
3. Вивчити одну із найновіших поезій Ю.Андруховича, здійснити її художній аналіз.

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

<https://ukrlit.net/item/128.html> Українська література

<http://ukrconf.fl.kpi.ua/wp> матеріали конференції

<https://lektsii.net/4-3486>. лекційний міні-курс

<http://www.kdu.edu.ua/gazeta/2009/8/14.htm> публікація

ЛІТЕРАТУРА

1. Бу-Ба-Бу (Юрій Андрухович, Віктор Неборак, Олександр Ірванець): Вибрані твори: Поезія, проза, есеїстика — Львів: ЛА «Піраміда», 2009.
2. Несисюк О. «Енеїда» І.Котляревського та «Рекреації» Ю.Андруховича як знакові твори української літератури /О.Несисюк // Українська мова та література. 2000. №42. С.1 – 2.
3. Поліщук О. Позиція персонажа в українській постмодерній прозі /О.Поліщук// Слово і час. 2003. №2. С.70 – 74.
4. Севрук О. Урбаністичний простір у романах Ю.Андруховича / О.Севрук // Слово і час.2010. №3. С. 70 – 80.
5. Українські літературні школи та групи 60—90-х рр. ХХ ст.: Антологія вибраної поезії та есеїстики / Упоряд., автор вступ. слова, біобібліограф. відомостей та прим. Василь Ґабор. — Львів: ЛА «Піраміда», 2009.
6. Харчук Р. Юрій Андрухович – «Орфей хронічний» / Р.Харчук //Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: Навч. посібник. К., 2008. С.127 – 154.
7. Хомеча Н. Діалог епох: українське бароко і постмодернізм («Екзотичні птахи і рослини» Ю. Андруховича) / Н.Хомеча // Слово і час. 2003. № 11. С.59 – 65.
8. Шептицька Т. Європейський дискурс творчості Ю.Андруховича / Т.Шептицька // Сучасність. 2005. №9. С.128–134.

9. Українські літературні школи та групи 60—90-х рр. ХХ ст.: Антологія вибраної поезії та есеїстики / Упоряд., автор вступ. слова, біобібліограф. відомостей та прим. Василь Габор. — Львів: ЛА «Піраміда», 2009.

Практичне 15. **Сучасна українська біографістика.**

Питання для розгляду:

1. Біографічний роман Валерії Врублевської «Шарітка з Рунгу» -життєпис Ольги Кобилянської.
2. Роман Горак «Твого ім'я не вимовлю ніколи».
3. Вролодимир Єшкілев «Усі кути трикутника».
4. Барбара Редінг «Безумці».
5. Психобіографічна проза Степана Процюка («Троянда ритуального болю», «Маски опадають повільно», «Чорне яблуко»): психосемантика та психопоетика.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

Біографія як жанр має давні традиції в художній літературі. Життєпис видатних особистостей, започаткований ще у Давній Елладі, мав подальший розвиток в усі наступні епохи з врахуванням суспільно-історичних потреб. Інформативні, дидактичні акценти доповнювалися соціально значимими, художньо-естетичними, що створювало умови для нових жанрових утворень та модифікацій. Сучасна біографістика має свої види: художня, наукова, академічна. Більшість текстів розрахована на дорослого читача. Проте в останні десятиліття з'явилося багато творів, адресованих дітям, зокрема підліткового віку. Ці тексти мають ознаки художньої біографії. У сучасній українській літературі біографічний жанр – романи, повісті, – репрезентований творами О. Гавроша, М. Морозенко, В. Рутківського та оповіданнями І. Андрусяка, А. Багряної, Л. Ворониної, Н. Воскресенської, Л. Денисенко, Б. Жолдака, О. Ільченка, А. Кокотюхи, А. Крачковської, К. Лебедевої, Л. Дереша, І. Роздобудько, М. Павленко, С. Процюка та ін. (Джерело <https://chl.kiev.ua/KEY/Books/ShowBook/672>)

Завдання

1. Підготувати проєкт про творчість і твір одного із запропонованих авторів.
2. Написати есе на одну з тем:
 - Живий діалог з митцем-постмодерністом.
 - «Потрібно навчитися бачити завжди душею».

-Візія світу у творчості сучасних авторів.

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

<https://www.ukrlib.com.ua/> сайт української літератури

Практичне 16.

Феміністична концепція сучасної української літератури

Питання для розгляду

1. Фемінізм як науковий напрям і суспільний рух.
2. Особливості української феміністичної прози, її відмінність від руху емансипатор, агресивні форми.
3. Відверто поліфонічна постмодерністська фактура романів О. Забужко, С. Пиркало, М. Кривенко, М. Матіос, Г. Пагутяк, Є. Кононенко.

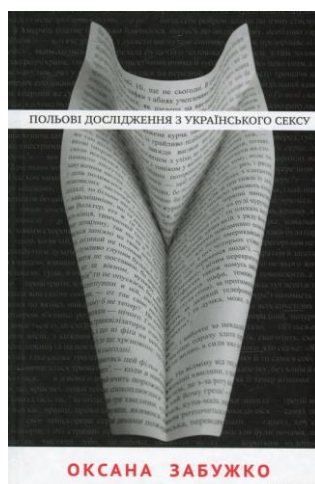
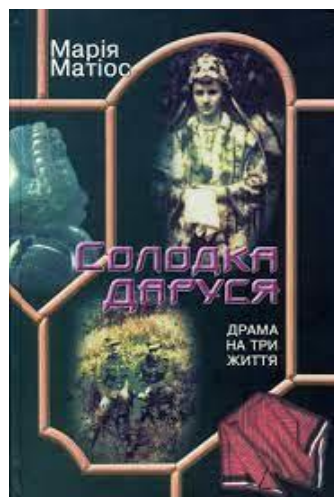
<https://uk.wikipedia.org/wiki>

<https://ukrlit.net/info/integration/19.html>

ТЕОРЕТИЧНИЙ ЕКСКУРС

Фемінізм - теорія рівності двох статей, яка творить ідейну основу організованого руху жінок. Суттю феміністичних переконань є думка, що жінка зазнає суспільної дискримінації, насамперед через приналежність до своєї статі.

Жіноча проза - явище глибоко індивідуалістичне, неоднорідне й строкате за своєю природою. Врахування тем, образів, художнього світу, відкритих з точки зору жінки, доповнює художні погляди та інтерпретацію дійсності чоловіків-письменників, а також забезпечує цілісність літературного портрета доби.

Визначною представницею сучасної жіночої прози є **М. Матіос**. Знакове місце у прозі М. Матіос займає тема репресованої жіночої свідомості, яка постає в соціальному, національному, екзистенційному, гендерному, психологічному та психоаналітичному аспектах. У творах «Просили тато-мама», «Юр'яна і Довгопол», «Солодка Даруся», «Майже ніколи не навпаки», «Щоденник страченої», «Москалиця» моделюються такі буттєві ситуації, в яких максимально виявляє себе проблема внутрішньої свободи жінки та вибору нею життєвого шляху (за джерелом <https://ukrlit.net/info/integration/19.html>)

У даному контексті вигідно вирізняється талант **Євгенії Кононенко** – сучасної української письменниці та перекладачки, творчість якої представляє сучасний літературний простір, зорієнтований на відкриття жіночого світобачення, переосмислення образів, кодів, концептів, символів, міфологем, знаків світової фемінної традиції. Із ключових романів Євгенії Кононенко, які зараховують до жанру жіночої прози (але із вкрапленнями ознак інших жанрів) є – «Імітація» та «Зрада», де провідним образом в канві текстів письменниці стає образ жінки зламу століть, яка опинилась на роздоріжжі, яке символізує життєві зміни, зміни вражень, досягнення незвіданого, рух як вперед, так і назад. (за джерелом <https://zounb.zp.ua/resource/pokazhchyky/fenomen>)

Галина Василівна Пагутяк (Москалець) народилася 26 липня 1958 р. у с. Залокоть Дрогобицького району на Львівщині у родині педагогів,

Після виходу повісті «Захід сонця в Урожі» літературознавці почали називати Галину Пагутяк «останньою Ольгою Кобилянською». Давно уже ніхто з жінок в українській літературі так не заворожував читача своєю міфопоетичною прозою, як це робить Галина Пагутяк. Вона ввійшла в літературу рано, двадцятитрирічною дівчиною, ввійшла стрімко і сміливо. Дебютувала великими творами, і в кожному була іншою. Згодом Галина подивувала своїх прихильників філігранною малою прозою. У своїх новелах в декількох рядках, в одному абзаці, вона творить надзвичайної сили й яскравості образи. (за джерелом <https://zounb.zp.ua/resource/pokazhchyky/fenomen>)

Оксана Забужко – одна з найбільш епатажних, екстравагантних творчих постатей у мистецькому просторі сучасної України.

«**Польові дослідження з українського сексу**» (1996) став оригінальною спробою пояснити жіноче буття як людський «неталан» і спробу боротися з ним. Успіх роману найперше в тому, що в ньому з'являється нова героїня – гранично суб'єктивна, сексуальна, інтелектуальна, яка своїм бунтом свідчить, що профанний час національного відродження – це насправді час апокаліптичний, в якому під сумнів ставиться материнство, деградує маса, владарює не майбутнє, а минуле. Роман Забужко складений у формі лекції на тему психоаналітики жіночої душі.

«**Я, Мілена**» – ретельно виписана повість про особисті, фахові й інтимізовані колізії жінки, котра стає популярною телеведучою. Тому повість можна ще читати як авторську іронію з приводу свого скандального роману «Польові дослідження», коли твір за наміром мав би стати актуальною філософією жіночого буття, обертається в читацькому споживанні сексуально розбещеною картинкою.

Сюжет нефантастичної повісті «**Інопланетянка**» такий: молода жінка втікає від труднощів реального життя на дачу, де їй починає привиджуватись Посланець, з котрим вона веде розмови. Героїня – письменниця-авторка, яка почувається в реальному житті інопланетянкою та переживає екзистенційну нудьгу, спостерігаючи за буденним і звичним людським життям. Вона прагне писати і процес народження письма стає об'єктом спостереження з боку комп'ютерного інфернального Посланця. Отже, бачимо, новий ракурс проблеми свободи і творчості. Творчість для Ради – передусім звіт перед Богом, перед собою-в-ідеалі, а потім перед людьми.

(за джерелом <https://zounb.zp.ua/resource/pokazhchyky/fenomen>)

Завдання

- 1.Скласти сенкан про сучасну літературу.
2. Вивчити літературознавчі терміни: жіноча проза, гендерний аналіз, фемінізм.
- 3.Підготувати відеопрезентацію за творчістю однієї з письменниць.

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

<https://uk.wikipedia.org/wiki>

<https://ukrlit.net/info/integration/19.html>

<https://zounb.zp.ua/resource/pokazhchyky>

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Варіант 1

1. Продовжіть речення: "Молодих авторів приваблюють ... "
 - А модерністські та реалістичні віяння
 - Б неоавангардистські й постмодерністські віяння
 - В імпресіоністичні віяння
 - Г неоромантичні віяння

2. На які типи поділяється сучасний літературний процес? *(дві правильні відповіді)*
 - А на розважальну й серйозну літературу
 - Б на класичну й авангардистську літературу
 - В на масову та елітарну літературу
 - Г на тривіальну та елітарну літературу

3. Яка література позбавлена естетичної цінності?
 - А масова
 - Б елітарна

4. Такі жанри як комікси, детективи, трилери, любовні романи, належать до ...
 - А елітарної літератури
 - Б масової літератури
 - В до обох типів

5. Який літературний напрям домінує в сучасній літературі?
 - А романтизм
 - Б постмодернізм
 - В модернізм
 - Г імпресіонізм

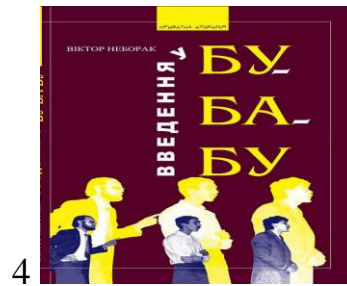
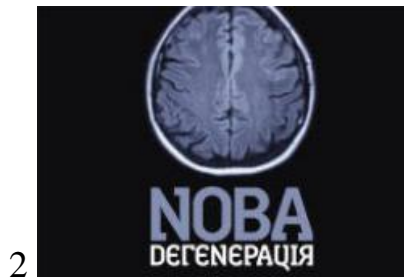
6. Вкажіть ознаки постмодернізму *(чотири правильних відповідей)*
 - А гра зі словом і чужим текстом;
 - Б особлива увага до внутрішнього світу особистості;
 - В змішування стилів;

Г наскрізна іронічність (де плачуть модерністи, там сміються постмодерністи);

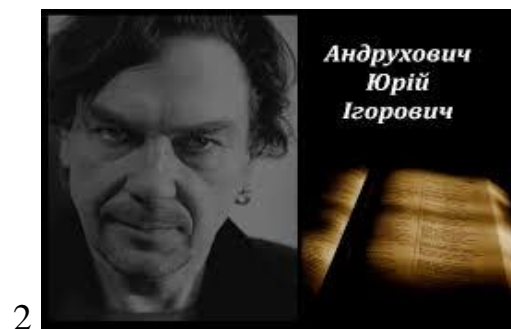
Ґ закодованість тексту.

Д принцип точної відповідності реальній дійсності

7. Одним із помітних літературних угруповань постмодерністів є ...
варіанти відповідей

8. Вкажіть визначного діяча в угрупованні "Бу-Ба-Бу"

9. З текстом якого відомого поета «грається» О. Ірванець?
 «Любіть Оклахому! Вночі і в обід,
 Як неньку і дедді достоту!
 Любіть Індіану! Й так само любіть
 Північну й Південну Дакоту...»

варіанти відповідей

А В.Симоненко "Задивляюся у твої зіниці"

Б В.Сосюра "Любіть Україну!"

В М.Вороний "До України"Г

Г Т.Шевченко "І мертвим, і живим, і ненародженим..."

(за джерелом <https://naurok.com.ua/test/suchasna-ukra-nska-literatura-sul-44633.html>)

КЛЮЧІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Б	В	А	Б	Б	А В Г Г	Г	Б	Б

Варіант 2

1. Уперше термін «постмодернізм» згадується

А) 1969 Б) 1990 В) 2000 Г) 1917

2. НЕ належать до ознак постмодернізму

А) гра зі словом і чужим текстом ; Б) змішування стилів;
 Г) наскрізна іронічність; Г) безапеляційне заперечення традицій;
 Д) закодованість тексту ; Е) підкреслена національність

3. Укажіть термін (уживається в ознаках постмодерного дискурсу) за його визначенням: розмірковування, внутрішня зосередженість, аналіз власних роздумів і переживань.

А) Алюзія;
 Б) Ремінісценція;
 В) Рефлексія;
 Г) Постмодернізм.

4. Представниками української поезії кінця ХХ - початку ХХІ століття є всі вказані поети, КРІМ:

А) Василя Герасим'юка;
 Б) Володимира Підпалого;
 В) Івана Малковича ;
 Г) Ігоря Павлюка.

5. Укажіть прізвище митця, який, характеризуючи завдання сучасного літературного процесу, відзначив, що літератори прагнуть „зруйнувати Карфаген української провінційності”.

- А) Юрій Шевельов;
- Б) Юрій Дараган;
- В) Юрій Тарнавський;
- Г) Юрій Андрухович.

6. Укажіть назву нової літературної течії, характерної для „Львівсько-франківської” школи сучасних прозаїків, організації „ЛуГоСад” та ін.

- А) Екзистенціалізм;
- Б) Футуризм;
- В) Постмодернізм;
- Г) Імпресіонізм.

7. Хто із сучасних українських авторів присвятив ці рядки українським військовим?

- А) Ігор Римарук;
- Б) Ірина Цілик;
- В) Кость Москалець;
- Г) Юрій Андрухович.

*Ти, головне, повертайся додому,
Врешті знімай заплюжені берці,
І вчися наново жити потому,
З перепрошеною вірою в серці.*

*Ти, головне, повертайся, здолавши
Чистого зла непрожований стогін,
І відпускай цю ненависть назавше
Посеред мирної тиші густої*

8. Який з альманахів і часописів є зайвим?

- А) «Світовид»;
- Б) «Гігієна»;
- В) «Світозар»;
- Г) «Містеріум»

9. Хто із цих поетес належить до феміністичної течії?

- А) Галина Погутяк;
- Б) Мар'яна Савка;
- В) Оксана Забужко;
- Г) Людмила Таран.

10. Яка з цих літературних премій є головною для українських письменників?

- А) Національна премія України імені Т.Г.Шевченка;
- Б) Книга року ВВС;
- В) «ЛітАкцент» року;
- Г) Фонду Гелен Щербань-Лапіка.

11. Вірші якого українського поета були покладені в основу пісні львівського гурту «Плач Єремії» «Вона»?

- А) Олег Коцарєв;
- Б) Віктор Неборака;
- В) Кость Москалець;
- Г) Ірина Цілик.

12. Установіть відповідність між угрупованням та представниками

А) «Бу-Ба-Бу»	1. І. Андрусак, С. Процюк
Б) «ЛуГоСад»	2. І. Малкович, О. Забужко
В) «Пропала грамота»	3. І. Лучук, Н. Гончар
Г) «Нова дегенерація»	4. Ю. Позаяк, В. Недоступ
Ґ) «Вісімдесятники»	5. Ю. Андрухович, О. Ірванець
	6. В. Гайда, Б. Щавурський

13. Установіть відповідність між автором та твором

А) І. Малкович	1. «Астролог».
Б) Ю. Андрухович	2. «У синьому небі я висіяв ліс»
В) М. Вінграновський	3. «Потрапити в сад»
Г) Г. Пагутяк	4. «Свічечка букви І»
	5. «Хай буде легко. Дотиком пера...»

(за джерелом <https://vseosvita.ua/library/testovi-zavdanna-sucasna-ukrainska-literatura-241048.html>)

КЛЮЧІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Г	Ґ	Б	Б	В	Г	Б	Б	В	А	В	А5 Б3 В4 Г1 Ґ2	А4 Б1 В2 Г3

ЗАВДАННЯ ДЛЯ РЕФЛЕКСІЇ

Варіант 1

1. Назвіть основні покоління в сучасній українській літературі:
 - а) 60-ки, 70-ки;
 - б) 60-ки, 70-ки, 80-ки, «позадесятники»;
 - в) 60-ки і «постшістдесятники»;
 - г) 70-ки, 80-ки, 90-ці, «постдевяностівці»;
 - г) поділу на покоління не існує.

2. Хто із сучасних письменників послуговується прийомом «потому свідомості»?
 - а) Б. Жолдак;
 - б) Ю. Винничук;
 - в) Ю. Андрухович;
 - г) Ю. Іздрик;
 - г) Є. Пашковський.

3. Який твір О. Забужко створила на матеріалі усної народної творчості та біблійної легенди?
 - а) «Сестро, сестро»;
 - б) «Польові дослідження з українського сексу»;
 - в) «Казка про калинову сопілку»;
 - г) «Хроніки від Фортінбраса»;
 - г) «Шевченків міф України».

4. Укажіть поетичні збірки В. Герасим'юка:
 - а) «Небо і площі»;
 - б) «Діти трепети»;
 - в) «Середмістя»;
 - г) «Була така земля»;
 - г) «Смереки».

5. Оберіть основні прикмети поетичної творчості М. Воробйова:
 - а) синтез національного і модерного начал;
 - б) ірраціоналізм;
 - в) алогічність;
 - г) пародійність та інвектива;
 - г) астрофічність.

6. Назвіть представників генерації «літературних батьків»:
 - а) І. Франко;

- б) І. Жиленко;
- в) Б. Жолдак;
- г) В. Самійленко;
- г) П. Загребельний.

7. Укажіть прикметну рису прозового доробку М. Матіос?

- а) національна проблематика;
- б) фіксація миттєвих вражень і миттєвих відчуттів;
- в) зображення світу через сон, марення;
- г) народнопісенна основа творів;
- г) автобіографічність.

8. Укажіть риси естетики «Бу-Ба-Бу»:

- а) естетика виживання (відчуття особистої свободи в умовах несвободи);
- б) карнавалізація дійсності;
- в) епатаж;
- г) сентименталізм;
- г) використання засобів комічного.

9. Укажіть прикмети постмодернізму:

- а) антиідеологічність;
- б) іронічність;
- в) гра;
- г) еkleктизм;
- г) інтертекстуальність.

10. Оберіть письменників, які входили в літературне угруповання «Пропала грамота»:

- а) О. Ірванець;
- б) Ю. Позаяк;
- в) В. Недоступ;
- г) Р. Садловський;
- г) С. Либонь.

11. Укажіть ознаки роману «Солодка Даруся» М. Матіос:

- а) неореалістична поетика;
- б) символічний підтекст;
- в) Даруся як метафора української душі в апокаліпсисі ХХ ст.;
- г) карнавальна дійсність;
- г) барокові тенденції.

12. Новочасною версією давньої легенди про Кирила Кожум'яку є роман...

- а) «Перверзія» Ю. Андруховича;

- б) «Записки Білого пташка» Г. Пагутяк;
- в) «Рівне/Ровно» О. Ірванця;
- г) «Очамимря» О. Ірванця;
- г) «Бурдик» В. Діброви.

13. Назвіть твори, які присвячені художньому осмисленню подій Євромайдану та російської-української війни:

- а) «Вогнище на дощі» П. Вольвача;
- б) «Маріупольський процес» Г. Вдовиченко;
- в) «Оголений нерв» С. Талан;
- г) «Черевички Божої матері» М. Матіос;
- г) «Луганський щоденник» С. Жадана.

14. Укажіть письменників, яких зараховують до «міленіумного» покоління «позадесятників»:

- а) С. Жадан;
- б) Л. Дереш;
- в) І. Карпа;
- г) В. Лис;
- г) О. Лишега.

15. Назвіть роман В. Лиса, в основі якого розповідь про долю трьох жінок:

- а) «Маска»;
- б) «Соло для Соломії»;
- в) «Століття Якова»;
- г) «І прибуде суддя»;
- г) «Країна гіркої ніжності».

16. Укажіть сучасну письменницю, котра пройшла курс сценічної майстерності голлівудського професора Річарда Креволіна і писала сценарії для кіностудій «Луна-Одесса» і «Время – это все»:

- а) І. Карпа;
- б) Люко Дашвар;
- в) С. Андрухович;
- г) С. Поваляєва;
- г) М. Матіос.

17. Назвіть сучасного письменника, котрий разом з організацією «Література. РВ» розпочали науково-популярний проект «Quantum»:

- а) С. Жадан;
- б) А. Любка;
- в) Л. Дереш;
- г) Ю. Іздрик;

г) М. Кідрук.

Варіант 2

1. Назвіть сучасного поета, котрий використовує потужний елемент субкультури, молодіжний сленг, елементи пародії й самопародії:

- а) С. Жадан;
- б) І. Андрусяк;
- в) С. Процюк;
- г) Л. Дереш;
- г) І. Ципердюк.

2. Хто автор сучасної поезії на афганську тематику?

- а) Ю. Андрухович;
- б) А. Любка;
- в) С. Жадан;
- г) В. Слапчук;
- г) О. Ірванець.

3. Укажіть причину, яка змусила персонажів роману Ю. Іздрика Вощека замкнути дружину і сина у підвалі?

- а) щоб убити;
- б) щоб порятувати від інформаційного шоку;
- в) щоб утекти і бути вільним;
- г) щоб читати їм моралізаторські проповіді;
- г) щоб потрапити до психлікарні для усамітнення.

4. Назвіть авторку сучасного міського фентезі:

- а) Є. Кононенко;
- б) Люко Дашвар;
- в) Дара Корній;
- г) М. Дяченко;
- г) М. Кіяновська.

5. Укажіть нові жанри прози, що їх витворили сучасні письменники:

- а) роман-симбіонт;
- б) роман жахів;
- в) сентиментальний роман;
- г) історико-пригодницький роман;
- г) роман-технотрилер.

6. Назвіть автобіографічний роман С.Жадана про власне покоління:

- а) «Цитатник»;

- б) «Депеш мод»;
- в) «Генерал Юда»;
- г) «Балади про війну і відбудову»;
- г) «Марадонна».

7. Назвіть сучасного українського письменника, котрий першим написав у жанрі технотрилера:

- а) Л. Дереш;
- б) Л. Кононович;
- в) Т. Прохасько;
- г) Ю. Іздрик;
- г) М. Кідрук.

8. Назвіть роман і його автора, основою якого є щоденникові нотатки головного героя – аскета-відлюдника:

- а) «Ворошиловоград» С. Жадана;
- б) «Криничар» М. Дочинця;
- в) «Архе» Л. Дереша;
- г) «Подвійний Леон» Ю. Іздрика;
- г) «Бийся головою до стіни» С. Процюка.

9. Назвіть сучасного письменника, котрий у 2015 році отримав престижну літературну премію Angelus, якою в Польщі відзначають найкращих авторів Центральної Європи:

- а) С. Жадан;
- б) А. Любка;
- в) Л. Дереш;
- г) Ю. Іздрик;
- г) М. Кідрук.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІГотовКИ ВИСТУПІВ, ТВОРЧИХ ПРОЄКТІВ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

- А. Оформлення читацького щоденника на основі опрацювання текстів для самостійного читання (*Додаток 1: Читацький щоденник (зразок)*).
- Б. Літературознавчий аналіз обраного твору відповідно до специфіки жінру (*Додаток 2: Опорні схеми для аналізу літературних творів*).
- В. Підготовка та презентація групового науково - дослідного проекту до практичного заняття / студентської науково - практичної конференції.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Опрацювання основної та додаткової літератури (есе, коментарі).
2. Підготовка навчально-дослідної роботи (проект) на обрану тему.
3. Виконання тестових контрольних завдань з попереднім переглядом відео матеріалу та презентацій до лекційного курсу.

ТЕМАТИКА ЕСЕ, КОМЕНТАРІВ ТА ПРОЄКТІВ

1. Антологія драматургії «У чеканні театру»: формо-змістові пошуки.
2. Відтворення хаосу людської душі у п'єсі О. Ірванця «Маленька п'єса про зраду для однієї актриси».
3. Готичні елементи у фантастичних оповіданнях В. Шевчука «Голос трави».
4. Європейський та український постмодернізм в осмисленні сучасників.
5. Засоби характеротворення у романі В. Шевчука «Кросворд».
6. Змістові складники новели Є. Кононенко «Бра над ліжком».
7. Гендерна проблематика роману Є. Кононенко «Зрада».
8. Проблематика повісті Є. Кононенко «Нема раю на землі».
9. Мелодраматичний конфлікт у містичному романі Л. Баграт «Зло».
10. Метафора у поезії Валентини Коваленко (на матеріалі збірки «Трунок Сварожого рога»).
11. Модель світоустрою в повісті «Келія Чайної троянди» К. Москальця.
12. Мотиви поезії Ігоря Римарука (на матеріалі збірки «Діва Обида»).
13. Ознаки «слов'янського» фентезі у прозі М. і С. Дяченків.
14. Опозиція «чоловіче-жіноче» у поезії М. Кіяновської.

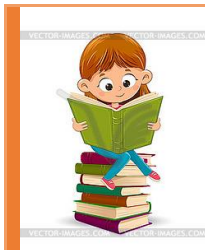
15. Особливості композиції роману В. Кожелянка «Дефіляда в Москві».
16. Особливості містичної історії Д. Білого «Басаврюк ХХ».
17. Особливості художності детективного триллера Л. Кононовича «Феміністка».
18. Поетика роману М. Матіос «Солодка Даруся».
19. Проблема буття людини у прозі Г. Пагутяк (на матеріалі роману «Писар східних воріт притулку»).
20. Психологічні колізії у творі М. Матіос «Майже ніколи не навпаки...»
21. Проза Ірен Роздобудько: стильова та жанрова модифікація роману «Мерці».
22. Образ творчої особистості в циклі оповідань про митців «Мандрівка в гори» Валерія Шевчука.
23. Художні особливості роману Оксани Забужко «Музей покинутих секретів».
24. Сучасний український та європейський постмодернізм: історична рамка, ознаки, еволюція, проблема присмерку.
25. Постмодернізм як іронічна поведінка: психосемантика та психопоетика.
26. Специфіка сучасного українського фентезі (на матеріалі творчості Марини та Сергія Дяченків).
27. Типологія сучасного українського детективу (на матеріалі творчості А.Кокотюхи).
28. Художній феномен «пост шістдесятництва» Київської школи поетів.
29. Неомодерні та постмодерні художні практики у збірці І. Римарука «Діва Обида».
30. Специфіка метафоричності поетичної форми В. Герасим'юка (на матеріалі збірки «Діти трепети».
31. Неомодернізм поетичної збірки Т. Федюка «Таємна ложа».
32. Екзистенціальна проблематика поезії К. Москальця.
33. Проблематика щоденника К. Москальця «Келія Чайної троянди».
34. Постмодерністський текстовий простір у повісті Г. Пагутяк «Захід сонця в Урожі».
35. Кічевість та карнавальність літургу «Бу-Ба-Бу».
36. Своєрідність постмодерного героя-гравця Ю. Андруховича (на матеріалі романів «Московіада», «Рекреації», «Перверзія»).
37. Еклектика мотиву подорожі-мандрівки у сучасній прозі (на матеріалі романів Ю. Винничука, Ю. Андруховича, О. Ульяненка, Є. Пашковського).
38. Сучасний авторефлексивний текст (Ю. Андрухович, Є.Пашковський).
39. Гендерна проблематика роману «Польові дослідження з українського сексу» О. Забужко.
40. Жіночий та національний простір у романі «Польові дослідження з українського сексу» О. Забужко.

ОРІЄНТОВНІ ЗАПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Проблематика фольклорно-готичної повісті О. Забужко «Казка про калинову сопілку».
2. Художні особливості малої прози Є. Кононенко.
3. Художня своєрідність роману Є. Пашковського «Безодня».
4. Чорнобильська тема у прозі Є. Пашковського.
5. Християнські мотиви у прозі Є. Пашковського.
6. Тема генетичної пам'яті в романі О. Ульяненко «Сталінка».
7. Проблема національної самосвідомості у романі В. Медвідя «Кров по соломі».
8. Конфлікт «митець – сучасний світ» у романі С. Процюка «Жертвопринесення».
9. Художня своєрідність роману «Тотем» С. Процюка.
10. Мотив війни в поетичній творчості В. Слапчука.
11. Міждискурсивний феномен творчості В. Шевчука (на матеріалі повістей «Срібне молоко», «У череві апокаліптичного звіра», «У пащу Дракона»).
12. Історія «український селянин – місто» у романах В. Підмогильного «Місто» і Є. Пашковського «Свято».
13. Специфіка відображення біблійної притчі про блудного сина у романі Є. Пашковського «Безодня».
14. Проблема відчуження людини та її постмодерна інтерпретація у збірці «Сестро, сестро» Оксани Забужко.
15. Специфіка жанру роману О. Ульяненко «Жінка його мрії».
16. Особливості художнього відтворення психології сучасника в романі П. Вольвача «Кляса».
17. Екзистенційно-культурософські мотиви у збірці «Оманливий оркестр» Миколи Воробйова.
18. Специфіка художнього осмислення мистецької біографії в романі «Маски опадають повільно» Степана Процюка.
19. Екзистенційні вектори в жіночій прозі Ніли Зборовської (на матеріалі роману «Українська реконкіста»).
20. Проблема «розщепленої» особистості в сучасних текстах (на матеріалі творів О. Забужко «Я, Мілена» та Ю. Іздрика «Воццек»).
21. Проблема месіанства та егоцентризму в романі «Щоденний жезл» Є. Пашковського.
22. Специфіка тоталітарної психології в романі О. Ульяненко «Дофін сатани».
23. Панківська пародійність та богемний протест у творчості С. Жадана.
24. Психосемантика аристократичного художнього мислення як національного коду мужності у публіцистиці Є. Пашковського.
25. Феномен театралізації сучасної масової літератури як прояв

- колоніального симптому (на матеріалі прози Ю. Андруховича).
26. Імітаційний симптом у творчості Є. Кононенко.
 27. Перверсивне художнє мовлення та власне національний код у книзі Є. Пашковського «Сповіті смертю».
 28. Специфіка психобіографічної прози Степана Процюка (на матеріалі роману «Троянда ритуального болю»).
 29. Культурософська та екзистенційна проблематика роману «Криничар» Мирослава Дочинця.
 30. Проблема національної пам'яті у романі Романа Іваничука «Торговиця».
 31. Художнє осмислення теми голодомору в романі Світлани Талан «Розколоте небо».
 32. Проблематика роману Світлани Талан «Не вурдалаки».
 33. Тема війни в романі Світлани Талан «Оголений нерв».
 34. Етногенетичні мотиви епічної лірики В. Герасим'юка (на матеріалі збірок «Смереки» і «Космацький узір»).
 35. Своєрідність міфопоетики В. Голобородька (зб. «Зелен день», «Ікар на метеликових крилах», «Калина об Різдві»).
 36. Особливості художнього часопростору Віктора Кордуна (зб. «Земля натхненна», «Пісенька з маминого наперстка», «Куц вогню»).
 37. Особливості трагіфарсу, естетичної гри у романі Юрія Іздрика «Подвійний Леон».
 38. Посткарнавальна література як друга течія постмодернізму в українській літературі: риси, представники.
 39. Художній світ поезії Василя Махна (на матеріалі збірок «Схима», «Самотність цезаря»).
 40. Поетизація світу мистецтва у творчості О. Забужко (на матеріалі збірок «Феєрія про диригента свічок», «Світ без любові»).
 41. Художнє осмислення жіночого начала у книзі Марії Матіос «Москалиця».
 42. Історія нації – історія людини в повісті Марії Матіос «Черевички Божої матері».
 43. Художнє відтворення дитячої психології в романі Віктора Гридїна «Не такий».
 44. Види та функції іронії в романі Ірен Роздобудько «Оленіада».
 45. Проза Ірен Роздобудько: тематика, проблематика, риси стилю.
 46. Роман Степана Процюка «Десятий рядок» в контексті «табірно-в'язничної» національної прози.
 47. Проблематика роману Степана Процюка «Під крилами Великої матері».
 48. Художня своєрідність роману Софії Андрухович «Фелікс. Австрія».
 49. Міфологізація національної історії в романі Василя Шкляра «Маруся».
 50. Художньо-документальна проза Михайла Андрусяка: тематика,

- проблематика, риси стилю.
51. Специфіка рефлексивного художнього мислення у прозі Василя Слапчука (на матеріалі романів «Сліпий дощ», «Дикі квіти», «Осінь за щокою»).
 52. Особливості художнього світу Галини Тарасюк.
 53. Проблеми художнього втілення дитячої психології в сучасній українській прозі (на матеріалі роману О. Слоновьовської «Дівчинка на кулі»).
 54. Романістика Степана Процюка: постколоніальне прочитання.
 55. Специфіка масової літератури (на матеріалі прози Люко Дашвар).
 56. Художня презентація подій Євромайдану і російсько-українського конфлікту в сучасній прозі.
 57. Проблема екзистенційного бунту в повістях 90-х В. Шевчука.
 58. Проблематика роману «Воццек» Ю. Іздрика.
 59. Художні особливості роману Є. Кононенко «Імітація».
 60. Проблематика роману К. Москальця «Вечірній мед».
 61. Проблематика роману Л. Кононовича «Тема для медитації».
 62. Художня своєрідність роману С. Процюка «Інфекція».
 63. Проблематика роману Ю. Андруховича «Московіада».
 64. Специфіка карнавалу в романі Ю. Андруховича «Перверзія».
 65. Специфіка містичного у прозі братів Капранових.
 66. Сучасний етнопростір у романі С. Процюка «Інфекція».
 67. Тема генетичної пам'яті у романі О. Ульяненка «Сталінка».
 68. Тема голодомору в повісті К. Мотрич «За таїною неба».
 69. Функції сленгу у прозі Н. Сняданко та С. Пиркало.
 70. Художня своєрідність роману В. Діброви «Бурдик».
 71. Художня своєрідність роману В. Слапчука «Сліпий дощ».
 72. Художня своєрідність роману В. Шкляра «Ключ».
 73. Цивілізація й світ-ідилія у повісті С. Андрухович «Літо Мілени».
 74. Роман-медитація В. Слапчука «Осінь за щокою»: психоаналітика сучасника.
 75. Гендерні ознаки поетичної картини світу Василя Герасимюка.
 76. Художні особливості драматургії Валерія Шевчука: конфлікти і характери.
 77. Романи Любка Дереша: «естетика» й поетика постмодернізму.
 78. Внутрішній світ образу жінки в прозі Євгенії Кононенко: текст і контекст.
 79. Прозова творчість Тетяни Малярчук.
 80. Своєрідність поетичного світу Тараса Мельничука.
 81. Художні особливості жіночої малої прози початку ХХІ століття.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Гундорова Т. ПроЯвлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Київ: Критика, 2009. – 441 с.
2. Констанкевич І. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навч. посібник / І. М. Констанкевич, В. Г. Сірук. Луцьк, 2012. 328 с.
3. Чижевський Д.І. Історія української літератури. – К., 2003.
4. Юрчук О.О. У тіні імперії. Українська література в світлі постколоніальної теорії : монографія / О. О. Юрчук ; наук. консульт. П. В. Білоус. К. : Академія, 2013. 224с.

Додаткова

1. Антологія альтернативної української поезії (друга пол 80-х поч. 90-х років). Харків: Майдан, 2011. 183 с.
2. Антологія української поезії другої половини ХХ ст. / Передмова, упор. Ю. Коваліва. К., 2014. 235 с.
3. Габор В. Від Джойса до Чубая: Есеї, літературні розвідки та інтерв'ю /В.Габор. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 168 с.
4. Дністровий А., Андрусак І. Сучасна українська література кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.: Хрестоматія / А. Дністровий, І. Андрусак. – К., Національний книжковий проект, 2010. 464 с.
5. Москалець Костянтин. Сполохи: літературна критика та есеїстика / Костянтин Москалець. Львів: ЛА «Піраміда», 2014. 172 с.
6. Неборак В. Введення у Бу-Ба-Бу: (Хронопис кінця тисячоліття) / Віктор Неборак. Львів: ЛА «Піраміда», 2015. 308 с.
7. Павличко С. Теорія літератури. – К.: вид-во С. Павличко «Основи», 2002.
8. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика / Я. О. Поліщук. Луцьк ; ПВД «Твердиня», 2011. 216 с.
9. Саєнко В. Сучасна українська література: компендіум /В.Саєнко. Одеса, 2014. 352с.
10. Скорина Л. Мистецтво складати пазли: статті, рецензії, есе / Л.Скорина. – Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2012. 194 с.
11. Якубовська М. У дзеркалі слова: есеї про сучасну українську літературу / М. Якубовська. Львів, 2005. 751с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Газети, журнали, аудіо книги, навчальна література, книги – [//http://www.bookland.net.ua](http://www.bookland.net.ua) .
2. «Друг Читача» – книжковий ресурс, який розповідає про українські книжки, новини українського ринку, анонсує цікаві події, рецензує художні твори – [//http://www.vsiknygy.net.ua](http://www.vsiknygy.net.ua) .
3. Журнал «Березіль» – <http://www.berezil.kh.ua>
4. Журнал «Дніпро» – <http://www.dnipro-ukr.com.ua>
5. Журнал «Кур'єр Кривбасу» – <http://www.courier.at.ua>
6. Журнал «Склянка Часу» – <http://www.zeitglas.io.ua>
7. Журнал «Літакцент» – <http://www.litakcent.com.ua>
8. Журнал «Буквоїд» – <http://www.bukvoid.com.ua>
9. Сайт Юрія Андруховича – <http://www.andruhovych.info>
10. Сайт Любка Дереша – <http://www.deresh.name>
11. Сайт Сергія Жадана – <http://www.zhadan.info>.
12. Сайт Оксани Забужко – <http://www.zabuzhko.com/ua/index.html>

ТВОРИ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ

Твори для прочитання частково коригуються вподобаннями студента. Навчальний модуль із сучасної української літератури пропонує вибір творів для прочитання. Зокрема, як орієнтири, можна використати такі:

100 КРАЩИХ УКРАЇНСЬКИХ КНИГ СУЧАСНОСТІ <https://grenka.ua/review-10-krashih-ukr-knyg#1>

10 сучасних українських письменників, книги яких має прочитати кожен

- «Коханці Юстиції», Юрій Андрухович
- «Ініціація», Люко Дашвар
- «Спустошення», Любка Дереш
- «Музей покинутих секретів» Оксана Забужко
- «Добрі новини з Аральського моря», Ірена Карпа
- «Де немає Бога», Макс Кідрук
- «Гудзик», Ірен Роздобудько

А також твори письменників, які розглядаються під час практичних занять.

СЛОВНИЧОК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ

Авангардизм (фр. *avant-garde* — передовий загін) — термін на означення так званих «лівих течій» (тобто радикальних) у мистецтві. Авангардизмові притаманне активне новаторство, бунтарство, заперечення традицій, а також сміливі пошуки нових жанрів, стилів, мови, засобів виразності. Це засвідчують російський футуризм, німецький експресіонізм, французький сюрреалізм та ін. Визначними письменниками-авангардистами стали Гійом Аполлінер, В. Маяковський, М. Семенко, Г. Тракль та ін.

Акмеїзм – модерністська течія в російській поезії 10 - х рр. ХХ ст., що об'єднала Миколу Гумільова, Анну Ахматову, Осипа Мандельштама, Сергія Городецького, Георгія Іванова, Михайла Зенкевича, Григорія Нарбута і «співчуваючих» Михайла Кузьміна, Бориса Садовського та інших митців. Досить часто акмеїсти іменують свій напрям «адамізмом» (від першої людини, прабатька Адама). М. Гумільов визначав адамізм як «мужньо твердий і ясний погляд на життя». До течії застосовувався також термін М. Кузьміна «кларизм» (від лат. ясний), яким поет називає «прекрасну ясність» як одну з основних засад нової поезії. Акмеїзм, на думку його представників, був новим напрямом, що йде на зміну символізму.

Алегорія – спосіб двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні реальних осіб, явищ і предметів під конкретними художніми образами з відповідними асоціаціями та характерними ознаками приховуваного.

Англійський сонет – змінений строфічний варіант класичного італійського сонета: три чотиривірша (катрени) і фінальний двовірш (куплет).

Антиутопія — літературний жанр (метажанр); критичне зображення в художній літературі небезпечних тенденцій і наслідків соціальних експериментів, антигуманної сутності державної системи, яка під виглядом «поліпшення» та припадних ідеалів спирається на насильство, облудну ідеологію, придушення свободи й аморальність. Антиутопія є жанром-супутником (антитезою) щодо утопії. Антиутопія являє собою негативну (критичну) модель соціальної системи, що суперечить уявленням про щасливе суспільство. Вагомий внесок у розвиток жанру антиутопії ХХ ст. зробили Є. Замятін, О. Гакслі, Дж. Орвелл, А. Платонов, М. Булгаков, К. Чапек, Ю. Андрухович, В. Шевчук та ін.

- Байка** – невеликий, частіше віршований алегоричний твір повчально-гумористичного або сатиричного характеру.
- Балада** – невеликий за розміром сюжетний поетичний твір, маленька поема.
- Бароко** – мистецький напрям, що зародився в Італії та Іспанії в середині XVI ст., поширився на інші європейські країни, де існував упродовж XVI – XVIII ст. Термін «бароко» був уведений у XVIII ст., причому не представниками напрямку, а їхніми супротивниками – класицистами, які вбачали в мистецтві бароко цілком негативне явище.
- Вертеп** – веселе різдвяне дійство з піснями - колядками, жартами, короткими виставами, яке влаштовували мандрівні музиканти й актори. Вертепом також називали театр, в якому вистави розігрувалися ляльками на паличках (маріонетками) у великій дерев'яній скриньці.
- Вічний (традиційний, бродячий, мандрівний) сюжет** – сюжет, який повторюється в різні часи в різних літературах.
- Вічний образ** – образ літературного героя, який переріс свою епоху, набув загальнолюдського значення та сприймається як символ певних рис характеру, зовнішності й поведінки. До вічних образів відносять Прометея, Дон Кіхота, Гамлета, Фауста та ін.
- Водевіль** – жанр легкої комедійної п'єси, в якій драматична дія поєднується з музикою, піснею-куплетом, танцями.
- Газель** – вірш, у якому оспівуються краса коханої та почуття до неї ліричного героя (налічував 7-10 бейтів).
- Гекзаметр** – віршовий розмір, яким писалися епічні поеми. Тут кожний рядок складається з шести повторюваних поєднань складів: довгий-короткий-короткий.
- Героїчний епос** – героїчна оповідь про минуле народу, у якій прославляються розум, сила, мужність і відданість батьківщині. До героїчного епосу належать: слов'янські билини, індійські поеми «Махабхарата» і «Рамаяна», давньогрецькі поеті Гомера «Іліада» і «Одіссея» тощо.
- Гімн** – загальна назва різних за змістом урочистих пісень на честь богів, святих, героїв, святкових та історичних подій, військових перемог тощо.
- Гіпертекст** – нелінійна форма організації тексту; текст для перегляду на комп'ютері, який містить зв'язки з іншими документами («гіперпосилання»). Читач має змогу перейти до пов'язаних документів безпосередньо з вихідного тексту, активувавши посилання. Гіпертекст нерідко використовується у творах постмодернізму.
- Гротеск** (фр. grotesque – химерний, незвичайний) – вид художньої образності, який полягає у поєднанні в одному цілому (персонаж, художній простір та ін.) несумісних ознак (наприклад, жахливого і смішного у фантастичній формі та ін.). Для гротеску характерними є

фантастична основа, тяжіння до незвичайних форм, заперечення усталених норм, естетична гра, використання комічного і трагічного тощо. Гротеск у XIX-XX ст. використовується з метою викриття суспільного абсурду, його аморальних норм і соціальних типів. Модерністський гротеск сприйняв традиції романтичного й реалістичного гротеску, набувши більш широкого філософського змісту. Майстрами гротеску були М. Гоголь, Е.Т.А. Гофман, М. Булгаков, Дж. Орвелл та ін.

Гумор – різновид комічного відображення смітного у життєвих явищах і людських характерах. Гумор не заперечує об'єкта висміювання і цим відрізняється від сатири, для якої характерне цілковите заперечення й різке висміювання зображуваного. Добродушний гумор піддає висміюванню здебільшого часткові недоліки загадом позитивних явищ, окремі смішні риси в характері людини.

Гумореска – вірш-висміювання чогось або когось, переважно суспільні недоліки та риси характеру. Часто має алегоричні образи.

Дадаїзм – авангардистська течія в західноєвропейській літературі та мистецтві, що існувала в 1916 – 1922 рр. Група «Дада» виникла в роки першої світової війни в нейтральній Швейцарії, в Цюриху. Автор назви течії – її лідер Трістан Тцара, який раптово знайшов слово «дада» у французькому словнику. Мистецтво дадаїзму було зухвалим епатажем, «антимистецтвом». Дадаїсти затверджують алогізм як основу творчості. Вони вважають, що «думка формується в роті». Спираючись на алогізм, безглуздий набір слів та звуків, дадаїсти створюють свій специфічний світ – світ словотворчих трюків, гри, містифікації. Вони проголошують «повну самостійність слова». Дадаїзм запроваджує нові жанрові форми – ігрові, експериментальні, пародійні. Це «бруїтський вірш», «симультанний вірш», «статичний вірш».

Дифірамб – урочиста хорова пісня, присвячена богові Діонісу, пізніше – іншим богам та героям. Надмірне вихваляння когось або чогось.

Діалог культур – термін літературознавця М. Бахтіна, що означає взаємодію, взаємовплив, взаємозбагачення культур, їх своєрідне «спілкування» і «взаємодоповнення». У галузі художньої літератури «діалог культур» виявляється в різних формах: інтерпретація митцями відомих міфів і сюжетів; творче використання традицій та їхнє оновлення; звернення до актуальних тем минулого і сучасного тощо. У «діалозі культур», у засвоєнні «чужого» важливо не втратити «своє», національне, рідне, що визначає специфіку кожної культури.

Драма – твори, де зображено дію, яка відбувається в даний момент, саме тому вони призначені для постановки на сцені. В основу події покладено конфлікт, розв'язання якого представлено в діалогах і монологів дійових осіб. За формою драматичні твори бувають як прозові, так і віршовані.

Думка – короткий ліричний вірш елегійного змісту (поширений у літературах слов'янських народів).

Екзистенціалізм – течія в літературі Франції, що виникла напередодні Другої світової війни та представлена письменниками, які водночас належать до екзистенціалізму як течії філософської (Г. Марсель, Ж. - П. Сартр, С. де Бовуар, А. Камю). Екзистенціалізм розглядають також і в більш широкому значенні: як умонастрій з притаманними йому спільними світоглядними мотивами. Основним положенням екзистенціалізму є постулат: екзистенція (існування) переує есенції (сутності). Представники течії якраз і зосереджують свою увагу на існуванні людини, що є емпіричною особистістю, вилученою з будь-яких систем (релігійних, політичних, соціальних). Саме існування людини «наодинці» з буттям і є, на думку екзистенціалістів, єдиною достовірною реальністю. Світ же вони розуміють як дещо вороже особистості, сприймають його як хаотичний, дисгармонійний, абсурдний. Процеси, що відбуваються в цьому світі, повному внутрішніх суперечностей, позбавлені закономірностей, логічного зв'язку, часової послідовності.

Експресіонізм – напрям у літературі та мистецтві, що розвивається з 1905 по 1920 - ті рр. й досягає найбільшого розквіту в Німеччині та Австрії. Термін «експресіонізм» був покликаний визначити сутність мистецтва, що є за своїми цілями та засобами протилежним імпресіонізму й натуралізму: мистецтво не зображає дійсність, а виражає її сутність.

Елегія – вірш, у якому виразно спостерігаються настрої журби, смутку, меланхолії.

Епіталама – весільна пісня на честь молодого подружжя, що була поширена в античності.

Епітафія – вірш, призначений для напису на пам'ятникові померлій особі.

Епічний театр — явище у драматичному мистецтві ХХ ст., яке виникло внаслідок активної взаємодії епосу й драми. В основі епічного театру — розповідь про події, спонукання глядачів до інтелектуального їх осмислення, самостійного пошуку розв'язання художнього конфлікту. Великий внесок у розробку теорії й практики епічного театру, створення жанру драми-притчі зробив Б. Брехт.

Епопея – значний за обсягом монументальний твір епічного змісту, в якому широко і всебічно відтворено епохальний перелом у житті цілого народу (часом багатьох народів), відображені події, що мають вирішальне значення для багатьох поколінь.

Епос – твори, де письменник в описово-розповідній формі зображує події, людей і їхні вчинки. Епічні твори здебільшого прозові за формою й обов'язково мають сюжет.

- Есе** – жанр, який лежить на стику художньої та публіцистичної творчості, в якому викладено вільне тлумачення життєвих понять.
- Імажизм** – школа в англійській та американській поезіях 10 - х рр., ХХ ст. Головний принцип імажизму, розроблений англійським філософом, – це принцип «чистої образності» при несуттєвості тематики. Образ є самодостатнім у поетичних творах імажистів, вірш для яких – то «ланцюг» подібних образів. Імажисти намагаються відтворити не саму реальність, а переживання, враження, які виникають асоціативно. Звідси й тематика їхніх поетичних творів: природа, предмети, ефемерні почуття та емоції.
- Імпресіонізм** – художній напрям, заснований на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань. Імпресіонізм розвивається в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. Основний стильовий прийом імпресіонізму – зображення не самого предмета, а враження від нього.
- Індивідуальний стиль** – сукупність ознак, які характеризують творчості письменника. Складниками індивідуального стилю є: своєрідність художнього світобачення, сюжетно-композиційні особливості творів, образи та засоби їх створення, теми й мотиви (які розробляє митець), мова та ін.
- Інтермедія** – жанр невеликої комічної п'єси або сцени, яку виконували між діями основної драми.
- Інтертекстуальність** – присутність різних форм і напрямів письма (цитата, ремінісценція, алюзія, пародія, плагіат, трансформація інваріанта, стилізація тощо) в одному тексті.
- Іронія** – один із засобів створення комічного, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображуваного. Це насмішка замаскована зовнішньою благопристойною формою.
- Казка** – малий епічний жанр, корені якого сягають в усну народну творчість. В основу казки покладено вигадані, фантастичні чи авантюрні події. кінцівка переважно оптимістична: добро перемагає зло.
- Канцона** – жанр середньовічної поезії, пісня на тему лицарського кохання.
- Катарсис** (від давньогрец. підняття, очищення завдяки переживанню, оздоровлення) – поняття, що вживалося в античній філософії, медицині, естетиці й через свою поліфункціональність набуло чимало тлумачень.
- Класицизм** – літературний напрям, що виник у ХVІІ ст. у Франції й поширився в літературах Європи до початку ХІХ ст. Класицистами називають митців, у творчості яких панує культ «класиків» (передусім античних письменників) та розуму, а весь напрям пов'язаний із суворою нормативністю й регламентацією. Сама назва «класицисти» з'явилася тільки у 30-х роках ХХ ст. у вітчизняному літературознавстві. У ХІХ ст. представників цього

літературного напрямку іменували «класиками» (назва виникла у французькому літературознавстві), а нерідко – «псевдокласиками»: цей останній вислів був поширений у ХІХ – на початку ХХ ст.

Комедія – драматичний твір, у якому засобами гумору і сатири розвінчуються негативні суспільні та побутові явища, розкривається смішне в навколишній дійсності чи в людині.

Композиція (лат. compositio – побудова, складання, поєднання) – побудова твору, доцільне поєднання всіх його компонентів у художньо-естетичну цілість. Композиція виражає розташування, взаємини, взаємозв'язок, взаємодію персонажів, сцен, епізодів, подій, розділів твору; способів зображення і організації художнього світу (розповідь, оповідь, опис, портрет, пейзаж, інтер'єр, діалог, полілог, репліка та ін.).

Конфлікт (лат. conflictus – зіткнення, сутичка) – зіткнення протилежних інтересів, поглядів, ідей, персонажів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, боротьби, складних колізій. У художніх творах конфлікти бувають зовнішніми й внутрішніми, розв'язаними й нерозв'язаними, відкритими в часі.

Корифей – у давньогрецькому театрі керівник хору.

Лірика – літературний рід, у якому навколишня дійсність зображується шляхом передачі почуттів, настроїв, переживань, емоцій ліричного героя чи автора. Види: громадянська (політична), пейзажна, інтимна (любовна), філософська.

Лірична повість – прозовий (рідше віршований) ліро-епічний твір, який визначається домінуванням авторського «Я», ослабленою фабулою, високим ступенем емоційності мови.

Ліричний герой – особа, від імені якої ведеться лірична розповідь, з думками й почуттями якої знайомиться читач.

Ліричний герой (героїня) – друге ліричне «я» письменника (письменниці), втілене в образній формі. В образі ліричного героя (героїні) можуть бути втілені деякі риси характеру, погляди, ідеї, переживання митця (мисткині), проте між ними немає повної тотожності. На відміну від реального автора (чи авторки) твору ліричний герой (героїня) має не реальну, а художню (вигадану) біографію, власний емоційний світ, вміщений в особливий художній простір.

Літературна епоха (або Літературна доба) – етап розвитку літератури, представників якого об'єднують погляди на світ і людину; на мистецтво та правилами творчості; основні теми творчості. Тобто митців певної епохи об'єднує особливе образне бачення світу, загальний для митців художній метод.

Літературна течія – складова частина літературного напрямку (тобто, напрям може складатися з течій). Літературна течія має конкретно-історичний характер, творчу історію, національні особливості.

Літературний напрям – 1) спосіб створення мистецької реальності, що ґрунтується на певному неповторному розумінні світу і людини в ньому. Кожному літературному напрямкові відповідає сукупність творів, які мають спільні, характерні риси; 2) конкретно-історичне втілення художнього методу, що проявляється в ідейно-естетичній спільності групи письменників у певний період часу. Літературний напрям є своєрідним синтезом художнього методу та індивідуального стилю, які становлять два його полюси. Категорія напрямку передбачає об'єднання митців на основі єдності методу, а також більшу або меншу схожість індивідуальних стилів.

Літературний процес – історичне існування, функціонування та поступовий розвиток літератури протягом певного часу. Літературний процес тісно пов'язаний з історією розвитку суспільства.

Літературні роди – види літератури (епос, лірика, драма), що відрізняються за способом зображення життя в художніх творах.

Магічний реалізм – різновид реалізму, в якому органічно поєднуються елементи реального і фантастичного, побутового і міфологічного, дійсного та уявного, ймовірного і таємничого, повсякденного і вічного. «Магічний реалізм» виявився в українському химерному романі (О. Стороженко, М. Йогансен, О. Ільченко та ін.). Особливу роль у «магічному реалізмі» відіграє міф, який дозволяє поглянути на світ з позиції вічності, відтворити загальні моделі буття, осмислити попередній культурний та історичний досвід із проекцією на сучасність.

Мадригал – невеликий (від двох до дванадцяти рядків) ліричний вірш на тему кохання.

Медитація – вірш філософського змісту, в якому автор передає свої глибокі роздуми про деякі важливі проблеми, інколи глобального значення.

Мелодрама – жанр п'єси з гострою інтригою, перебільшеною емоційністю, різким протиставленням добра і зла, морально-дидактичною тенденцією.

Мемуари – це спогади із суб'єктивним осмисленням певних історичних подій чи життєвого шляху конкретно-історичної постаті, здійснене письменником у художній формі із залученням ним справжніх документів свого часу, глибоким співвіднесенням власного духовного досвіду з внутрішнім світом героїв, соціальною та психологічною природою їхніх учинків.

Модернізм – узагальнений термін, що позначає сукупність літературних напрямів та шкіл ХХ ст., яким притаманні формотворчість, експериментаторство, тяжіння до умовних засобів, антиреалістична спрямованість. Саме похідне слово «модерн» пов'язане з ідеєю чогось нового та нетрадиційного. І новизна разом з антитрадиціоналізмом (хоча й модерністи ніколи не поривають із

літературною традицією цілком) є визначальними рисами модернізму.

Модернізм (фр. modern – сучасний, найновіший) – це загальна назва нових літературно-мистецьких течій ХХ ст. нереалістичного спрямування, що виникли як заперечення традиційних форм та естетики минулого. Модернізм виник у 1860-1870-х роках ХІХ ст. у Франції, невдовзі поширився в інших країнах. Врешті став однією із визначальних прикмет літератури ХХ ст. Хоча ранній модернізм (до 1910-х років) заперечував усталені традиції, у зрілому модернізмі простежується взаємодія новітніх засобів зображення із попередніми традиціями. У модернізмі чимало різноманітних течій (символізм, імпресіонізм, неоромантизм, акмеїзм та ін.), які обумовлювали пошуки митців, проте не стримували їхньої індивідуально-авторської свідомості.

Мотив – реалізація теми художнього твору, неподільна смислова одиниця, з якої складається фабула або сюжет. Тема є ширшим за змістом поняттям, аніж мотив. У межах однієї теми може бути декілька мотивів.

Нарис – малий художньо-публіцистичний жанр, у якому автор зображує дійсні події та факти.

Натуралізм – літературний напрям, що утверджується у французькій літературі в останню третину ХІХ ст., який характеризується прагненням до фотографічного й безпристрасного відтворення дійсності й фатальною біологічною і соціальною зумовленістю людської долі й поведінки. Термін «натуралізм» належить Емілю Золя: у передмові до другого видання свого роману «Тереза Ракен» (1868 р.) він уперше зараховує себе до «письменників-натуралістів». Е. Золя є також основним теоретиком напрямку.

Національний колорит – сукупність зображально-виражальних засобів твору або творчості письменника (письменниці), що засвідчують зв'язок художньої спадщини із національною культурою, національними традиціями, національними ідеями, актуальними для народу, країни. Засоби вираження національного колориту: специфічні для кожного народу чи країни національні образи, ідейно-тематичний зміст твору (творів), маркований художній простір, знакові історичні факти й події, описи (портрет, інтер'єр, пейзаж тощо), національні символи, мова тощо.

Новела – малий епічний жанр художньої літератури, якому притаманна внутрішня інтрига та гостра несподівана розв'язка; іноді новелу ототожнюють з оповіданням.

Новий роман – назва школи, яка зародилася у середині 50 -х рр. у Франції. «Новий роман» (з його стихією експерименту) наголосив на свободі творчості вільного від будь-яких регламентованих норм «незаангажованого» митця.

- Ода** – пісня на будь-яку тему, що виконувалася в давній Греції хором під музичний супровід, пізніше – хвалебний вірш присвячений певній історичній особі або події.
- Оксиморон** – літературно - поетичний прийом, що полягає у поєднанні протилежних за змістом понять: гіркий мед, крижана посмішка, холодне полум'я.
- Оповідання** – невеликий за розміром епічний жанр художньої літератури, який зображує певний випадок життя або яка-небудь акцентована особливість людського характеру.
- Панегірик** – урочиста похвальна промова, яка виголошувалася на народних зборах. Він присвячувався певним видатним особам, суспільним діячам, полководцям або славословив певні знаменні історичні події.
- Пародія** – комічне наслідування якогось стилю художнього твору. Може виступати як самостійний твір (перші глави «Дон Кіхота» Сервантеса), або як художній прийом (комедії Мольєра).
- Підтекст** – прихований, внутрішній зміст висловлювання (коли більше значення має не те, що сказано, а те, що не сказано).
- Пісня** – вірш ліричного або ліро-епічного характеру, мелодичний за своїм інтонаційним малюнком і призначений для співу.
- Повість** – епічний твір середньої жанрової форми. Займає проміжне становище між романом і оповіданням; жанрові межі нечіткі і розмиті.
- Поема** – великий віршований твір, у якому порушуються важливі проблеми минулого, сучасного чи майбутнього.
- Послання** – епістолярно-публіцистичний вірш, написаний у формі звернення до певної реальної особи (іноді до багатьох осіб). Зміст – від дружнього обміну думками до політичних декларацій, філософських узагальнень, естетичних програм.
- Постмодернізм** – світоглядно-мистецькі тенденції, що виникли в останні десятиліття ХХ ст. внаслідок переосмислення модернізму. Постмодернізм засвідчує розпад цілісного погляду на світ, кризові явища в суспільстві, руйнування традиційних філософських, економічних, політичних систем. У наш час дослідники відзначають появу новітніх творів постпостмодернізму, що відображають подолання соціальної кризи та кризової свідомості за рахунок традицій світової культури, національних цінностей, мови, моралі.
- Потік свідомості** – засіб зображення психіки людини безпосередньо, «зсередини» як складного та плинного процесу.
- Притча** – повчальний алегоричний твір, у якому розповідь підпорядкована моралі, повчальному змісту. Характерні ознаки притчі: розкриття загального (ідей, цінностей, ідеалів) через конкретне; філософський зміст (актуальний для всіх часів і народів); використання алегорій;

прихований підтекст епізодів, образів, мотивів (його потрібно розгадати, розкодувати) та ін.

Псалми – жанр духовної лірики.

Реалізм – літературний напрям, який характеризується правдивим і всебічним відображенням дійсності на основі типізації життєвих явищ. Історія терміна «реалізм» є тривалою й оригінальною. Уперше про «реалістів» заговорили ще в XI – XII ст. Так називали представників схоластичного філософського напрямку, які, на відміну від їхніх опонентів «номіналістів», вважали, що реально існують не індивідуальні поняття та явища, а загальні – універсали; вони, мовляв, передують існуванню поодиноких, конкретних речей. Тільки через століття термін «реалізм» зазнав переосмислення, його починають застосовувати до явищ літератури. Вважається, що першим, хто почав говорити про реалізм у літературі в Новий час, був Д. Дідро.

Римування: суміжне (аабб), перехресне (абаб), четвертне (аааа), потрійне (ааа), кільцеве (бааб)

Розбите покоління або бітники – назва групи американських письменників, що виступили у 50 - ті роки ХХ ст. Термін був уведений Джеком Керуаком – лідером бітників. Американське бітництво було не стільки рухом літературним, скільки соціокультурним, своєрідним способом життя. Класичним образом бітника є довговолосий бородань у латаних штанах, що обожає джазову музику, захоплюється східною релігією та філософією (перш за все – дзен-буддизмом), мандрує дорогами Америки, вживає наркотики, користується спеціальним жаргоном. Бітники ставили собі за мету епатувати суспільство поміркованих, «жити, нехтуючи його канонами, мораллю, законами». Але радикальний рух молодих нонконформістів був аполітичним та асоціальним. Протиставляючи розумові «природну правду» імпульсу, письменники - бітники відмовляються від традиційної формальної організації твору. В їхніх романах відсутні сюжет як послідовність подій і дія, розірвана композиція, а манера викладу (оповідь ведеться від першої особи) надмірно хаотична. Нерідко техніка їхніх творів свідомо пов'язується з технікою джазу, де основна мелодія супроводжується нескінченними варіаціями та імпровізаціями, а часто-густо й тоне в них. Твір бітників – це потік слів, покликаний відтворити всю повноту переживань героя, причому будь-яких меж «смаку» або ж «такту» тут не існує.

Роман – великий епічний жанр, в основі якого лежить зображення приватного життя людини в нерозривному зв'язку із суспільним розвитком. Види (за змістом: історичний, мемуарний, біографічний, соціально-психологічний, сатиричний, фантастичний, воєнно-

патріотичний; за формою: в новелах, химерний, хроніка, в оповіданнях, в картинах).

Романс – сольна лірична пісня, здебільшого про кохання.

Романтизм – літературний напрям, що виник наприкінці XVIII ст. в Німеччині та існував у літературі Європи й Америки в першій половині XIX ст. Термін «романтизм» упроваджують безпосередньо його перші представники – німецькі романтики. Саме слово «романтизм» походить від іспанського «романс», що позначало ліричний жанр, який виник в іспанській літературі ще в середні віки. Згодом «романс» починає означати епічний жанр роману. У XVII ст. поширюється визначення «романтичний», яке характеризувало твори й сюжети, написані романськими (а не класичними) мовами. В Англії XVIII ст. епітет «романтичний» позначав літературу Середньовіччя та Ренесансу, а згодом – фантастичне, дивовижне, таємниче як необхідні елементи поезії кінця XVIII ст.

Сарказм – їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, сповнена крайньої ненависті і гнівного презирства. Сарказм не має подвійного, часто прихованого дна. Як іронія, близько до якої він стоїть, виражається завжди прямо. Об'єктом сарказму виступають, як правило, речі небезпечні, різко негативні й аморальні.

Сатира – особливий спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому висміюванні негативного. У вузькому розумінні – твір викривального характеру Сатира спрямована проти соціально шкідливих явищ, які гальмують розвиток суспільства, на відміну від гумору, вона має гострий непримиренний характер. Часто об'єктом сатири є антиподи загальнолюдської моралі, пристосуванці, лицеміри, ренегати і зрадники, які не відповідають естетичному ідеалові.

Сатирична комедія – твір, у якому за допомогою спеціальних сатиричних засобів – гротеску, пародії або іронії – різко висміюються суттєві суспільні вади, зображуються смішні (комічні) події й персонажі.

Сентименталізм – літературний напрям другої половини XVIII – початку XIX ст., що характеризується прагненням відтворити світ почуттів простої людини й викликати співчуття до героїв у читачів. Сентименталізм дістав свою назву від роману англійського письменника Лоренса Стерна «Сентиментальна подорож по Франції та Італії» (1768 р.).

Сердиті молоді люди – назва групи англійських письменників, що виступили у 50 - ті роки XX ст. Термін, який виник завдяки автобіографічній книзі Л. А. Пола «Сердита молода людина» (1951 р.), об'єднав митців «покоління 50 - х років» (або, як назвали їх пізніше, «дітей війни»). Спільним для романів і драм «сердитих молодих людей» є місце дії – англійська провінція, авторська

настроєність та інтонація твору – завжди особиста, іронічна, навіть цинічна, прагнення до найповнішої вірогідності, підкреслена особистіша основа твору. Але головним, що об'єднує «сердитих» письменників, є їхній герой, що став новим літературним типом. Це тип молодого людини (найчастіше за все – плебея), яка здобула освіти і «пробилася» до нового середовища, ворожого для неї. Герой «сердитих» розчарований своїм сірим буденним життям, незадоволений своєю роботою, «повстає» проти суспільства, в якому йому не знаходиться місця.

Символізм – літературний напрям кінця XIX – початку XX ст., основною рисою якого є те, що конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ. Символізм народжується у Франції і поширюється в інших європейських країнах (Англія, Німеччина, Австрія, Бельгія, Норвегія, Росія). Символізм протиставив свої естетичні принципи та поетику реалізму й натуралізму, напрямам, які він рішуче заперечував.

Сонет (італ. sonetto – звучати) – ліричний вірш, який складається з 14 (чотирнадцяти) рядків п'ятистопного або шестистопного ямбу: двох чотиривіршів (з перехресним римуванням: абаб, абаб) та двох тривіршів (з усталеною схемою римування: ввд, сед). Постав сонет в Італії.

Соціалістичний реалізм – напрям, який за радянських часів вважався «основним методом радянської літератури та передової літератури світу», і нібито відображав боротьбу народів за соціалізм, беручи участь у цій боротьбі «силою художнього слова». Соціалістичний реалізм панував у радянській літературі з 1934 року до кінця 80-х рр. XX ст. У статуті Спілки радянських письменників було проголошено, що соціалістичний реалізм «потребує від митця правдивого, історично-конкретного зображення дійсності в її революційному розвитку. При цьому правдивість та історична конкретність художнього зображення має поєднуватись із завданням ідейної переробки й виховання трудівників у дусі соціалізму». Іншою ознакою, що об'єднала практично всі твори соціалістичного реалізму, є присутність на їхніх сторінках так званого «позитивного героя».

Співомовка – невеликий вірш сатиричного або гумористичного змісту, в основі якого лежить народний анекдот, приказка.

Сюрреалізм – авангардистський напрям у літературі та мистецтві, що виник у Франції на рубежі 10 – 20-х рр. XX ст. Термін «сюрреалізм» належить французькому поетові Гійомові Аполлінеру: він назвав свою п'єсу «Груди Тірезія» (1918 р.) «сюрреалістичною драмою». Теоретики сюрреалізму пов'язували з новою течією надії на побудову нової художньої реальності, яка була б реальнішою («надреальною») за існуючу. Сюрреалісти, які центр своєї уваги переносили на підсвідомість, сновидіння, транс, дитячі ігри, зазнали чималого впливу теорій З. Фрейда. Адже й за Фрейдом, підсвідомість є тією внутрішньою силою, що «відтискає нашу свідомість у несвідоме». Фрейдистські

погляди перетворюються на спосіб мислення та світосприйняття багатьох провідних сюрреалістів.

Театр абсурду – найбільш значне явище театрального авангарду другої половини ХХ ст. Перш за все, драми «абсурдистів», які шокували і глядачів, і критиків, нехтували драматичними канонами, застарілими театральними нормами, умовними обмеженнями. Бунт авторів «театру абсурду» – це бунт проти будь-якого регламенту, проти «здорового глузду» й нормативності. цей напрям, що змушує звертати увагу на абсурдність людського існування, розкріпачив театр, озброїв драматургію новою технікою, новими прийомами й засобами, вніс у літературу нові теми й нових героїв. «Театр абсурду» з його болем за людину та її внутрішній світ, з його критикою автоматизму, міщанства, конформізму, деіндивідуалізації й акомунікабельності вже став класикою світової літератури.

Трагедія (грец. *tragoedia*, буквально: пісня козлів) – драматургічний твір, у якому піднімаються нерозв'язані моральні проблеми і розкриваються гострі, непримиренні конфлікти, розв'язання яких призводить, як правило, до загибелі дійових осіб.

Унанімізм – літературна течія у французькій літературі початку ХХ ст., що об'єднала представників французької літературної молоді. Унанімісти проголосили себе противниками символістів (так само, як і російські акмеїсти). Всі вони, на відміну від символістів, прагнули до соціальної тематики, правдивого відображення життя, а також до простоти стилю. Унанімісти проповідували принцип єднання народів, «однодушності» людей, злиття людини та природи. Намагаючись вирватися із замкненого кола, притаманного мистецтву символізму, індивідуалізму, представники унанімізму бачили мету у тому, щоб вивести літературу на простір багатолюдних вулиць, ущертв заповнених стадіонів і театральних залів. У філософську основу течії були покладені принципи інтуїтивізму.

Фарс – малий комічний жанр західноєвропейського середньовічного характеру.

Футуризм – авангардистська течія в літературі й мистецтві 10–30-х рр., ХХ ст. Батьківщиною футуризму була Італія. Футуристи «інтуїтивно» сприймають образ: спираючись на інтуїцію, а не на розум, футурист намагається навіть звільнити людину «від думки про смерть», що є «кінцевою метою розумової логіки».

Цикл (від грецьк. *kuklos* – коло) – низка пов'язаних між собою явищ, які творять певну цілість. У літературі це сукупність об'єднаних у ціле творів одного жанру.

Щоденник – це щоденні або ж такі, що не мають певної періодичності, записи автором певних подій, учасником і свідком яких він був. Жанрово в них відсутній єдиний сюжет, немає єдиного спільного ідейного задуму, роздуми день за днем нанизуються на єдиний

стрижень, у результаті чого щоденник набуває певної, досить умовної закінченості.

Ямб – віршовий розмір побудований на чергуванні короткого і довгого складів.

Додаток 1:

ЧИТАЦЬКИЙ ЩОДЕННИК (зразок)

Назва твору та прізвище письменника	
Ідея твору/ тематика	
Головні герої твору	
Сюжетні лінії	
Власні нотатки до твору (цитування)	

Додаток 2

ОПОРНІ СХЕМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Літературно - художній аналіз твору (універсальний)

1. Відомості про автора.
2. Тема та жанр твору.

3. Композиція та сюжет (елементи сюжету: експозиція, зав'язка, розвиток дій, кульмінація, розв'язка).
4. Система образів (головні / другорядні / епізодичні).
5. Аналіз образів:
 - а) дії та вчинки;
 - б) риси характеру;
 - в) портретне зображення;
 - г) мова героя;
 - д) авторська характеристика.
6. Форми зображення дійсності:
 - а) розповідь (від першої особи, авторська, невласне пряма);
Розповідь містить у собі: опис: пейзаж, портрет, інтер'єр, роздум (пряма авторська оцінка того, що відбувається), характеристика (опис + роздум);
 - б) висловлювання персонажів:
 - діалог,
 - монолог,
 - полілог.
7. Художні деталі:
 - зовнішні (портретні, пейзажні, речові);
 - психологічні (думки, почуття, переживання);
 - подробиці (описують предмет з різних сторін);
 - символи (мають конкретний і абстрактний плани; містять у собі певне узагальнення, прихований смисл, підтекст).
8. Мова художнього твору :
 - своєрідність слововживання (активність включення синонімів, антонімів, омонімів, історизмів, архаїзмів, неологізмів, варваризмів, професіоналізмів);
 - прийоми образності;
 - тропи: епітети, метафори, порівняння, алегорія, метонімія, іронія, гіпербола;
 - фразеологізми: прислів'я, приказки, крилаті слова;
 - евфонія: асонанс, алітерація;
 - синтаксичні фігури : риторичні питання, звернення, вигуки, повтори, антитези, інверсії.
9. Ідея. Задум письменника і його втілення.
10. Власна думка про твір.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (1)

- ❖ Автор, його місце в літературі.
- ❖ Тематичне спрямування всієї творчості.

- ❖ Які життєві обставини дали імпульс для написання твору (якщо відомо).
- ❖ Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, образна (чи ні), інтригуюча (чи ні)).
- ❖ Тема поезії та провідні мотиви.
- ❖ Ідея.
- ❖ Жанр.
- ❖ Композиція (якщо є).
- ❖ Ліричний герой.
- ❖ Образи, символи (якщо є) твору.
- ❖ Сюжетні лінії (якщо є).
- ❖ Настрій (мінор, мажор).
- ❖ Художні засоби.
- ❖ Віршований розмір, рима.
- ❖ Місце твору в доробку поета.
- ❖ Його актуальність на сьогодні.
- ❖ Ваші роздуми та почуття, навіяні поезією.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (2)

- ❖ Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).
- ❖ Історія написання твору.
- ❖ Жанр твору (інтимна, пейзажна, громадянська, релігійна, філософська лірика тощо).
- ❖ Провідний мотив твору.
- ❖ Композиція твору.
- ❖ Ключові образи твору.
- ❖ Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (лексика, тропи, фігури, фоніка тощо).
- ❖ Віршування (види рим, спосіб римування, віршовий розмір, вид строфи), його роль у розкритті провідного мотиву твору.
- ❖ Загальні враження, підсумок.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО І ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

- ❖ Короткі відомості про автора (ті, що допомагають краще зрозуміти специфіку даного твору).
- ❖ Історія написання і видання твору.
- ❖ Жанр.
- ❖ Життєва основа (ті реальні факти, які стали поштовхом і матеріалом твору).
- ❖ Тема, ідея, проблематика.

- ❖ Композиція твору, конфлікт, особливості сюжету, їхня роль у розкритті проблем.
- ❖ Роль поза сюжетних елементів (авторських відступів, описів, епіграфів, присвят, назви твору тощо).
- ❖ Система образів, їхня роль у розкритті проблем твору. Художні деталі.
- ❖ Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).
- ❖ Підсумок (художня цінність твору, його місце у доробку автора та в літературі, сприймання твору в добу письменника та його сучасне прочитання).

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (За О. Астаф'євим та О. Ковальчуком)

1. У межах якої художньої схеми народився цей твір?
2. Спектр мотивів (які домінують серед них)?
3. Особливості конфліктної ситуації. Пафос твору. Жанр та родова домінанта твору.
4. Ліричний «Сюжет» і своєрідність його розгортання:
 - сюжет епічного плану;
 - сюжет як плин почуттів автора;
 - сюжет як символіко - міфологічна модель;
 - «нереалізований» сюжет (одномоментний вибух почуттів).
5. Композиція твору як подія на окремі змістові блоки і елементи композиції (діалоги, фрагменти пейзажу, портрети). Композиційна функція тропів і синтаксичних фігур.
6. Автор – автор - оповідач, ліричний герой твору, герой та персонажі й інші форми вираження авторської свідомості.
7. Особливості мовно - образної організації твору та її зв'язок з окремими композиційними частинами.
8. Ритм і метр (а також: строфіка, фоніка, способи римування).
9. Місце поезії у творчості письменника, у межах течії, школи, групи, у національній літературі загалом.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (А) (За О. Кучерявою)

1. Вид поезії.
2. Тема твору.
3. Філософічність, психологізм поезії.
4. Сюжетна основа твору (якщо вірш сюжетний).
5. Ліричний герой. Хто він такий?

6. Який образ є внутрішнім стрижнем твору?
7. Чи є в даній події символи? Їх значення зміст.
8. Які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню твору (епітети, метафори, антитеза, порівняння, здрібнілі форми, окличні та запитальні речення, діалог, три крапка тощо)?
9. Віршований розмір, особливості рими.
10. Своєрідність художньої форми, художня деталь.
11. Яке почуття домінує у вірші (сповідь, зізнання)?
12. Як досягає автор динаміки образу?
13. Авторська оцінка зображуваного.
14. Цілісність твору.
15. Духовно - естетична цілісність твору.

СХЕМА АНАЛІЗУ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ (Б)

(За О. Кучерявою)

1. Тема твору.
2. Провідний ліричний мотив.
3. Жанр твору.
4. Аналіз сюжетно - композиційної структури тексту (з характеристикою системи образно - художніх засобів, характерної для кожної частини твору).

СХЕМА АНАЛІЗУ ВІРШОВАНОГО ТВОРУ

(Козлов А. В., Козлов В. В.)

А) ВІРШ, ПІСНЯ, СОНЕТ

1. Назва.
2. Епіграф.
3. Розмір і система віршування.
4. Засоби творення – мовні, мовно – поетичні.
5. Рід літератури.
6. Найвиразніші засоби образності, образи й характери людей чи суспільних (природних явищ) тощо.
7. Тема, проблема, ідея твору.
8. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

Б) ОДА, БАЛАДА

1. Назва.
2. Засоби та прийоми творення (загальна характеристика).
3. Форма (будова) композиція твору.
4. Образи і характери людей та яви.
5. Система образів і сюжет.
6. Тема і тематика.

7. Проблема і проблематика.
8. Ідея та ідейний зміст.
9. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

В) ПОЕМА

1. Назва.
2. Мовно - нормативні та мовно - поетичні засоби.
3. Загальна темпоритмічна характеристика.
4. Форма і композиція твору.
5. Повноцінні і всебічні характеристики героя чи антигероя.
6. Загальна характеристика другорядних діючих осіб (персонажів).
7. Система образів і сюжет.
8. Конфлікт твору і його основні елементи.
9. Тема і тематика.
10. Проблема та ідея твору.
11. Проблематика та ідейне багатство.
12. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

АНАЛІЗ ТВОРІВ ВЕЛИКИХ ТА СЕРЕДНІХ ЕПІЧНИХ ФОРМ (РОМАН, ПОВІСТЬ, ПОЕМА)

(Див. Крайнікова Т. Аналіз художніх творів)

1. Історія написання.
2. Життєва основа і тема твору.
3. Жанрові особливості тексту.
4. Образна система. Групування персонажів. Образи як виразники та носії ідеї.
5. Сюжет твору, взаємозв'язки сюжетних ліній. Поза сюжетні елементи (ліричні відступи, вставні новели тощо), їх функціонування в структурі художнього тексту.
6. Роль пейзажу та інтер'єру в композиції твору.
7. Пафос твору.
8. Мова твору.

АНАЛІЗ ТВОРІВ МАЛОЇ ПРОЗИ (ОПОВІДАННЯ, ЕТЮД, НОВЕЛА, НАРИС)

1. Жанр твору.
2. Тема.
3. Авторський контекст та образна система.

4. Ідейна спрямованість твору.
5. Особливості сюжету та композиції.
6. Мовно - стилістична майстерність автора.

АНАЛІЗ П'ЄСИ

1. Жанр твору
2. Ідейно - тематична основа п'єси
3. Сюжет п'єси. Сутність конфлікту. Роль авторських ремарок.
4. Образи - персонажі. Прийоми творення характерів п'єси.
5. Мова персонажів

АНАЛІЗ ПОЕЗІЇ

1. Тематична приналежність поезії (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна).
2. Жанр ліричного твору (елегія, ідилія, ода, медитація тощо).
3. Мотиви та лейтмотив поезії. Її ідейний зв'язок з іншими творами у збірці, періоди творчості, спади митця.
4. Будова поезії, строфіка, розмір, римування.
5. Особливості поетичної мови: фоніка-тропіка – синтаксис.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРОЗОВОГО ТВОРУ

(Козлов А. В., Козлов Р. В.)

При аналізі прозових творів акценти зміщуються на образи, систему образів, конфлікт, тематику, повноцінність і багатогранність образів тощо, а тому рекомендуємо приблизно такі схеми (параметри) аналізу.

НОВЕЛА, ОПОВІДАННЯ

1. Назва.
2. Скільки і які епізоди, події зображені.
3. Якими основними засобами і прийомами творяться образи чи характери людей?
4. Характери чи образи основних персонажів (героя й антигероя повніше).
5. Тема твору.
6. Проблема та ідея твору.
7. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

ПОВІСТЬ

1. Назва.
2. Загальна характеристика засобів та прийомів творення.
3. Форма і композиція твору.

4. Всебічний і повний аналіз особи героя чи антигероя (або й обох у порівнянні).
5. Загальна характеристика інших діючих осіб (персонажів) – система образів.
6. Характер конфлікту.
7. Тема і тематика.
8. Проблема і проблематика.
9. Ідея та ідейний зміст.
10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

РОМАН, РОМАН - ТРИЛОГІЯ, РОМАН - ЕПОПЕЯ

1. Назва (повний аналіз).
2. Загальна характеристика засобів.
3. Загальна характеристика прийомів з виокремленням найважливішого чи найважливіших прийомів.
4. Форма твору і головні сюжетні лінії.
5. Композиція і сюжет.
6. Найповніший аналіз героя та антигероя і, при наявності обох, зіставлення їх.
7. Окремі характеристики другорядних персонажів і тих груп, що стоять за героєм та антигероєм.
8. При наявності, характеристики сил, що не мають чітко визначеної схильності ні до позитивного, ні до негативного начал.
9. Система образів і конфлікт.
10. Тема і тематика.
11. Проблема і проблематика.
12. Ідея та ідейне багатство.
13. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

СХЕМА АНАЛІЗУ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

(Козлов А.В., Козлов Р.В.)

(аналізується особливо уважно і специфічно)

1. Незалежно від того, як написана п'єса – віршом чи прозою, акценти тут набагато відмінні від аналізу творів поезії і прози:

А) оскільки в п'єсі говорять тільки діючі особи, особлива увага приділяється саме мові діючих осіб;

Б) виходячи з того, о драматургія – це передовсім дія і протидія людей, слід особливу увагу приділяти конфлікту;

В) оскільки в драматургії жанри визначають передовсім за тим, який характер має конфлікт (трагічний, драматичний чи комічний), необхідно особливо глибоко й обґрунтовано визначити жанр твору.

2. Жанр твору в драматургії визначається ще в плані форми й змісту окремо.

З цих та й інших причин пропонуємо наступні схеми аналізу п'єс:

А) ОДНОАКТНІ ПЄСИ, ДРАМАТИЧНІ ЕТЮДИ, ДРАМАТИЧНІ КАРТИНИ, СЦЕНИ тощо:

1. Назва.
2. Авторське визначення жанру твору, місця і часу дії.
3. Індивідуальні особливості мови головних та другорядних діючих осіб.
4. Загальна характеристика засобів та форм дії і взаємодії (хоча б провідних) дійових осіб.
5. Форма твору і сюжет.
6. Система образів і суть протистояння (суперечності) між героєм і антигероєм, позитивними і негативними силами.
7. Конфлікт і процес його розвитку: зав'язка розвиток (загострення) подій (зіткнень), кульмінація, розв'язка.
8. Ідейно-естетична сутність та потенціал конфлікту.
9. Естетична ідея твору.
10. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

Б) БАГАТОАКТНА П'ЄСА:

1. Назва.
2. Авторське визначення жанру твору.
3. Авторські представлення діючих осіб.
4. Авторські пояснення, вказівки на час і місце та суспільні координати дії, ремарки тощо.
5. Форма і композиція твору.
6. Детальні мовні характеристики діючих осіб.
7. Характери (образи) діючих осіб – передовсім героя та антигероя.
8. Причини і сутність протистояння героя та антигероя чи інших протидіючих сил.
9. Тип і характер конфлікту (трагічний, драматичний чи комічний).
10. Етапи розв'язку конфлікту: зав'язка, розвиток подій, кульмінація, розв'язка.
11. Естетична сутність конфлікту.
12. Тема і тематика.
13. Проблема та ідея твору.
14. Проблематика та ідейний зміст.
15. Жанр твору і авторське визначення жанру.
16. Цінність твору (художня, естетична, суспільна).

СХЕМА АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО ТВОРУ

(Косенко Н.)

1. Автор, його місце в літературі.
2. Автобіографічні та біографічні відомості, пов'язані з життєвою основою твору.
3. Соціально - суспільні умови, в яких був написаний твір.
4. Назва твору (алегорична, метафорична, символічна, сюжетна, влучна (чи ні), образна (чи ні) та ін.).
5. Жанрові особливості.
6. Тема.
7. Ідея.
8. Художній конфлікт (соціальний, побутовий, психологічний).
9. Композиція (експозиція, зав'язка конфлікту, розвиток дії, кульмінація, розв'язка конфлікту).
10. Правда та художній вимисел.
11. Проблематика твору.
12. Аналіз художніх образів.
13. Мова автора як своєрідність його індивідуального почерку та ліричні відступи.
14. Народність твору.
15. Роль твору в суспільному житті свого часу.
16. Актуальність (так чи ні) його сучасників.
17. Вплив яких відомих вам авторів відчувається (чи ні) в даному творі.
18. Відгуки критиків та інших діячів мистецтва.
19. Екранізація та сценічні постановки (якщо є). чим авторський задум відрізняється від режисерського втілення?
20. Мої думки з приводу прочитаного.

СХЕМА АНАЛІЗУ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ

(Косенко Н.)

1. «Анкетна» характеристика героя (Хто? Звідки? Якого роду? Чим займається?)
2. Персонаж епізодичний, другорядний чи головний.
3. Чи є в нього прототип?
4. Портрет героя (відповідність чи невідповідність його внутрішньому світу).
5. Характер персонажа поданий у розвитку чи епізодично.
6. Соціальне звучання образу.
7. Пов'язані з даним героєм проблеми, які порушує автор.
8. Психологічна складність характеру (духовне багатство, моральна краса чи потворність, їх співвідношення в душі героя).

9. Місце і роль персонажа в сюжеті. Чи пов'язаний він з іншими героями (зв'язком кармічним (життєвим), емоційним, духовним)?
10. Мова як засіб самовираження персонажа.
11. Ставлення до нього інших дійових осіб.
12. Ставлення автора до свого героя.
13. Актуальність проблем, порушених письменником через даний персонаж.
14. З якими відомими вам героями перегукується образ даного твору? Що в них спільного, а що відмінного?
15. Моє сприймання героя.
16. Пантонімічне представлення персонажа.

ПООБРАЗНИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ **Виконай дії у формі алгоритму:**

- 1 крок ***** Визнач із ряду образів головні і другорядні.
- 2 крок ***** Добери докази і доведи, чому дані герої є головними.
- 3 крок ***** Здійсни словесний малюнок образу на основі творчої уяви, використавши художньо виражальні засоби (портрет, описи, вчинки, авторську мову, мову персонажів).
- 4 крок ***** Розкажи про життєву долю героя.
- 5 крок ***** Проаналізуй вчинки та поведінку образу.
- 6 крок ***** Простеж його ставлення до інших героїв, а їхнє – до нього.
- 7 крок ***** Розкажи про ставлення персонажа до природи, тварин (якщо є потреба).
- 8 крок ***** З'ясуй, чи має він мету у житті і яку. Проаналізуй її.
- 9 крок ***** Визнач коло його громадських та особистих інтересів, захоплень.
- 10 крок ***** З'ясуй, чи має герой активну життєву позицію.
- 11 крок ***** Проаналізуй авторське ставлення до персонажа.
- 12 крок ***** Дізнайся думки твоїх товаришів про нього, порівняй зі своєю.
- 13 крок ***** Розкрий роль другорядних героїв твору.
- 14 крок ***** Підбий підсумки своєї роботи.

ПРОБЛЕМНО - ТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТВОРУ **Виконай дії у формі алгоритму:**

- 1 крок ***** Визнач основну проблему твору (під проблеми, якщо це необхідно).
- 2 крок ***** Добери фактичний матеріал для доказу проблеми (підпроблеми).

УВАГА!!!**3 крок *****

Якщо ти погоджуєшся зі всім, виконай наступні дії	Якщо у вас виник диспут на основі суперечливих суджень, то виконай такі дії:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висунь тезу від супротивного. 2. Добери аргументи для доказу. 3. Прокоментуй дібрані аргументи.

4 крок *** Знайди засоби вираження авторського ставлення до зображуваного.

5 крок *** З'ясуй роль авторських зображувально - виражальних засобів мови.

6 крок *** Узагальни та систематизуй дібраний фактичний матеріал.

7 крок *** Склади план відповіді.

8 крок *** Підбий підсумки виконаного.

(за джерелом: <https://ukrland.in.ua/archives/1768>)

Додаток 3 Пам'ятка «Як писати есе?»

Що таке есе та як його написати?

*Есе (фр. *essai* «спроба, проба, нарис», від лат. *exagium* «зважування») – літературний жанр прозового твору невеликого обсягу й вільної композиції.*

Есе виражає індивідуальні враження й міркування автора з конкретного приводу або предмета й не претендує на вичерпне трактування.

Заголовок до есе. Заголовок не перебуває в прямій залежності від змісту, він може пояснювати, що стало поштовхом до авторських роздумів, передавати почуття, настрої автора тощо.

Обсяг тексту: Від 800 до 1000 слів.

Особливості змісту: В основу покладено роздуми з приводу чогось побаченого, прочитаного або пережитого особисто. Висловлюються особисті погляди – світогляд, думки, почуття, ідеї, висвітлюються моральні (етичні, громадянські тощо) цінності. Над усе

цінується самостійність і оригінальність, парадоксальність думок та оцінок. На першому плані – особистість того, хто пише.

Особливості композиції: Композиція довільна, послідовність викладу спричинена логікою роздумів. Обов'язковою є аргументованість і переконливість. У тексті проводяться паралелі, добираються аналогії, використовуються асоціації. Роздуми поєднано з емоційною оцінкою подій або явищ.

Особливості стилю: Стиль – художній або публіцистичний. Емоційність, експресивність, яскрава образність досягаються вживанням метафор, порівнянь, алегоричних образів, символів.

Особливості мови: Інтонція розмовна (безпосередність, невимушеність вислову). Допускається розмовна лексика, що створює враження «живої бесіди» з читачем. Уживання неповних речень, питальних та окличних конструкцій, риторичних звертань, запитань, тверджень. Головна вимога - індивідуальність авторського стилю.

Алгоритм написання :

- 1) постановка проблеми;
- 2) обдумування проблеми (ідеї, приклади, що їх ілюструють);
- 3) планування есе (визначення структури);
- 4) написання есе;
- 5) перевірка та редагування роботи;
- 6) підготовка презентації;
- 7) презентація есе.

Відповідаємо на ваші питання: Як написати есе за літературним текстом?

1. Знайди проблему, підняту автором у тексті.

Добре, якщо ти знайдеш у тексті речення, де її сформулював автор. Якщо ні, то необхідно це зробити самому. Проблема краще формулювати у вигляді питання, який ти ставиш до прочитаного тексту. Якщо весь текст є відповіддю на це питання, значить, ти знайшов проблему. Проблема (або, інакше, основне питання) бажано назвати вже в першому абзаці есе.

Наприклад, «У цьому уривку автор оповідає про захисників Києва. Як звичайна людина стає героєм? Ось основне питання, порушене автором у даному тексті». Або: «У цьому оповіданні автор пише про свого шкільного друга. Чому один і той же чоловік здатний і на прекрасний вчинок, і на підлість? Ось проблема, піднята автором у тексті».

2. Визнач, яка позиція автора тексту по відношенню до даної проблеми.

Що робить автор – розповідає, шкодує, сперечається, переконує, іронізує, висміює? Згоден ти чи не згоден з позицією автора? Чому?

3. Покажи приклад з літератури чи з особистого життя, де зустрічалася подібна проблема і як вона вирішувалася.

Якщо ти не пам'ятаєш жодного подібного прикладу, то створи свій. Доведи, що саме цей приклад переконливо висловлює твоя згода (незгода) з позицією автора з даної проблеми. Можна згадати або скласти кілька прикладів.

Не забувай, що всі дії в оповіданні здійснює не автор, а літературний персонаж, герой оповідання. Навіть якщо розповідь ведеться від першої особи, це мова не автора, а оповідача. Позиція автора може не збігатися з позицією оповідача, від імені якого ведеться оповідання.

НАТХНЕННЯ (приклад есе)

Натхнення... Саме слово надихає на щось грандіозне... Муза, яка вона? Яке натхнення? Ніхто, мабуть, про це не задумувався...

Всюди ми шукаємо натхнення... А особливо творчі люди. Їм без музи важко обійтися, як думають вони самі. Ні, мова йде не про всіх, а про більшу частину.

Стоп... Муза, натхнення – це синоніми? Чи абсолютно різні за значенням слова?

Муза – особа, що будить творче натхнення у діячів мистецтв або наук. Як правило, це жінки, які перебувають в оточенні поета (художника, композитора і т. д.). Натхнення – особливий стан людини, типова для творчості риса, її складовий елемент, який характеризується, з одного боку, високою продуктивністю, з другого боку – величезним підйомом і напругою сил людини. З цього випливає, що муза – це людина, яка надихає, а натхнення – це вже сам стан.

Багато хто з творчих людей просто чекають чогось, як вони говорять музу. І не завжди можна з цим погодитись. Чому ніхто не хоче самому створити джерело натхнення? В елементарній речі можна побачити щось грандіозне – треба лише цього захотіти. Так, не завжди є вдалий момент для написання, скажімо, віршів. Але ж ми можемо все змінити! Все це лише виправдання. Якщо справді хотіти, ми будемо шукати можливість написати більше. Але не всі це роблять. А шкода...

Хочеться, побажати всім більше натхнення та життєвої мудрості!

(за джерелом: <https://zno.if.ua/?p=985>)

Додаток 4

Пам'ятка «Як написати коментар до тексту?»

1. Для викладення коментаря сформулюйте думку повністю. Можете спочатку зробити певні нотатки, які потім ляжуть в основу коментаря.
2. Розпочинайте **коментар** з чогось хорошого, налаштуйтеся емоційно.
3. Не пишть надто великих коментарів, системтизуйте 3 - 5 тез, які ляжуть в основу Вашого коментаря.
4. Стисло викладайте те, що Вам не сподобалось.

Методичні поради

Необхідність прокоментувати текст може викликати ефект «все розумію, а сказати не можу». Це пов'язано не з відсутністю думок, а ось щодо здатності їх упорядковувати. Вирішити проблему вам допоможе план висловлювання.

Інструкція

1. Коментар до тексту – це його короткий аналіз. Перш ніж почати його складати, визначтеся, за якими критеріями ви оцінюєте текст. Від цього буде залежати подальший напрямок міркувань.

2. Можна розглянути окремо зміст тексту. Тобто звернути увагу на тему чи проблему, яка в ньому порушується. При цьому у вас є два шляхи для структурування думок: відгукнутися на одне питання з безлічі або розглядати одразу всі теми, які ви виявили в тексті. На початку коментаря сформулюйте, як ви зрозуміли тему / проблему, щоб було ясно, про що ви ведете мову. Потім перерахуйте найбільш важливі аспекти проблеми і позначте плюси і мінуси авторського способу її розкриття. Скажіть, з чим ви не згодні і наведіть аргументи на користь своєї тези.

3. Наступний варіант складання коментаря – це оцінка форми тексту. Він використовується у тих випадках, коли форма дійсно незвичайна. Такий коментар вимагає від його автора глибоких знань по темі, оскільки треба буде не тільки висловити свою оцінку, а й обґрунтувати її: навести висловлювання авторитетних джерел і порівняти текст з прикладами з історії та сучасності.

4. Більш глибокий аналіз може вийти при зіставленні форми і змісту. В цьому випадку напишіть у коментарі, які завдання, на вашу думку, вирішує текст і які прийоми з точки зору форми для цього використані. Наскільки вони достатні та доречні для того смислового наповнення, яке ви прочитали.

5. Фігура автора в тексті також може стати об'єктом уваги. Розкажіть, як автор реальний (тобто жива людина з певною

біографією) співвідноситься з оповідачем у тексті, наскільки збігаються їхні точки зору та до чого призводить така взаємодія. У подібних коментарях важливо не перейти на особистості, сприймати людину, яка написала текст, і його альтер-его у творі дещо відсторонено.

6. Нарешті, ви можете сприйняти текст як фрагмент реальності. Прокоментуйте його актуальність у конкретних соціальних та політичних умовах, зіставте з іншими творами зі схожою тематикою. Проаналізуйте, який внесок зробив автор у розкриття питання у контексті історії його вивчення. Під час написання коментарів такого типу стежте за тим, щоб кожен з ваших висновків було підтверджено достатньою кількістю аргументів.

За джерелом:

<https://unuafajo.ru/vidpovidi-na-zapitannya/23173-jak-napisati-komentar-do-tekstu.html>

Додаток 5

Пам'ятка «СТВОРЮЄМО ІНДЗ У ФОРМАТІ МЕДІАТЕКСТУ»

- Працюючи з художніми творами світової літератури, ви мали змогу розглянути / дослідити питання функціонування їх у сучасному медіапросторі (в соціальних мережах у вигляді рекламних текстів, фотоколажів, мемів і фотожаб, афіш, плакатів чи буклетів, кроссенсів, ребусів, хмарок тегів тощо). **Поміркуйте, які функції насамперед виконують ці медіатексти і для чого створені (розважальна, пізнавальна, культурологічна, соціальна, комунікативна, інтерпретаційна, візуалізаційна тощо)?**
- Оберіть твір із курсу, рекомендований для самостійного опрацювання (твори, період літератури, низку типових творів), для проведення філологічного дослідження (*стилю мовлення, мовно-виражальних засобів тексту оригіналу й перекладних варіантів, проблемно-тематичного чи образного*), або здійснення компаративного, інтертекстуального чи інтермедіального аналізу творів (*на зіставлення, виявлення першоджерел у літературі та мистецтві*). **Вибір шляхів дослідження і творів – за вами!**
- Оберіть **засіб візуалізації** результатів виконання завдання: це буде презентація, відеомонтаж, креолізований медіатекст (схематичний, який виконує прагматичну задачу – економить час на ознайомлення аудиторії з проблематикою дослідження) чи щось інше. Подумайте над тим, для якої аудиторії і за допомогою яких технічних засобів це буде виглядати вдало.

- Завершальний етап підготовки індивідуального навчально-дослідницького завдання – текст виступу перед аудиторією на 5-7 хвилин, в якому висвітлено результати дослідження художнього твору (творів), літературного періоду чи іншу філологічну проблему, і презентовано за допомогою сучасного медіатексту. Формат самого медіатексту, який обрали ви, також є предметом обговорення-захисту. **Чому такий обрано, яку дослідницьку функцію дозволяє вирішити і як інтерпретує художній твір/період/епоху?**

Поради для оформлення медіатексту :

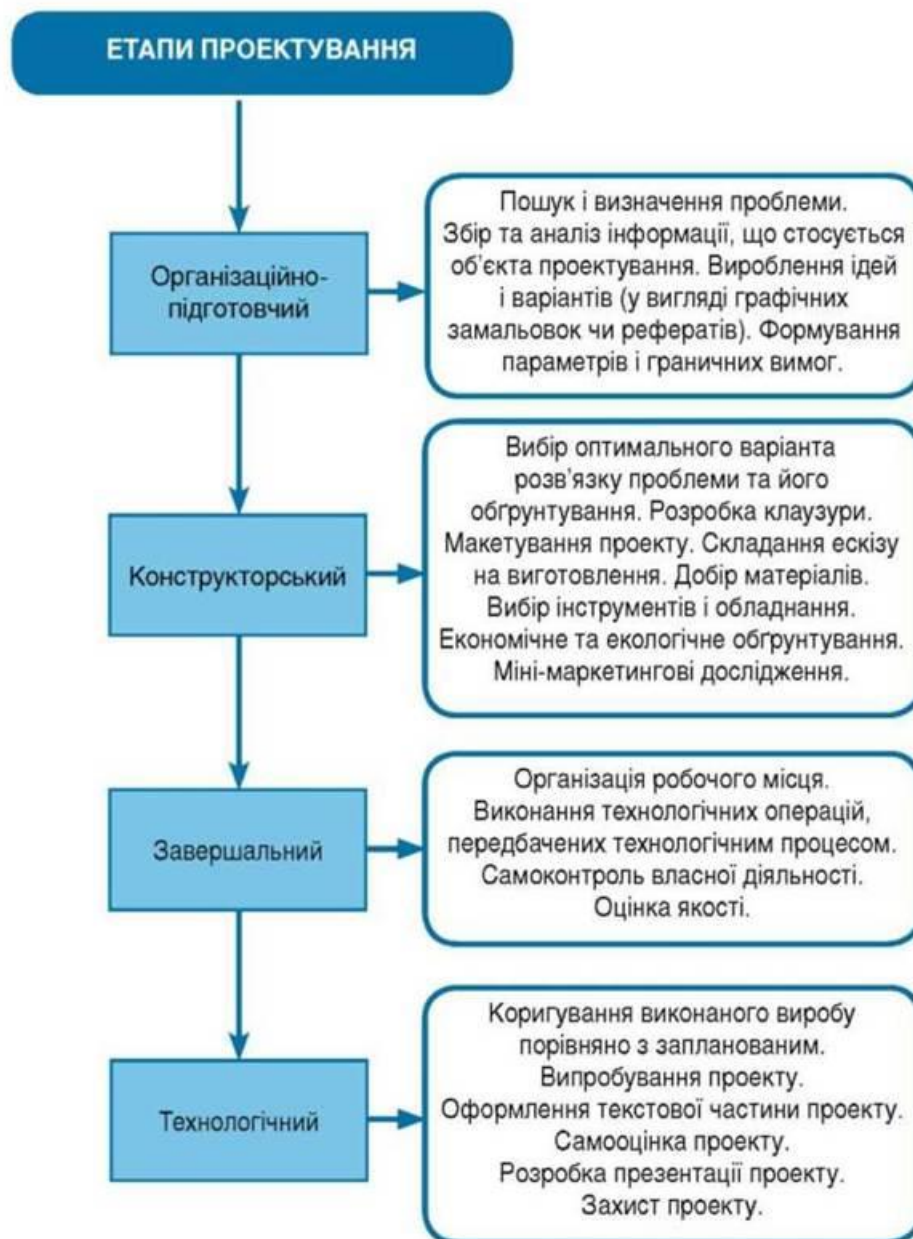
<i>Зразки медіатекстів</i>	<i>ОНЛАЙН СЕРВІСИ</i>
Ілюстративний плакат, афіша, фотоколаж, онлайн пазли,	<ul style="list-style-type: none"> – Пошук зображень у Google + коректні посилання на джерела і ресурси. – Оброблення зображень в онлайн-сервісі для додавання інтерактивних міток thinglink.com – Сервіс для онлайн-пазлів jigsawplanet.com
Мотиватори, інтернет мему	<ul style="list-style-type: none"> – Текст можна поєднати з ілюстрацією, скориставшись сервісом: https://despair.com. – Ресурс для створення мемів: http://memok.net/
QR-коди	<ul style="list-style-type: none"> – Для зручності використання Інтернет-продукту можна скористатися генератором кодів: https://generator-online.com/
Ментальні карти	<ul style="list-style-type: none"> – https://www.mindmeister.com/ru – https://www.lucidchart.com – https://coggle.it/diagram
Хмарки тегів	<ul style="list-style-type: none"> – Word It Out – Word Cloud Generation – Word Art
Інтерактивні опитування, тестові завдання	<ul style="list-style-type: none"> – https://www.mentimeter.com/ – https://vseosvita.ua/
Презентації	<ul style="list-style-type: none"> – Power Point, Canva, Prezi, Keynote
Онлайн дошки-візуалізатори	<ul style="list-style-type: none"> – https://padlet.com – https://Jamboard.google.com

Додаток 6.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

На початку роботи слід визначити, який проєкт буде виконуватися: індивідуальний чи груповий. Якщо проєкт виконується парою або групою, то вони формуються за інтересами, розподіляються ролі й завдання відповідно до рівня знань, бажаної практичної діяльності в рамках проєкту.

Виконання навчально-дослідного проекту відбувається за такими етапами: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, завершальний, - кожний з яких передбачає виконання завдань та послідовність дій (див. схему).

Як відомо, в основі проекту лежить певна проблема, щоб її вирішити, людина повинна мати знання з різних галузей науки, а також володіти певними вміннями: інтелектуальними (робота з інформацією, її аналіз, узагальнення і висновки), творчими (вироблення ідей, варіантів вирішення проблеми, прогнозування результатів), комунікативними (ведення дискусії, вміння слухати й чути співбесідника, обстоювати свою точку зору, висловлювати власну думку).

Реалізуючи проекти, варто пам'ятати, що кожен виріб, послугу можна виконати різними способами – варіантів вирішення кожного завдання є безліч. Тому, перш ніж розпочати виконання проекту, потрібно переконатись у тому, що обраний варіант найбільш технологічний, економічний, екологічний, відповідає вимогам дизайну, найбільше задовольняє вимоги навчального процесу чи споживача.

Перший етап проекту — організаційно-підготовчий, спрямований на обрання теми, пошук проблеми, усвідомлення значення майбутнього проекту, тобто визначитись у доцільності його виконання. Збирають інформацію стосовно обраної проблеми, використовуючи довідники, книги, журнали, каталоги, мережу Інтернет. Результатом роботи на цьому етапі може бути реферат з тієї проблеми, яка досліджується в обраному проекті. Учасники проекту формують і пропонують різноманітні ідеї (дошка ідей – куди можна прикріпити авторське бачення того, як досягти результату), визначають та обговорюють оптимальний варіант; аналізують різні версії з метою виявлення оптимальних результатів. Засобами діяльності (співпраці) є власний досвід, досвід викладача (консультування) та одногрупників, а також засоби масової інформації – журнали, книги, Інтернет тощо.

Другий етап проектування – конструкторський. На цьому етапі складають ескізи, обирають оптимальний варіант для проектного результату (це може бути: портфоліо, відео, словники, довідники, матеріали для навчальних рольових ігор тощо), добирають матеріали та методи дослідження, вираховують затрати на здійснення проекту. Засобами діяльності є всі робочі інструменти і пристрої, якими користуються під час розроблення проекту (гоаджети, Інтернет-ресурси, канцелярське приладдя, папір, тканина тощо).

Перш ніж щось виготовити, слід зважити, скільки коштуватиме запропонована робота, яким буде прибуток чи витрати на виготовлення виробу. Потрібно знаходити раціональні конструкції, виявляти заповзятість, спритність, кмітливість, щоб виготовити корисну річ із мінімальними матеріальними затратами, з недорогих матеріалів і водночас наділити її низкою переваг.

У творчому проекті на цьому етапі потрібно подати обґрунтування витрат необхідних матеріалів, засобів, енергії для виготовлення виробу; визначення його собівартості та ціни, передбачуваних прибутку і можливих термінів реалізації.

Третій етап – технологічний – це виконання запланованого, здійснення самоконтролю та оцінки якості результату, а також дотримання технологічної, трудової дисципліни, культури праці. На завершальному етапі здійснюють кінцевий контроль, порівняння і випробування проекту, виготовлену конструкцію порівнюють із запланованою. Виявлені недоліки намагаються усунути. Виконану роботу аналізують, з'ясовують, чи досягнуто мети, яким є результат праці, роблять самооцінку спроектованого.

Етапи під час виконання творчих проєктів можна простежити за схемою, зображеною нижче.

Етапи виконання творчих проєктів

(За інтерпретованим джерелом https://trikultrudove.at.ua/index/konstruktorskiy_etap_proektuvannja/0-25)

Навчально - методичне видання

ПРАКТИКУМ «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

за освітньо - професійною програмою 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Автори - упорядники:
Світлана Дмитрівна Карпенко
Наталія Юріївна Римар

Упрядники розділів:

Розділ 1 Українськ література упродовж віків (від літописів –до кінця ХХ ст.) –
упорядник С.Д. Карпенко.

Розділ 2. Українська література постмодерного періоду – упорядник Н.Ю. Римар.

Науковий редактор: С. Д. Карпенко
Комп'ютерна верстка:

Здано до складання: Підписано до друку: Формат Ум. др.
арк. . Зам. Тираж шт.